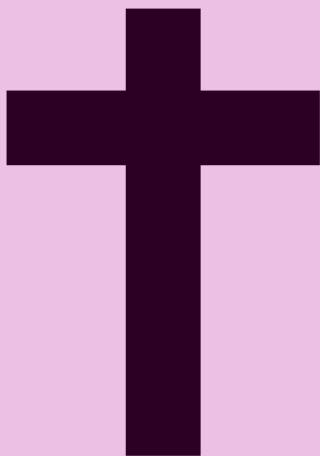

Worrorra Mark & Luke

The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Worrorra Mark & Luke
The Gospels According to Mark and Luke in the Worrorra
language of Australia

Public Domain

Language: Worrorra

This work is in the Public Domain according to the laws of Australia and the United States of America due to copyright expiration in Australia.

2019-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021
6c2be47c-34de-5624-9b1b-e188cc6a19ff

Contents

MARK	1
LUKE	35

WULLUNNU-WUNIA MARK NUNYA

THE GOSPEL ACCORDING TO ST. MARK IN WORORA Revised Edition.
PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943. Printed
by Patersons Printing Press Ltd. 65 Murray Street, Perth.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University
Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ə as in cat

ʌ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

o as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English consonantal
y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Wundjanuru wəlanu-wunia Jesu Christ, God Inko:lu.

² Ge wiri-wiri kauwi:nu tjo:lbaɖaia nənja, Wai, wəlan ? nərə
nəianənɖa kəŋənɖanuru məŋnələ nənminum, Aua kalumba
nundjanənɖa pitja brar njeŋuru;

³ Nəla-nəla iəruŋ jero:l geji bundul' dənja, Brar wurinuru kalumba
Inaiuri anənɖa, Tjuwəljə anənɖaia tjadənuru irandju.

⁴ John kengunal, aua baptize əŋgi:leri bundul' dənja, ardi:um kulula
baptism kulanən kunja umərə wai wunja.

⁵ Karinənuru aua nənja təmbium mararawam Judaea nərim, ar-
darawaia Jerusale' nəria; baptize kadinaieneri aua nənja maro:lalim
Jordan nənja, umərə wunja arkanənɖa kubədbənɖəlanə.

⁶ John tai kəninaiena camel iwondiməljə, inwierlumba nənja
tjanɖundja waiəm, mindjal kundjunjiri durgenja, ni:nja.

⁷ Aua ardi:um kulula kundjunjiri, Pale nəiu kengal inaiud' ban
dəɖa nəiu nənja, irkəljə ierdunara nənja nəniowu nənuŋamiri wu
nənnumbənə waiel inənnumə wunja.

⁸ Nəiu baptize ninji:la agu nənja, aua pitja baptize ninji: Inandj
Məmaia nənja.

⁹ Gejau kuninaiena Jesu inɖengunal Nazareth i dəɖu Galilee nənja,
baptize kəninaiena John nənja Jordan nənja.

¹⁰ Maiirgi:rkum ag' i dəɖu paibiri inɖənal, məra kumbuna
əndjo:lu dalar kəmiəna, Inandj kuluko:ka kədjindja jeri inɖəuwonal
aua nənja:

11 Njala-njala kunjangunal andjo:l' di daɣu, Nundju nunnungula nedura nannundjunu, tjukul nunana.

12 Maiirgi:rkum Inandj kaŋaŋawu bundul' kuru.

13 Bundul' daŋja kaŋineri lewara forty, ko:ndjuina Satan naŋja; adburia naŋja kaŋineri; waɣan-ŋaria kaueranawodjaŋa.

14 Paɣejau John inganawi:na, Jesu kengunal Galilee naŋja, ardi:um kululeri waɣanu-wunia God naŋi.

15 Kundjunjiri, Gejau ko:rug kumiena, baŋdaia God anaŋga wodjulu kunuŋ: kulunŋan njirwa, waɣanu-wunia puraŋudjareri.

16 Tjanai ingeŋeri wo:ndum Galilee naŋim, maŋa ko:nandu Simon a Andrew iwomale Simon anaŋga, net wo:ndu' nuru wai ingaiabunandiri: djaia naŋrandu inganinandu.

17 Jesu kundjunanaŋgandu, Tjaŋamaladowandu, naŋiu njinjandjuandu djaia naŋrandu i:dja wunja.

18 Maiirgi-rkum net kanmaŋgi:landi, kaŋmalandonandu.

19 Paɣawurde irai ingeŋaŋuriri, maŋa ko:nandu James Zebedee inko:lu a John iwomale, auandu kuda: namaŋdi naŋja inganinandiri net njiriba ingeŋandiri.

20 Maiirgi:rkum ai ko:nandu: kanmaŋgi: landu Zebedee irananaŋgandu namaŋdi naŋja ardawodjieja naŋja, kaŋmalandonandu.

21 Capernaum daŋa kariŋaŋuru; maiirgi:rkum Wunaiurujau dadjurdkarim daŋa keŋa, kaniingundala.

22 Raŋgari kariŋa wuniingundie anaŋga naŋja: gewunja kaniingundala iurulwora inganina, wiri-wiri-ŋaria kaɣjindja nuru-nuru.

23 Maiirgi:rkum dadjurdkarim maninja kaŋineri i:dja agula inuru kudai;

24 Aua jero:l kundjuŋu, kundjunjiri, Nani kunjedjuna, nundju Jesu Nazareth naŋa? Nunjanaŋunal anaŋmandju wunja? Laiburu nanaŋuŋu nundju anaŋguja nunnunun, Maŋaia naŋa God anaŋga.

25 Jesu aua kaŋmaiambuna, kundjunjiri, Kumuk minjo:, ba bengaldaga.

26 Agula inuru, dalar ingamaŋ, nala-nala daraiu jero:l geŋiri, ba kengunalaga.

27 Ardarawaia raŋgari kariŋa, arge wurura burkai anaŋaiabieneri, kubadjunjiri, Anaɣdja wuna? Wuniingundie wununali! Iurulba kudai aua agulaia arduria kaŋmjenanaŋgori, arka nuru kaueraŋuru.

28 Djo:ŋan aua wunja kunjanaŋuru maiagekaŋinuru taŋbium mararawa' nuru Galilee wo:ri kumbaŋeri.

29 Maiirgi:rkum, wuno:murum dadjurdkarim i dagam ba anaŋgunal, maiarum Simon a Andrew anaŋgandam daŋa kariŋunal, James a John kuda:.

30 Simon kurumaŋanaŋja we njimbuneri laɣja kundjunjiri; maiirgi:rkum naŋga wunja kubadjununaŋga:

31 Aua kengunal, njino:ri kuŋaŋurula, brai nji:la; laɣja nanaŋaiandiwela, geŋau nanaŋga kanawodjaŋa.

32 Kaɣlekaɣem, maŋaŋunja nanaŋgawona nuru, kanbaŋkaŋurulalaga ardarawaia adbaramareja, arka kuda: agulaia kudai.

33 Malaiindem mararawam djaruk kadbiena maiamundu' naŋja.

³⁴ Aua kanmurduna ardarawaia ara aṅṅanineri ardamalim-bia aṅṅanbawuneri, agulaia ardarawaia wai kandjābuna; agulaia wa panājunja puṅgarwāluiri wunja, gewunja arka laiburu aṅṅaninanāṅga.

³⁵ Māmaṅṅunu, wunuṅgule lewāra wāli wa puṅganinja, bari kani, dānde keṅaṅuru, tām̄biu' nuru wugem keṅaṅuru, ma dadjurd kundjunjiri.

³⁶ Simon, arka aua nānja aṅṅanineri, kaueramalando:no iwond-edba;

³⁷ Māra kauero:na, kubadjuṅunāṅga, Ardarawaia ṅunbarkānjiro:jiri.

³⁸ Aua kundjuṅanāṅgori, Maiagekari' nuru nari:u, malaiindem maiakari' nuru, ma kuda: ardi:um ṅalu; gewunja wuna ṅanṅunṅaṅunal.

³⁹ Dadjurd-karim arkanāṅgam dāra keṅaṅuru Galilee mararawam iṅṅeneri, ardi:um kululeri, agulaia wai kandjābuneri.

⁴⁰ Leper kāmurka, burkai kaiābuna, luṅṅudja kaniinanāṅga, kundjuṅāṅga, Nāmba tjuṅundjara, rarwa gole paṅṅaṅandju.

⁴¹ Ruluk iṅgamiēna iṅgaiēriwuna, ino:ri la māmaṅ, kāmāndanāla, kundjuṅāṅga, Korega ṅaṅuṅ, rarwa bānu.

⁴² Maiirgi:rkum leper mareja kaiāndiwela, rargara kandjuēna.

⁴³ Njadbama kundjuṅunāṅga, maiirgi:rkum kṅadja:la, kundjuṅāṅga,

⁴⁴ Manindj, i:dja pindjalunāṅgori kari:, baiunuru, dadjurd-kāra pamiimbaiēnāṅga, rarwa ṅunṅunṅandjuēna moia āno: Moses ṅeṅu, adāṅṅdjaieja wunja arka nānja.

⁴⁵ O! Aua keṅaṅuru wunmanbali ṅala-ṅala djo:ṅan djenbenuru kundjābuneri, gewunja Jesu. kṅdjinba njele malaiindem pāndurām dāra paṅṅenja, dānde wugem maninja kaniineri: maiagekarim i dāgam kaueramurkāla.

2

¹ Wuno: murum Capernaum njele dāra iṅgena. pale kulunu wunṅalu, njauul-njauul kuniṅaiēna aua. maiaram maninja iṅṅanina.

² Ardarawaia djaruk kadbiēna, ge ma kadiadi: na, balaium mano:rum, kari maiamundu' nānja:. ṅala-ṅala kululanāṅgori.

³ Kariṅa, kaueraṅuraldāga i:dja imareja iṅlu,. mano: iṅṅaṅurienal iṅruṅuri nānja.

⁴ Wuno:murum wodjulu kṅdjinba paringunjal pelēṅṅaraia wunja, maiaram malerdum ma. iṅṅanina palkar madbān; wuno:murum māṅṅadjiēlemala, jeri kaueriābuna inarugu imareja weṅṅauwoneri ma.

⁵ Jesu māra ango:na arko wa paueraṅudjarenja, imareja iṅlu kundjuṅāṅga, Woṅṅalāṅ, umāra. ṅundjanāṅga wai kundjābienānu.

⁶ Atjakekaria wiri-wiri naria ma kadineri atjā. aṅṅauwoneri arkulum maninja ni: aṅṅanineri,

⁷ Aṅudjakunja indja wurunāṅgowa kundjiri? Djadi kundjiri: aṅṅuja umāra gole puṅṅaiāb nāmba wa iarun, God?

⁸ Maiirgi:rkum Jesu iṅai nānja māra kumbuna arkulum maninja ge ni: aṅṅanineri, kundjuṅāṅgori, Aṅudjakunja wuna ni: njiduniri njirkulum maninja?

9 Nānāŋga wunia, Nānūndjunāŋga imareja iālu, Umāra Nūndjanāŋga wai kundjābienānu; nānūndjunāŋga, Bāri bānu, nūnarugu tjarawād minjām, wudaua baiu?

10 O! Laiburu njirkunūn wunja I:dj' iŋko:lu wundjurulu kudai kabālba nānja umara wai kunja, (imareja iālu kundjunāŋga).

11 Kuŋenu, Bari bānu, nūnarugu tjarawād minjam, maiaram nundjanāŋga' nuru baiunuru.

12 Aua bāri kānina, maiirgi:rkum inarugu tjarawād kumaŋ, keŋanuru ardarawaia adbaŋŋale nuru; gewunja ardarawaia raŋgari karina, God kauero:do:dala, kubadjuniri, Wuna kađjinu wa māra puŋarwi:nja.

13 Njele keŋanuru paławalula wo:ndum maninja; pelengāraia ardarawaia kaueraŋmurkāla, kaniingundāla.

14 Tjanai iŋgeneri Levi Alphaeus iŋko:lu māra ko:na, atja iŋganineri kaiug kaŋaŋ manma, kundjunāŋga, Tjanmalando:. Bāri kānina Kamalando: na.

15 Ge kuniŋaiena, atja iŋgauwoneri mindjāl geŋeri maiaram aŋŋgam maninja, publicandia ardarawaia, arworia kuda: atja karwona Jesu nānja inalalaia kuda:.

16 Wiri-wiri nāria Pharisia nāria māra iŋgarwuna aua mindjāl geŋeri arworia nānja, publicandia nānja, inalalaia kubadjunāŋgori. Mindjāl kundjiri, djo: keŋeri publicandia, arworia nānja.

17 Jesu nuru iŋganina kundjunāŋgori, Adbuludjia bānmaŋdja wa lai parwonāŋga, adbaŋamareja lai karwonanāŋga: wa paŋengunjal ardinia ai kunja, O! arworia wunja.

18 Inalalaia John aŋŋgaia Pharisia arkanāŋgaia kuda: kadja-mindjieneri: kariŋgal kubadjunāŋga, Aŋudjakunja inalalaia John, Pharisia arkanāŋgaia kuda:kajamindjāŋa, nunalalaia wa padjamindjan?

19 Jesu kundjunāŋgori, Anŋo:lo:lia paŋaŋ nāria gole padjamindja paŋaŋmoia arka nānja iŋganūn? Paŋaŋmoia arka nānja iŋganun kađjinba padjamindjan.

20 Lewāra pitja njejeŋgal, paŋaŋmoia eno: nŋuie arka nanja, geŋau pitja arejamindjie lewāra ge nānja.

21 I:dja kari wobi tjuwai nara wa jarkeba paŋgeŋaŋ wobi inindiri nānja: madji iŋamano: kundju, kaŋo:nŋu, iŋunala inindiri i daŋu, kuniŋudba mawodjinim manūŋ.

22 I:dja kari wine iŋunāli wa paŋgo:gulen waiām manindidba nānja: madji wine waiām dalar kāna paŋaŋ, geŋau wine wundur paŋgaŋu, waiām kuda: :O! wine iŋunāla waiām maŋunālam maninja.

23 Geŋau kuniŋaiena, Wunaiurujau yardba corn nārim rui kaŋaŋeri; inalalaia corn ri: iŋamura kubadjun wali aŋgeŋaŋuriri.

24 Pharisia kubadjununāŋga, Wai! Anudjakunja Wunaiurujau kubadjiri ge wunia nuru-nuru?

25 Aua kundjunāŋgori, Wawu puranindjenjiri David genu, ino:ra iŋganina, baia iŋgo:na, aua, arka aua nānja kuda:?

26 Daŋa iŋgeŋanuru maiaram God aŋŋgam Abiathar geŋau inaiuri dadjurd kāra, mindjāl geŋu wuro:dbori aŋŋamiimbu nāra, aia wunia nuru-nuru mindjāl kunja dadjurd karia ekamandj, aŋŋaŋo:na kuda: arka aua nānja aŋŋanineri?

27 Gejau kundjunanangori, Wunaiurujau wondi kumbi:na i:dja wunja, kari i:dja Wunaiurujau wunja;

28 Gewunja I:dj' injko:lu Wunaiurujau inaiuri kanunananga.

3

1 Njele dadjurd-karim dara kenja; ma i:dja kanina ino:ri dalga kudai.

2 Mu:n kauero:na, namba Wunaiurujau ingamurdu wunja; de ingarwu wunja.

3 Aua kundjunananga i:dja ino:ri dalga kudai, Ma bowelge.

4 Gejau kundjunanangori, Wunaiurujau wunia kunuŋ wunia nanundju, woru nanundju? Iedjer inanangandju, bada inanambu? Arka kumuk kubarwuna.

5 Wunjili:wa anggo:na, ii:la ingamananangori arkulum burudum anganineri, i:dja kundjunananga, Nuno:ri la mama. La manan; ino:ri umulugu kungandjuena.

6 Pharisia karinanuru, maiirgi:rkum kubarwadenju aua wunja, narunanagowu ingadbalim.

7 Jesu, inalalaia kuda: wo:ndu' nuru karinanuru; pelengaraia ardarawaia Galilee alp kaueramalando:na; Judaea alp,

8 Jerusalem alp, Idumea alp, Jordan kanal' garim alp, Tyre, Sidon narim alp, pelengaraia nuru karkanuruleri wunaiuru aua genju, kaueramurkala.

9 Inalalaia kundjunanangori namandi pidi:n inganana pelengaraia wunja, limbitja pauero: nana;

10 Ardarawaia angamurduna; gewunja ardamalimbua anganineri karwonananga ingadbandana wunja.

11 Agulaia, arduria, wuno:murum mara ingarwuna, imanrale nuru karwona, jero:l kubadjuŋ, kubaluleri, Nundju God nunjungu:la.

12 Njadbama kundjunanangori, Laiburu nanjuninaienu panjarandjuiri.

13 Talamban nuru pai kanina nuru, aua nanja ai kanbu, arka anama gejiri; kaueramurkala.

14 Twelve (annenalja) kangandenju, aua nanja anganuŋ wunja, anganawanu wunja, ardi:um karwaluiri,

15 Wundjurulu kudai wunja agulaia wai anganbadjab wunja;

16 Simon injumba kungandenju Peter;

17 James Zebedee injko:lu a John James nawananga; auandu injumandu kungandenjunangandu Boanerges, gejakawali Malnirinja injko:landu.

18 Andrew a Philip, a Bartholomew, a Matthew, a Thomas, a James Alphaeus injko:lu, a Thaddeus, a Simon Canaan nara,

19 Judas Iscariot kuda: aia tjiriwin ingo:na.

20 Maiarum dara kenja. Pelengaraia njele djaruk kadbienju, gewunja kadjinba mindjal pungadji:nja.

21 Jaligaia anangaia wuno:murum nuru anganina, karia nuru laburd ingadba wunja, kubadjuŋ, Maro:wa kanuŋ.

22 Wiri-wiri-naria arka Jerusalem i dagam jeri angawonal, kubadjuŋ, Aua Beelzebub kudai, agula inaiud' danja agulaia wai kandjabiri.

²³ Ai kanbuna aua nanja, bare-bare kundjunanangori, Ngranangowu Satan wai kaiab Satan?

²⁴ Bandaia namba dalar kamienu kaue nundju-nundju nanja, bandaia ge kadjinba punkawelgen.

²⁵ Maiarum namba dalar mangamienju maue nundju-nundju nanja, maiarum maue kadjinba pamawelgen.

²⁶ Satan namba bari inganina aue nundju-nundju nanja, aue kadjinba pangawelgen, gole kaui kaniinaienju.

²⁷ I:dja kari maiarum iurulwora anangam kadjinba dara pangengan, wulanbiri anangaia wul angano:nggu wunja, namba wa iurulwora auurle murd pangaman nari, gejaw maiarum anangam wul-wul karim mangandju.

²⁸ Nidji kunenuriri, Umara darawa pitja wai njejabienangori i:dja anggo:lo:lia, djadi darawa dja:di kadju;

²⁹ O! Aua dja:di ge Inandj Mamaia nanja kadjinba wai pungaiabienanga, umara kadjinma nari kundjiri;

³⁰ Kadjuju, Aua agula inuru kudai.

³¹ Ma karingal karananganja, iwomomaleja kuda; dande angawelgenjiri, kaueranangawunanga, ai ingarwuna.

³² Pelengaraia wo:ri kauero:neri, atja karwoneri, kubadjunanga, Wai! Nundju karanja, nunbomomaleja dande nunbarkanjiro:jiri.

³³ Aua kandjo:lba, kundju, Angu-anguja naju karanja, najwomomaleja?

³⁴ Wunjili:wa kanbiri arka wo:ri ingarwuneri, atja angauwoneri, kundju, Wai! nai karanja, najwomomaleja.

³⁵ Gewunja aua ge God lai kauwonananga, aia najwomale, najwomalinja, karanja.

4

¹ Tjilenda wun-man-bali kaniingundaleri wo:ndum palawalul' danja. Djaruk kadbiena aua nanja pelengaraia djenbenuru, gewunja namandi nanja dara kena, atja kauwona wo:ndum maninja; pelengaraia ardarawaia wo:ndum wodjulu kadina kababa nanja.

² Darawa kaniingundala bare-bare nanja, kundjunanangori anganiingundaleri.

³ Nuru njidu; wai! tjalanganja nara kenanjuru, Tjalanganja najo:gule kundjuju;

⁴ Ge kuniinaiena, tjalanganja njango:gulenjeri, ndjakekarinja njangari:na kalumba nanja, punaria wujo:ru naria karingunal, mindjal kubadjunanga.

⁵ Ndjakekarinja njangari:na kaiug badam maninja, ma kabalba pidi:n daka wali; maiirgi:rkum ba wa kundjunal, kabalba tjalani njuru-njuru pangangalb;

⁶ Wuno-murum maranjuna ba njingengunal, wori kanjuriena, wondudba ino:ra, iralga kandjuiena.

⁷ Ndjakekarinja njangari:na wonandja nanja; wonandja ba wa kubadjunal, limbitja kauero:neri, kurab kari wa bari pangaiandenja.

⁸ Ndjakekarinja njangarima kabalba maniam maninja, kurab bari kandjandala, tjalanai kubadjunjiri, karwongenjiri; bari kandjandala, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

9 Gejau kundjuŋu, Aua ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaninja.

10 Wuno:murum auekama inganina, arka wo:ri ingarwuneri anŋennaŋlja nanja, burkai kaueriaɓuna baɓe-baɓe wunja.

11 Aua kundjuŋanaŋgori, Njiri nanja kunauwi:na wundjalgaie God ŋari; arka nanja dande ŋaria darawa kuniaienju baɓe-baɓe nanja;

12 Gewunja maŋgadidjeri paɓadidja ŋana, wa maɓa paɓamarwun; ŋuru aŋgaŋuniri ŋuru padu ŋana, wa puŋgadenan madji worarkar njele paɓu ŋana, wai puŋgaiɓienanŋgori.

13 Kundjuŋanaŋgori, Wawu laiburu pinjidiŋ baɓe-baɓe wuna? Naɓunaŋgowu pitja laiburu njiraŋu baɓe-baɓe darawa?

14 Tjalanganja ŋara ŋala-ŋala ko:gulejiri.

15 Andja kaduŋ arka kalumba nanja, ma ŋala-ŋala ko:gulienju; wuno:murum ŋuru aŋganina, maiirgi:rkum kenjal Satan, kaŋo:ŋgu ŋala-ŋala ko: guliena arka nanja.

16 Arge kaɗjindjia aŋgo:guliena kaiug baɗam maninja, arka ŋala-ŋala wuno:murum ŋuru aŋganina, maiirgi:rkum tjukul ŋaria kubadba;

17 Wondudba ardo:reja arge wurura, pulagajau kaduŋ; gejau murdaɗar, wundjo:rie kenjal ŋala-ŋala wunja, maiirgi:rkum idjuwa karwona.

18 Atjakekaria kaduŋ wonandja nanja aŋgo:guliena; andja kaduŋ arka ŋala-ŋala ŋuru aŋganina,

19 Murdaɗar baɗdaia ŋari, wungadjuie wulanbiri ŋari, tjakari lai kauwonanŋgori, daɗa kunjanjal, ŋala-ŋala limbitja kumbu, kurab wuno:ra kuniaienju.

20 Arka kaduŋ kabalɓa maɓiam maninja aŋgo:guliena; arka ŋala-ŋala ŋuru karkanuru, kadba, kurab baɓi aŋgaianda, atjakekaria 30, atjakekaria 60, atjakekaria 100.

21 Njele kundjuŋanaŋgori, Tjanaim maɓuriena maŋgandienju wunja waiuru kuni:n, waiuru inarugu, wawu ŋuwonu nanja paɓamandienja?

22 Gewunja kari kundjalgiena, ŋamba wa maɓa puŋgauwi:n; kari mululu ŋari, ŋamba wa lewara njini puŋgenjal gaɗi.

23 I:dja ŋamba ini:um kudai ŋuru wunja, ŋuru kaɓinja.

24 Kundjuŋanaŋgori, Maranindj nanannga ŋuru wuranjanuru; kaɗjiniu wuranjugugule pitja njo:gulienuri; tjile pitja njanawi:nuri.

25 Aua kudai, pitja njanawi:nannga, aua ino:ra, pitja njano:ngienannga ge njini kudai inganun.

26 Kundjuŋu, Wuna kadjiniu baɗdaia God anannga, i:dja tjalanganja njanngo:gulejiri kabalɓa nanja;

27 Kulunu inganun, bari inganun, wundugum lewara, tjalanganja ba pinjenan pinjimbange ŋana, naɗrunanŋgowu wa laiburu paŋganin.

28 Kabalɓa kurab baɓi kaianda mauekama; jedmaŋganugule, imunnga njini, gejau corn arannga njini imunnga nanja.

29 Wuno:murum kurab iwidjara inganun, maiirgi:rkum kuldjuru ko:gule, wulgundjiri gole kenjonal.

30 Kundjuŋu, Naɓunaŋgowu kaɗjiniu workundju baɗdaia God anannga? Baɓe-baɓe nanannga nanja workungugule?

31 Kaɗjiniu tjalanganja ndjarun mustard, njinge, kabalɓa nanja njanngo:gulienju, pidi:n njinun tjalanganja njindarawa mandaganja kabalɓa nanja.

³² Wuno: murum njanngo: gulienju, tjalana kundju, njinaid' ban dağanja irululu darawa nanja njiniñaienu, njuñgalalidjerudja njinaidj njanngo: gulejiri, gewunja punaria wuno: ru naria gole atja parwa djedba ma nanja.

³³ Bare-bare darawa wuna kadjinu nala-nala kululanangori, gole nuru nana padu;

³⁴ Namba wa bare-bare nanja wa puñgenjanangori; argekama inalalaia kanmiimbuneri.

³⁵ Lewara gejaw kale-kalem njannganina, kundjunangori, Kanal' guru njariri.

³⁶ Pelengaraia anganbãdãngi: la, kauerañuru arka nanja, aua geñida, namãndi nanja. Namãndi tãkekãri aua nanja kuladi: na.

³⁷ Adjadjiri mandjum maiilworam meñgal, pañangarinja namãndi dai njimbunal, gewunja namandi kalabu kundjunjiri.

³⁸ Aue ñundju-ñundju umbãnde nanja kanina, kulunu kanineri bururu nanja; kauero: lunda, kubãdjunañga, Iniingundeja, gole ñarkãriñjiri, wawu djerara pañãndjãman?

³⁹ Barele kanina, mandjum mamaiãmbuna, wo: ndum kundjununañga, Abi: la, kamuk bowi: . Mandjum wudun kundjuñu, tjumulu njini kunina.

⁴⁰ Kundjunanangori, Añudja kunja njirkulguneñiri? Weni wawa pañjarañudjaran ñari?

⁴¹ Djenbenjuru karkulgunenja, arge wurura kubãdjuñ, Indja anguja, mãndjum a wo: ndum nuru ingarkanurandu?

5

¹ Wo: ndum kanal' garim madburkalal Gerasene kalguwam.

² Wuno: murum namãndi i dağu ba ingeñgunal, maiirgi: rkum kamãndjerala pañdjam i dağam i: dja agula inuru kudai.

³ Aua inganineri pañdjam maninja; i: dja kari kañdinba njele murd pauerañmenja, kari tjanãdjan njiniñge;

⁴ Gewunja tjile-jile murd ingamiena ilawondinja naria njiniñge a tjanãdjan njiniñge, tjanãdjan dalar kadbiena aua nanja, ilawondinja naria kalelemina; i: dja kari wa dañangu pañganinja ingamaiãmbu wunja.

⁵ Kañjinma, wundugum a lewara, pañdjam maninja, tañamban nanja, jero: l kundjunjiri. dur kanineri aue ñundju-ñundju kaiugu nanja.

⁶ Wuno: murum bowara Jesu mara ingo: na, tjari kuman lungudja kaninanangga.

⁷ Nala-nala daraiu jero: l kundjuñu, kului, Nani ñenu, Jesu, God karãñ ñara mandj ñunñungu: la? Burkai ñundjab God nanja, pañbalõa puñunareri.

⁸ Gewunja aua kundjununañga, Ba beñgal, ñundju agula ñunuru, i: dja i dağu.

⁹ Burkai kaiãbuna, Nunñumba ñanañga? Kundjununañga, Nãñumba Legion; ñari ardarawaia arkunuj.

¹⁰ Djenbenjuru burkai kaiãbuna tañbium ma i dağam wai pañdjiãbiri.

11 Ma taḷambaṅ manumbaḍba nanja kadineri wiriṅaria ardarawaia pig no:wa kadineri.

12 Burkai kaueriḅbuna, Pig naṅja aṅṅaṅawu, arka naṅja ḍara arkunḅaṅjuru wunja.

13 Kanuṅ:la. Agulaia arduria ba kariṅunal, pig naṅja ḍara kariṅjuru; wiriṅaria wo:naṅḅali paḷja kubḅajuṅuru wo:ndu' ṅuru, 2,000 (ardarawaia), idḅaba kubḅajuṅiri wo:ndum maninja.

14 Arka baruṅ aṅṅanḅado roeri kubḅadaiila, malaiindem maninja bare-bare kadiṅaieneri; wuralaṅ' naṅja. Arka kariṅunal maṅra wunja ṅaṅṅa wuna kaṅiṅaiena.

15 Jesu kaueraṅmurkaḷa, Maṅra kauero: aua agula kudai iṅḅaṅina, atja iṅḅanineri, tai iṅḅaṅi:na, ini:um kudai, aua legion kudai iṅḅaṅina, karkulgunena.

16 Arka maṅra iṅḅarwuna kubḅajuṅaṅḅori ṅarunḅḅowu tjuṅaṅ kaṅiṅanaṅḅa agulaia kudai iṅḅaṅina, pig wunja kuda:.

17 Wun-man-ḅali burkai kaueriḅbuna maiamiṅgum arkananaṅgam i ḍaḅḅam iṅḅeṅjuru.

18 Namaṅdi naṅja ḍara iṅḅeṅjuri aua agulaia kudai iṅḅaṅina burkai kaiḅbuna, Atja ṅaṅrenandu kundjuṅanaṅḅa.

19 Aua wa paṅḅaṅu:nja, O! kundjununanga, Baiuṅuru maiaram ṅundjanaṅḅa' ṅuru, ḅaligaia ṅundjanaṅḅaia ṅuru, minjenḅgori wunenaiuru Inaiuri geṅaṅu, ṅuṅundjeriwuna.

20 Aua keṅaṅuru, wun-man-ḅali djo:jan kumaṅ Decapolis naṅja wunenaiuru Jesu geṅunaṅḅa; i:dja ardarawaia raṅḅari kariṅja.

21 Wuno:murum Jesu njele ṅuraḅ iṅḅauwona namaṅdi nanja kanal' guru, peḅḅaraia ardarawaia ḍaruk kadbiena aua naṅja; wo:ndum maninja wodjuḷu kaṅina.

22 Keṅgal iṅruṅ ardenaiuri naṅja dadjurdkarim, iṅumba Jairu; maṅra iṅḅo:jiri, kauwona ierdu naṅja.

23 Djenbenjuru burkai kaiḅ, kundjiri, Pameranja pidi:nja ṅaianḅḅaṅḅa kuṅḅajuiri; ṅunṅunḅḅal, ṅuno:ri ndḅamaṅdana, nḅḅamurdiḅu wunja, ndjedjed nḅḅaṅuṅ.

24 Keṅaṅurandu; peḅḅaraia djenbenjuru kaueraṅmalando:na, ṅandaḅ kadjaṅuriena.

25 Woṅaiinja, nḅḅe gulu: wo: kauwonanaṅgeri tjauḅdba manḅḅalb,

26 Darawa kaṅiṅaienaṅḅa ḅamaṅḅia ardarawaia naṅja, darawa kanawunguleri ko:l geṅeri, njimulugu ṅuru-ṅuru wa pinjininja, duṅ njimbi: neri,

27 Nuru nḅḅaṅina Jesu wunja, peḅḅaraia naṅja iwelbam nḅḅunal, wobi anaṅḅa kaṅamaṅdana.

28 Gewunja kundjuṅu, Naiu ṅamba iṅḅaṅḅumandana wobi eka-mandj, pitja ṅamulugu ṅewandjuie.

29 Maiirgi:rkum dumbulu gulu: nḅḅanaṅḅa ḅabaṅ kuniṅaiena; paḷ njinina nḅḅanaḅa naṅja nḅḅamurdiena mareja nḅḅanaṅḅaia.

30 Maiirgi:rkum Jesu, aue wurura laiburu iṅḅaṅina wundjurulu aua i ḍaḅa keṅaṅuru, worarkar kaṅina peḅḅaraia naṅja, kundjuṅu, Anḅuja wobi ṅaianḅḅa kaṅamaṅdana?

31 Inalalaia kubadjuṅunanga, Māra kandjo: pelengāraia ṅandōa ṅganjuriēṅanu, ṅguja ṅanmandanala kundjiiri?

32 Aua wunjili:wa kanbuna, māra njaṅo: kundjuṅu njaṅga wuna geṅu.

33 Woṅaiinja, njiṅgulgunineri djedjerara njiṅṅanineri, laiburu njiṅṅanineri kaṅinaienananga, njeṅgunal njimbāna imāṅṅale ṅuru, darawa nidji kundjuṅunanga.

34 Aua kundjuṅunanga, Paṅmeranja, wa paṅṅaṅjudjaran ṅari, ṅumulugu ṅungandjuna; abi:la baiu, ṅumulugu baṅu mareja ṅundjanangaia.

35 Waḷi kaluleri, kariṅgal maiaram i daḡam inaiuri dadjurdkaṅrim anangam, kubadjiri, Njundju paṅmerinja gole njimaṅ; ṅudja kunja iniṅgundeja njele kaṅdjaṅṅalingeri?

36 O! Jesu ṅala-ṅala kaluiena ṅuru iṅṅanina, inaiuri dadjurd-kaṅrim kundjuṅunanga, Puṅungulgunejiri, paṅṅaṅjudjareri.

37 I:dja kari wa paṅṅu:nja paueraṅmalando: jiri aua ṅanja, Peter a James a John James iwomaleja argekama.

38 Maiaram inaiuri dadjurd-kaṅrim anangam maṅgadburkal; njanini kadjuṅiri māra kanbiri, wolawuri ṅganjineri, kanbademeri.

39 Wuno:murum daṅa iṅṅeṅa, kundjuṅgori, ṅudja kunja njanini kuriiri, wolawuri njidiṅiri? Woṅalaṅunja njimaṅ wa pinjinin, mi:a we njimbāneri.

40 Arka djerai kaueraṅurula. Aua, ardarawaia daṅde wolambaṅa ṅngo:na, kanmura woṅalaṅunja irananga, karananganja, arka aua ṅanja ṅganjineri, daṅa keṅa njiṅṅaninum woṅalaṅunja.

41 Woṅalaṅunja njino:ri kumaṅ, kundjuṅanga, Talitha cumi; ge jaḡa waḷi, Woralinja, kuṅenu, baṅi baṅu.

42 Maiirgi:rkum woralinja baṅi njinina, wudawa njeṅa; tjauḡdba manjeṅjal' kaṅri njinina. Arka maiirgi:rkum raṅḡari kariṅa djenberuru.

43 Njadbama kundjuṅaṅgori, I:dja kari wuna wa laiburu padinja; kundjuṅu, Njirano: mindjaḷ geja.

6

1 Ma i daḡa keṅaṅuru; kaḷguwam anangam mamurkal; inalalaia kaueraṅmalando:

2 Wuno:murum Wunaiurujau kaṅnina, wun-man-baḷi kaniṅgundaleri dadjurd-kaṅrim maninja. Ardarawaia ṅuru iṅgarkanurula raṅḡari kariṅa, kubadjujiri, I:dja indja ṅambula wa wuna kudai? ṅudja wuna wuni:ndjaṅu kaṅauwi nananga i:dja indja, wundjurulu dara ino:ri ṅanja kauwi:na?

3 Wawu indja tjumaṅdjamandja, Mary ibananga, ṅawaia James a Joses a Judas a Simon? Nawawananganja ṅurama ṅari ṅanja wawu padin? Kauwai kariṅananga.

4 Jesu kundjuṅaṅgori, Tjo:lbaḡa ioimalan ino:ra wa paṅṅanin, ṅamba wa kaḷguwam anangam maninja, aue madeja ṅanja, maiarum anangam maninja.

5 Ma wundjurulu dara kaḡdinba pungenja, adbamarejamandj kaduguja ino:ri kanmandanala, kanmurduna.

6 Raṅgari keña ingarkudjarala. Maiarundjeruṅum wo:ri kanbuneri, kaniṅgundaleri.

7 Anṅennaḷja ai kanbuna aua nanja, wun-man-bali kanṅaṅawuneri iaruṅandu, iaruṅandu; wundjurulu ka:no:na agulaia arduria nanja.

8 Kundjuṅaṅgari, Kari puranuriri wuda:wa aṅgeṅanuriri, tjaṅdur' ekama; wuro:dbori kari, widi kari, kaiug kari widi nanja;

9 Ardjerdu nanja ardjerdu ṅari; wobi iarunandu tai pinjidinjiri.

10 Kundjuṅaṅgari, Maiagekarim maiarum daṅa njirkunjaṅa, ma atja njidu ma i daṅam njirkunjaṅanuru njini.

11 Taṅbium maiagekarim njiri wa pitja pinjinmaṅ ṅari, wa pitja ṅuru pinjinganurun ṅari, wuno:murum ma i daṅam njirkunjaṅanuru, tjurnim njidjerdu waiuru djeradjera maro: wunuṅadjaie arka nanja.

12 Arka karinanuru, ardi:um kubalula kulunṅan kunja.

13 Agulaia ardarawaia wai kanbaḍjaḅbuna, ardarawaia adbamareja oil njininge kanbaḍja:mala, kanbaḍburduna.

14 Herod inaiuri ṅuru kaṅurula; iṅumba laiburu kaṅinaiena, aua kundjuṅu, John Baptist baṅari kaṅina imandj i daṅa, gewunja wundjurulu wuna aua nanja ṅu:na kunuṅ.

15 O! Atjakekaria kubadjuṅ, Elijah kaṅuṅ, Atjakekaria kubadjuṅ, tjo:lbada kaṅuṅ, iarun tjo:lbadaia kaḍjindja.

16 O! Herod ṅuru iṅganurula kundjuṅu, John, imri: ṅaiu dur ṅaṅṅumbuna, baṅari kaṅina.

17 Herod aue ṅundju-ṅundju kanṅaṅawuna, John kaṅaṅ, murd kaṅaṅ bur kaṅim maninja, Herodias wunja, Philip ṅawanṅa maṅgaṅganja; njingge pilin njaṅgawonanṅa.

18 John Herod geṅunṅa, Wunia ṅuru-ṅuru ṅundju kudai ṅawalo:lidj. maṅgaṅganja.

19 Herodias njingge ṅanda njimaienanṅa, Baḍa iṅo:, kundjuṅu; kaḍjinba punṅenja;

20 Gewunja Herod John ko:lgunaḷa, laiburu iṅganinanṅa aua i:dja iaduṅuru, maṅmaia iṅganina, imuludja kaṅurula. Wuno:murum ṅuru iṅganurula, darawa kundjuṅu, tjukul ṅuru kaṅurula.

21 Wuniajau kaṅinaiena, Herod kuli:ndjiau, maṅari ardaiuri kangandjuna ardenaiuri anaṅgaia wunja, maṅṅale-ṅaria anaṅgaia wunja, i:dja ardenaiuri Galilee ṅaria wunja.

22 Herodias ibanṅganja daṅa njinggunal, djor geṅu, Herod tjukul kandjuna, arka kuda: maṅari nanja atja aṅgauwoneri; inaiuri njimbaidja kundjuṅunṅa, Tjaṅiau aṅudja ṅama tjuṅundjiri, pitja ṅunjano:.

23 Tjauaien kundjuṅunṅa, Naṅṅa tjaṅṅuniau, pitja ṅunjano:, baḍaia ṅaianṅa wulemi njini.

24 Njaṅga daṅde njeṅanuru, karanṅganja kundjuṅunṅa, Aṅudja iṅṅaniau? Njaṅga kundjuṅu, John Baptist imri:.

25 Maiirgi:rkum daṅa njeṅgunal inaiuri nanja, kaṅiauwuna, kundjuṅjiri, Naṅa kuṅe tjaṅṅuno: weni aṅgaṅ maninja John Baptist imri:.

26 Inaiuri pakul djenbenuru kaṅina; mia tjauaien geṅunṅa, arka wunja maṅari nanja atja aṅgauwoneri, kaḍjinba pinjingariinja.

27 Maiirgi:rkum inaiuri maḷaniṅara kaṅaṅawuna mu:n-ṅaria nanja, kundjuṅu imri: tjuṅunṅural; aua keṅanuru imri: dur kumbuna bur-kaṅim maninja.

28 Imri: anan̄ga an̄gam maninja kunganurulal, njimbaridja njino:na; njimbaridja karanan̄ganja njino:na.

29 Wuno:murum inalalaia n̄uru an̄ganina, karingunal, durgu t̄jarawad kubadban̄, pandjam maninja kubarkandenu.

30 Arkanawieja d̄jaruk kadinaiena Jesu nanja; darawa kubadjuunan̄ga ge kadjūnu, ge an̄ganbādiingundala.

31 Aua kundjuanan̄gori, Njirge wurura njidjuringal wugem n̄uru, w̄ali n̄oiba njidu. Gewunja ardarawaia djo:lio:li kubadjūniri, n̄oiba wa pun̄ganinjanan̄gori mindjal̄ kunja.

32 Karinan̄uru namandi nanja wugem n̄uru palawade.

33 Mara kanbarwuna an̄ganuriri, ardarawaia laiburu kadina, ma n̄uru pal̄ja kubadjūn ardjerd̄u i dagu malaiindem mararawam i dagam, wuk kanbarwuna.

34 Aua ba ken̄gunal pelengaraia djenbenuru mara kanbuna, kandjeriwuna, an̄ganineri kukundjeria kadjindjia kukundja-n̄ara ardo:reja; wunman-bali kaniingundaleri.

35 Lewara wundur kan̄ina, inalalaia kauer̄murkala, kubadjūn, Tambium man̄a wugem, lewara weni wundur kunina;

36 An̄an̄awu, an̄genuru wunja t̄mbiu' n̄uru maiarindjerūnu' n̄uru wo:ri man̄garwiri, an̄gamura wunja mindjal̄ kunja.

37 O! Kandjo:lbala kundjuanan̄gori, Njiri arano: mindjal̄ kunja. Arka kubadjuunan̄ga, Arejūnuru, an̄jeramura wuro:dbori kaiug darawa n̄ari, an̄jerano: mindjal̄ kunja?

38 Aua kundjuanan̄gori, Wuro:dbori wodi ardarawaia njiri kudai? Njiri, aranindj. Wuno:murum laiburu an̄ganina, kubadjūniri, An̄n̄alja, djaia īrunandu kuda:.

39 Kundjuanan̄gori ardarawaia at̄ja wunja wiri-n̄aria nanja tjo:lilia nanja.

40 At̄ja karwona tjudu karwiineri, hundred nanja, fifty nanja.

41 Wuro:dbori an̄n̄alja, djaia īrunandu kan̄man̄, andjo:!' kuru kāle kamurkala, wunia kulula, wuro:dbori kalemala; inalalaia ka:no:na adban̄n̄ale n̄uru an̄ganbar̄kugule wunja; djaia īrunandu dalar kundjuanan̄ngandu arka nanja.

42 Ardarawaia mindjal̄ kubadjūn, barui kadawi:na.

43 Ilemi t̄jarawad kubadban̄, t̄jungurlu wun̄nen̄alu, djaia n̄ari kuda:.

44 Arka wuro:dbori mindjal̄ kadjūnu i:dja 5,000 kadina.

45 Maiirgi:rkum inalalaia kundjuanan̄gori namandi d̄ara an̄genuru wunja, arkurle an̄genuru kanal' kuru Bethsaida n̄uru, w̄ali pelengaraia an̄an̄awu kundjiri.

46 Pale an̄gaiandiwela, ken̄anuru t̄lam̄ban̄ n̄uru dadjurd kunja.

47 Kālekālem njinḡanina, namandi wo:ndum pulaga nanja kunina, aua īrunama kabalba nanja kan̄ina.

48 Māra an̄go:na idjaba kadjūnu, kar kadjūneri, gewunja mandjum baruba an̄go:neri, wulo:lum pulagajau kanmurkal, wudawa in̄gen̄eri wo:ndum maninja; t̄janai nejunan̄gori kundjūnu;

49 O! Arka māra in̄garwuna wudawa in̄gen̄eri wo:ndum maninja, in̄andj n̄ali kubadjūn, jero:I kubadjūn;

⁵⁰ Ardarawaia maꝛa iᅅgarwuna ilaᅇa kadina. Aua maiirgi:rkum kulunanᅅgori, kundjunᅅgori, Tjukul nᅇidu; ᅅaiᅅkawali, pinjirgul-gunejiri.

⁵¹ Pai kaᅇnina ᅅuru arka nuru namaᅇdi ᅅuru; maᅇdjum wudun kundjuᅅu; arge wurura djenbenᅅuru raᅅᅅari kariᅅa;

⁵² Wa puᅅgadenenja wuro:dbori wunja, arkulum burudum.

⁵³ Wuno:murum ᅅuraᅅ ᅅᅅgauwona, baᅇdaia madburkalal Genesaret naᅅja, palul' daᅅja murd kubadbaᅅ.

⁵⁴ Namaᅇdi naᅅja ba ᅅᅅgeᅅgunal, maiirgi:rkum laiburu kadinanaᅅga.

⁵⁵ Tᅅari kubadbaᅅ taᅅbium ma mararawam wo:ri maᅅgarwuneri, wun-man-bali adbamareja mano: kanbaᅅkanᅅuruleri, ma ᅅuru ᅅᅅᅅanina aua iᅅᅅanina.

⁵⁶ Ma daᅇa iᅅgeᅅgunal, maiarundjeruᅅum, malaiindem, wuᅅem, adbamareja we kanbaᅅ:la tᅅau-ᅅariᅅ maninja, burkai kaueriᅅbuna iᅅgadbaᅇdana wunja. iamᅅᅅum wobi anaᅅga mandj; arka iᅅgadbaᅇdanala adbuludja karkandjuiena.

7

¹ Dᅅaruk kadbienanaᅅga Pharisia, atᅅakekaᅇia wiri-wiri-ᅅaria kuda:, Jerusalem i daᅅu ᅅᅅgeᅅgunal,

² Mara ᅅᅅganbaᅇwuna atᅅakekaᅇia inalalaia maia arkanᅅga mindᅅal kadjuᅅu ardo:ri muramaᅅa baᅇdaia, geᅅakawali wa kulai puᅅgarwi:nja.

³ Gewunja Pharisia, Jew ardarawaia kuda:, ardo:ri ᅅamba wa nᅅadbama kulai puᅅgarwun ᅅari, wa mindᅅal puᅅgadᅅin, wunindi:ru mababaia arkanᅅga karkanᅅuru;

⁴ Tᅅau-ᅅariᅅ idaᅅu ᅅᅅgeᅅgal, ᅅamba wa kulai puᅅgarwun ᅅari, wa mindᅅal puᅅgadᅅin; darawa tᅅakekaᅇi kuda: kunuᅅ, kadbaᅅ karkanᅅuru wunja, nᅅaligaᅅja, karega, ᅅᅅᅅam kulai ᅅᅅganbaᅇwu.

⁵ Pharisia, wiri-wiri-ᅅaria kuda: burkai kaueriᅅb, Aᅅudjakunja ᅅunalalaia wa pareᅅan wunindi:ru mababaia arkanᅅga ᅅaᅅja, maia arkanᅅga mindᅅal kadju ardo:ri muramaᅅa?

⁶ Aua kundjuᅅanaᅅgori, Tᅅadaᅅ Isaiah tᅅo:lba kundjuᅅu njiri wunja, nᅅidbiᅅum nᅅiljaljadbune, kaᅇᅅinu wiri-wiri kauwi:ᅅu, Worumba ᅅᅇdja ᅅuru ᅅᅅnbaᅅkanᅅuru arᅅjalim njiniᅅem, Arkau i boᅇwora ᅅai' i daᅅu kunuᅅ.

⁷ Maᅅᅅam lunᅅu-lunᅅudja kubadbara, Aᅅganiᅅᅅunderi ᅅala-ᅅala i:dja arkanᅅga.

⁸ ᅅala-ᅅala God anaᅅga kuᅇamaᅅᅅi, wunindi:ru i:dja arkanᅅga kuraᅅuru.

⁹ Geᅅau kundjuᅅanaᅅgori, Tᅅadaᅅ ᅅala-ᅅala God anaᅅga wai kuriᅅb, wunindi:ru njirkanᅅga wurᅅᅅunᅅuru.

¹⁰ Gewunja Moses kundjuᅅu, Nuru aᅅurandu iro:lidj, nundju karanja; aua woru ge iranᅅga wunja, karanᅅᅅaᅅja wunja, nidᅅi debad keᅅenja;

¹¹ O! Njiri kuri:, I:dja ᅅamba geᅅaᅅa iranᅅga, karanᅅᅅaᅅja, Ge ᅅamba tᅅᅅunᅅam naidu ᅅari Corban kunuᅅ, geᅅakawali God ᅅari kunauwi:ᅅu;

¹² Njiri wa pinᅅiᅅanun aua geᅅangandu iranᅅga, karanᅅᅅaᅅja;

¹³ N̄ala-n̄ala God an̄anga wun̄amiaru kurandju wunindi:ru n̄jirkan̄anga nan̄ja wur̄anjuno:na; darawa t̄jakek̄ari k̄adjinu kuri:.

¹⁴ Pelen̄ḡaraia n̄jele ai kanbuna aua nan̄ja, kundjun̄an̄ḡori, Nuru t̄jarañuru, n̄jidarawa, wuranena;

¹⁵ Kari i:dja d̄ande n̄ari, d̄ara ken̄an̄anga k̄adjinba muram̄ana b̄ada pañgandjun; ge ken̄gal i:dja i d̄agu, ge muram̄ana b̄ada kandju.

¹⁶ I:dja n̄amba ini:um kudai ñuru wunja, ñuru k̄aninja.

¹⁷ Wuno:murum maiarum d̄ara in̄gena pelen̄ḡaraia i d̄agu, inalalaia burkai kauerīabuna b̄are-b̄are wunja.

¹⁸ Aua kundjun̄an̄ḡori, N̄jiri kuda: wa puranen̄an wurun̄anḡowu kuda:? Wawu māra puro:n, ge d̄ande n̄ari i:dja d̄ar̄ ken̄a, muram̄ana b̄ada k̄adjinba pañgandjun;

¹⁹ Gewunja ini:um maninja wa d̄ara puñgen̄an, in̄ulum maninja d̄ara kun̄jaña, d̄ande kun̄jañuru wai kun̄ja? Mañ̄aria ardarawaia rar ḡaria kanḡandjuna.

²⁰ Kundjun̄u kuda:, Ge i:dja i d̄agu ken̄gal, ge i:dja muram̄ana b̄ada kandju.

²¹ Gewunja mamulb̄a i d̄agu, i:dja ini:um i d̄agu, kun̄jañgal ni: woru, wurni-wurni, maneba, wurkemañma,

²² Wuri-wuri, alb̄anda, woru, wun̄ḡadjuie, worago:ra, ambula woru, jaum, iamuroi, won̄ala;

²³ Wuna darawa woru mamulba i d̄agu kun̄jañgal, i:dja muram̄ana b̄ada kandju.

²⁴ Ma i d̄agu b̄ari k̄anina, ken̄añuru maiamingu' ñuru Tyre a Sidon. Maiarum maninja d̄ara ken̄a, I:dja kari laiburu padara kundjun̄u; O! k̄adjinba pañgaielgaienja.

²⁵ Maiirgi:rkum won̄aiin̄ja, ib̄an̄anḡanja pidi:nja agula inuru kudai, ñuru in̄gañurula, n̄jeñunal, ierdu nan̄ja n̄jimb̄ana.

²⁶ Won̄aiin' n̄jinge Greek n̄jinina, Syrophoenician n̄jañga madeja. Burkai kaīabuna agula ib̄an̄anḡanja wai in̄gaīabun̄anga wunja.

²⁷ Aua kundjun̄un̄anga, Won̄alal̄añuja arkurle barui kadawi:nja; wunia ñuru-ñuru maia won̄alal̄añuja arkan̄anga añganb̄ado:ngu wunja, k̄añanḡuria añganb̄ado:nan̄ḡori.

²⁸ N̄jañga kaio:l̄b̄ala, kundjun̄un̄anga, Jau, Inaiuri, mia k̄añanḡuria pałalo:nma waiuru arkind̄jia won̄alal̄añuja arkan̄angaia mind̄jal kub̄adjun̄ḡori.

²⁹ Aua kundjun̄un̄anga, N̄ala-n̄ala wuna t̄jun̄undjun̄u, ñundjuweja baiñuru, agula ib̄anja n̄jañgaīandiwela.

³⁰ N̄jeñañuru maiarum n̄jañgan̄anga ñuru, won̄al̄añun̄ja māra n̄jimbuna we n̄jañgawoneri n̄jinarugu nan̄ja, agula n̄jañgaīandiwela.

³¹ N̄jele ken̄añuru maiamingum Tyre i d̄agu, Sidon bulum̄an ken̄a, wo:ndum Galilee ñuru, pulaga ñuru maiamingum Decapolis.

³² Kauerañurald̄aga īarun̄ wom̄b̄aria, n̄ala-n̄ala iamidj; burkai kauerīab ino:ri aua nan̄ja in̄gam̄andana wunja.

³³ Kawai k̄amañ pelen̄ḡaraia i d̄agu īarun, ino:ri ini:um maninja kunḡanden̄u, t̄jipa: kundjun̄u, ambula k̄amañdanalan̄anga;

³⁴ Andjo:l' kuru kale kundjun̄u, ñoi kundjabuna, kundjun̄anga, Ephphatha, gejakawali, Lei kun̄in̄aien̄janu.

³⁵ Ini:um lei man̄iaiena, t̄jilwan̄ja ānbula bur̄anḡai n̄jimaiena, t̄jad̄añuru kulula.

³⁶ Kundjunanangori i:dja kari piriinangoriri; O! tjile genunangori, tjilenda njele kubadjun.

³⁷ Djenbenuru rangari kariņa, kubadjuniri, Aua darawa wunia kundjunu; wombaria nuru wunja kandju, iamidj kalu wunja kandju.

8

¹ Gejau pelengaraia djenbenuru njele anganina, ardo:reja mindjal kunja, inalalaia ai kanbuna aua nanja, kundjunangori,

² Pelengaraia ka:naieriwu, niai nanja weni lewara tjarunuri anganina, ardo:reja mindjal kunja;

³ Angaiamindjana namba ananganawu tambium arkananga' nuru, kalumba nanja jango: pitja pare, atjakekaria arka nanja palawurde karinungal.

⁴ Inalalaia kauerio:lbala, Njarunangowu i:dja andja barui kanbado: wuro:dbori nuru wugem maninja?

⁵ Aua burkai kandjabuna, Wuro:dbori wod' irarawaia njiri nanja? Kubadjun, seven (anjenjalja).

⁶ Pelengaraia kundjunangori, Atja njirwa kabalba nanja. Wuro:dbori anjenjalja kanman, wunia kulula, ko:lemala, inalalaia ka:no:nanangori adbanjale nuru anganbarkande wunja; arka pelengaraia adbanjale nuru kanbarkandju.

⁷ Djaia ijarunuri pidi:ndjia kuda: arka nanja kadina; wunia ka:lulanangori, kundjunu, Arka kuda: adbanjale nuru a:rande.

⁸ Mindjal kubadjun, barui kubadjun; tjarawad kanbadban arki:ndjinindjia arli:wa angeneri tjungurlu seven (wunjenjalu).

⁹ Arka kadina kadjinu four thousand, (djenbenuru); gejau kanjanawuna.

¹⁰ Maiirgi:rkum namandi dara kena inalalaia kuda:, tambium Dalmanutha madburkalal.

¹¹ Pharisia ba karinungal, wunmanbali burkeba kaueriabuna, kubarkanjiro:nananga umiimbaie andjo:l' di dagu, kauero:ndjuneri.

¹² Noi kundjabuna wunaiuru inai nanja, kundjiri, Anudjakunja woi madberi andja umiimbaie kubarkanjiro:? Nidji kujenuriri, umiimbaie kari woi madberi andja wa punganu:wienangori.

¹³ Kandjandiwela, njele namandi dara ingena kenanuru kanal' kuru.

¹⁴ Wonjala kadina wuro:dbori anganbadba wunja; namandi nanja arka nanja ardo:reja wuro:dbori ijarun ekamandja.

¹⁵ Kundjunanangori, Maranindj, li:a maram leaven Pharisia arkananga, leaven Herod ananga.

¹⁶ Arge wurura kubarwadenju kubadjuniri, Gewunja wuro:dbori nado:ra.

¹⁷ Jesu mara ko:na kundjunangori, Anudjakunja njirwadejiniri, wuro:dbori njido:ra? Wawu puranindjan, puranenjan? Njirkau burudu?

¹⁸ Njirkumbula kudai, wawu puranindjan? Njidi:um kudai, wawu nuru pinjidin? Wawu ni: puranurun?

¹⁹ Wuro:dbori five, (anjaja), anjanalelemala five thousand, (ardarawaia), nanja, tjungurlu wodi darawa arkindjinindjia tjarawad kuraman? Kubadjunanga, Twelve, (wunjenjalu).

20 Seven, (an̄n̄en̄n̄alja), four thousand, (ardarawaia) nan̄ja, t̄juṅgurlu wodi darawa arkindjinindjia t̄jaraw̄ad kuramaṅ? Kubad-
jun̄anga, Seven, (wun̄n̄en̄n̄alu).

21 Gejau kundjun̄an̄gori, W̄ali wawu puranenan?

22 Bethsaida madburkalal. Ambulidj kaueraṅuraldaḡa, burkai
kaueriaḡb inḡamaṅdana wunja.

23 Aua ambulidj ino:ri laburd kaṅaṅ, maiarindjeruṅ' i daḡam
kaṅurula; ambula t̄jipa: ingo:na, ino:ri inḡamaṅdanala, burkai
kaiḡbuna, Koru mandjanindj?

24 Aua ḡle kundjuṅu, kulula, I:dja mara ka:no;; mara an̄an̄jumbu
ṅuwonu kaḡjindjia, wudawa an̄geṅeri.

25 Gejau ambulikandu t̄jilenjile kaṅamaṅdanala; manindj̄ana
n̄ḡadbama, kaṅmurduiena, darawa maṅa kumbuna t̄ḡadamanma.

26 Maiarum an̄anga' ṅuru kaṅan̄awuna, kundjuṅjiri, Maiarind-
jeruṅu' ṅuru daṅa puṅun̄jeṅuriri.

27 Gejau Jesu keṅan̄uru, inalalaia kuda:, maiar indjeruṅu' ṅuru
Caesarea Philippi ṅarim. Kalumba nan̄ja inalalaia burkai kandj̄abuna,
kundjun̄an̄gori, Nai' an̄guja i:dja kub̄adjareri?

28 Kub̄adjun̄an̄anga, John Baptist; at̄ḡakekaṅaria Elijah; at̄ḡakekaṅaria
njele, iḡruṅ t̄jo:lb̄adaia nan̄ja.

29 Arka burkai kandj̄abuna, Njiri ṅai' an̄guja kuriareri? Peter
kaio:lbala kundjiri, N̄undju Christ ṅunuṅ.

30 Kundjun̄an̄gori, I:dja kari aua wunja pir-iin̄an̄goriri.

31 Wunmanb̄ali kaniṅgundaleri, I:dj'in̄ko:lu darawa madj
kuni:njan̄anga, inḡaiḡbien̄u mababaia nan̄ja, ardenaiuri
dadjurk̄aria nan̄ja, wiri-wiri-ṅaria nan̄ja, b̄ada inḡauwi:ṅu, paḡle
kulunu t̄jaruṅandu njele b̄ari inḡaiḡndien̄u.

32 N̄ḡala-n̄ḡala wuna paṅduram kulula. Peter kaṅaṅ aua, wunmanb̄ali
kamaiḡambuna.

33 Aua worarkar kanina inalalaia mara an̄go:na, Peter aua
kaṅmaiḡambuna, kundjiri, N̄ḡal̄erdu ṅuru baiuṅuru, Satan; ṅundju God
kaṅi wa ni: pundjan̄urun, i:' kari ni: kundjan̄uru.

34 Peleṅgaraia ai kanbuna aua nan̄ja inalalaia nan̄ja, kund-
jun̄an̄gori, I:dja ṅamba in̄amalando: geḡara, aue ṅundju-ṅundju
kari:n̄ja, wongaia an̄anga manuk kumenja, ṅan̄malando:n̄ja.

35 Aua in̄au in̄amundulba ge, pitja n̄joiim; aua in̄au koiim ṅaiu
wunja, w̄alaṅu-wunia wunja, pitja n̄amundulba.

36 Baṅdaia daraiu an̄udjakunja i:dja kaṅa, ge in̄au koḡakaliba.

37 An̄udja i:dja kaṅo: in̄au kaṅauwi:nu?

38 Aua d̄iḡan̄ kaṅmara ṅala-n̄ḡala kuda: ṅaian̄anga, an̄dja woi
maṅgadberi wurni-wurnia, arworia nan̄ja, I:dj'in̄ko:lu kuda. pitja
d̄iḡan̄ n̄aman̄anga, wuno:murum inḡen̄gal paḡlemba nan̄ja Iran̄anga
an̄anga, w̄alaṅṅaria maṅmaia nan̄ja.

9

1 Kundjun̄an̄gori, Nidji kuṅenuriri, At̄ḡakekaṅaria ṅuruma kaduṅ
arka nan̄ja an̄gauwelgeṅjiri, debara kaḡjinba puṅgavkagun̄an, maṅa
karwu ṅjini baṅdaia God an̄anga keṅgal wundjurul' dan̄ja.

² Pale lewara six, (wunŋalu), Jesu kanma aua nanja Peter a James a John, taɓambaŋ nuru karaŋ nuru kangarural adagaragenu; kalen kaiabiena adbaŋŋale nanja;

³ Wobi anaŋga paɓemba kadiɓiɓiɓi, ardo:roi djenbenuru, kulai-ŋara kari kabalɓa nanja arge kaɗjindjia ardo:roi kaɗjinɓa paŋŋandjun.

⁴ Maɗa karwi:nanaŋgori Elijah Moses kuda;; auandu kubalulɓeri Jesu nanja.

⁵ Peter kaio:lba, kundjuŋa Jesu, Rabbi, wunia arkunɗuŋ nɗuma; jaŋɗalɓa maiaruŋurim wondi mero;; maiaruŋum nɗundju wunja, maiaruŋum Moses wunja, maiaruŋum Elijah wunja.

⁶ Gewunja wa laiburu paŋŋaninɗa nanaŋga ingaio:lba; gewunja karkulgunɗenja.

⁷ Angubaŋ kunjaŋgunal djer' njindjabaŋnananŋgori; angubaŋ i daɗu ŋala-ŋala kunjaŋgunal, Indja injaŋgula nɗedura nanɗundjuŋa; nuru iranuru.

⁸ Maiirgi:rkum wunjili:wa maŋgarwuna, kari wa mara pan-barwi:nja tjile, Jesu aekama arka nanja.

⁹ Waɓi taɓambaŋ idaɗu jeriba kaɗjuŋaliri, kundjuŋanŋgori, I:dja kari piriinanŋgori maɗa karwuna, I:dj' inko.iu imandj i daɗu baɗi inŋanɗuŋ njini.

¹⁰ Naɓa-ŋala wuna kubarkaŋurula. arge wurura burkeba kaɗjabiɓenɗeri aɗudja baɗi inŋanɗuŋ imandj i daɗu kaŋuŋ.

¹¹ Burkai kaueriabuna, kubadjuŋiri, Wiri-wiri-ŋaria kubadju Elij'urle kenŋunjal.

¹² Aua kundjuŋanŋgori, Elij'urle nidji kenŋal, darawa kangaraŋum; naraŋaŋgowa wiri-wiri kauwi:ŋu I:dj'inko:lu wunja, aua darawa madj kuni:nanaŋga, kaui kaɗjui:nja?

¹³ O! Kuŋenuriri, Elijah gole kenŋunal, kubadjuŋanŋga kuda: lai kauwonanŋgori, kaɗjini wiri-wiri kauwi:nanaŋga.

¹⁴ Wuno:murum inalalɓa aŋganbaɗburkalal, pelɗaraia djenbenuru maɗa kanbarwuna wo:ri aŋganbarwuneri, wiri-wiri-ŋaria kuda: burkeba kanbaɗjabaɓenɗeri.

¹⁵ Maiirgi:rkum pelɗaraia ardarawaia, maɗa inŋarwunaia, djenbenuru raŋgari kariŋa, waɗi-waɗi inŋadburkala, wulmai kubadjuŋanŋga.

¹⁶ Aua burkai kaɗjabaɓa, Nanaŋga burkeba kariabiri?

¹⁷ Iaraŋ pelɗaraia nanja kaio:lbaɓa, Iniingundeja, kaŋaŋuruladu injaŋgula, agula iamidj kudai;

¹⁸ Nanaŋ ma inŋam wai kaiab, tjaŋalar kari kaŋuŋ, iwiak wurangaŋ kumbu, ro:ngoi keŋeri; nunalalɓa kuŋenanaŋgori arka wai inŋadjaɓ wunja, kaɗjinɓa wai paueɗiabi:nja.

¹⁹ Kaɗjo:lba kundjiri, Woi maraŋunmandjeri njirkudjaria, nanaŋgiau njiri nanja nenu? Nanaŋgiau njinɗama? Iranuralgara.

²⁰ Kaueraŋurulaldaga; maɗa inŋo:neri, maiirgi:rkum agula dalar kaŋaŋ; kabalɓa nanja kauwona, baɗawai kauwi:na tjaŋalar kari.

²¹ Aua irananaŋga burkai kaiabuna, Nanaŋgiau wuna kunjaŋgunaldaɗa? Aua. kundjuŋu inɗ' a:ndjanu.

²² Tjilejile wai kariinɗi wia' nanja, agu nanja, baɗa inŋo: wunja; nundju namba nani tjuŋundju wunja, aɗdjeriwandu, aŋawodjandu.

23 Jesu kundjuṅanaṅga, Njundju ṅamba tjunundju wunja, darawa gole punge aua wa punḡaṅudjarṅ ṅari.

24 Maiirgi:rkum worala iranṅga jero:l kundjuṅu, kundjuṅiri, Njaiu wa punḡaṅudjarṅ; tḡanawodju ṅaṅṅunudjara.

25 Wuno:murum Jesu maṅa ṅango:na pelengaraia niiriṅu tḡari kadburṅaliri, agula inuru kaṅmaiḡambuna, kundjuṅanaṅga, Njundju agula wombaṅu, ṅundjamugu, kuṅenu, ba bengal daḡa, tḡile daṅa punḡunḡaṅurunaṅgeri.

26 Jero:l geṅu, djenbenuru dalar iṅḡamaṅ, ba kengunal; iḡanda imḡandja kaḡdjindja kaṅiṅaiena; gewunja ardarawaia kubḡdjuṅ, Imḡan kaṅuṅ.

27 O! Jesu ino:ri kaṅaṅ, brai ki:la; geḡau baṅi kaṅina.

28 Wuno:murum maiarum maninja iṅḡengunal, inalalaia a:daḡaragenu burkai kaueriaḡbuna, Aṅi kaḡdjimba pedḡabi:nja.

29 Kundjuṅanaṅgori, Wuna kaḡdjinu kaḡdjimba punḡengunal ṅamba wa dadjurd dkaḡa ma.

30 Ma i daḡu kariṅaṅuru, Galilee bulumaṅ karinṅaṅuru, i:dja kari wa laiburu araṅu punḡenja.

31 Gewunja inalalaia kaniṅḡundala, kundjuṅanaṅgori, I:dj'inko:lu kanauwi:nu i:dja ardo:ri naṅja, pitja baḡa ewuro:; baḡa iṅḡauwi:ṅu, paḡle kulunu tḡaruṅandu pitja baṅi njele enu.

32 Nḡala-nḡala wa punḡadenenja, karkulḡunenja burkai iṅḡadḡab wunja.

33 Capernaum madburkalal; wuno:murum maiarum maninja iṅḡanina, burkai kandjabuna, Nḡanaṅga kurawadeṅu kalumba naṅja?

34 Kaṅuk kubarwuna, gewunja arge wurura kadi:neri ḡṅḡuḡa inaiuri iṅḡaṅuṅ.

35 Atḡa kauwona, twelve, (ḡṅṅennaḡlja), ai kanbuna; kundjuṅgori, Iḡaruṅ ṅaiurle ṅamba ge, paḡle ardarawaia naṅja pitja enu, inawodḡieja ardarawaia naṅja.

36 Worala kaṅaṅ, arka pulaga naṅja kadeṅu, ṅuluruwa kaṅuriri, kundjuṅanaṅgori.

37 Aua iṅḡam iḡaruṅ ḡndja wonḡalalaṅuḡa naṅja ṅaṅumba naṅja, ṅaiu ṅaṅma; aua ṅaṅṅuma, ṅaiu wa paṅaṅmaṅ, O! aua ṅaṅṅunḡaṅawuna.

38 John kundjuṅanaṅga, Iniṅḡundeja, iḡaruṅ mara kerwuna agulaia wai ḡṅḡo:neri ṅunṅumba naṅja, kedbaiaḡambuna, aṅi wa penma-lando:nja.

39 O! Jesu kundjuṅu, Paṅamaiaḡbiri, gewunja i:dja kari, wundjurulu ṅaṅumba naṅja ge, kaḡdjimba maiirgi:rkum woru punḡengara.

40 Aua wa ṅanda paṅḡdban ṅari, ṅari naṅja kaṅuṅ.

41 Aua agu ṅiṅṅuno: djo: wunja, gewunja Christ anaṅgaia njirkunuṅ, nidji laṅugu anaṅga kaḡdjimba punḡoiiman.

42 Iḡaruṅ ḡndja bi:rwidinaṅa naṅja arka wa paṅaṅbaṅkudjarṅ ṅari, aua ṅari iṅḡam, wuniaṅga ma no:gu daraiu ilenḡa naṅja jarko:li kaṅuṅ, wo:ndu' ṅuru wai iṅḡaiaḡbienju.

43 Nuno:ri ṅamba ṅari ṅunṅuma, dur minjo:; wuniḡanu ma tjo:da wundjedjer' kuru ṅunṅunḡaṅa, ṅuno:ri tḡaruṅandu kudai ṅamba ṅunṅunḡaṅaṅuru mamara' ṅuru, wiḡan' kuru kaḡdjimba tḡimi punḡauwi:n nari.

44 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

45 Njundjerdu namba nari nunnuma, dur minjo; wuniñu ma wundjedjer' kuru nunnunjananuru nunbandadj, njundjerdu tjarunandu kudai namba nunjundjabienju mamara' nuru.

46 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

47 Njunggubulu namba nari nunnuma, wai minjab; wunianu ma bandaia God ananga nuru nunnunjananuru njunggubul' tjarun kudai, namba njunggubul' tjarunandu kudai wai nunjundjabienju mamara' nuru;

48 Ma tjamuldja arkanannganja kadjinba debadi pungadjin, wiñu wa tjimi pungauwi:n.

49 Ardarawaia karambal' kari arandjui: wiñan' njininge.

50 Karambalja inia kanun; O! karambalja wulapa namba wa pangengan, ajudjaninge wulapa nara irewandju? Njirkaui nanja karambalja kudai njidu, jamulili nari njidu.

10

1 Ma i dagu bari kanina, kenjal maiamingum Judaea Jordan kanal' garim; pelengaraia djaruk kadbienunanga njele; gejaw, kadjinu genirida, njele kaniingundala.

2 Pharisia kaueramurkala, burkai kaueriabuna' Wuniowu i:dja manngannganja njanngaiab? Kauero:ndjuneri.

3 Kandjo:lbala kundjunanngori, Nananga Moses kundjununuri?

4 Arka kubadjun, Moses ananju:la wiri-wiri njerkundju mili-mili njerkundjaba nara, wai njerkundjaba.

5 O! Jesu kundjunanngori, Gewunja njirkulum burudum wunaie wuna wiri-wiri kundjununuri.

6 O! Wunindij-i-dagu wondijau, Auandja, njinganja wondi kanbuna.

7 Wuna wunja i:dja irananga a karanannganja pitja ehandiwejandu, mannganngan' njininja pitja njewandura;

8 Iarunandu iwiliri iaranamandj pitja eninaiejandu; gewunja iaranandu wa njele panganingandu, O! iaranamandj.

9 Auandu God pidjin ingo:nandu, i:dja tjauala: paueriandandiri.

10 Maiarum maninja inalalaia njele wuna wunja burkai kaueriabuna.

11 Kundjunanngori, Aua manngannganja njanngaiab, ndjakarinja pilin ingauwona, wurni-wurni njinaneri;

12 Nannga kuda: kulananga namba ingaiab, iakara namba ingam, njannga kuri njinun.

13 Wonjalalanuja bi:rwidinaria kanbarkanjurulaldaga, anggamandana wunja, inalalaia kanbadaibambuna.

14 O! Jesu mara ko:na, mara-mara kanina, kundjunanngori, Wonjalalanuja karingunjalgara; kare paro:jiri, gewunja arge kadjindja bandaia God ananga.

15 Nidji kunenuriri, Aua bandaia God ananga wa pangaman nari wonjalaj pidi:ndja kadjindja, kadjinba ma dara pangengan nuru.

16 Nuluruwa kanurula, pali kanbuna, ino:ri kanmandanaleri.

17 Wāli kalumba ṅuru iṅgeṅaṅuriri, iaruṅ wari-wari kaṃurkalal, imañṅale ṅuru luṅgudja kaṅina, burkai kaiabuna, Iniṅgundeja inia, ṅani pitja ṅe wundjedjeru kaḍjinma ṅari ṅama wunja?

18 Jesu kundjuṅaṅga, Aṅudjakunja inia kundjiara? Kari inia wa paṅṅanin, God auekama.

19 Wununaue gole laiburu ṅunuṅaṅga, Bada paṅdjo:jiri, Wurni-wurni puṅuniri, Maneba paṃ-ṅdjo:jiri, Pare paṅdjaṅuriri, Pielgielge puṅuniri, Iro:lidj, karanja ṅuru aṅurandu.

20 Aua kundjuṅaṅga, Iniṅgundeja, wuna darawa kuṅeniri, woṅalaṅ andjaṅu.

21 Jesu kaṅindjaṅa, ṅedura kundjuṅaṅga, kululaṅga, Tjaṅuṅ ṅuno:ra, baiṅuru, ko:l dju aṅdjaṅaṅaṅuleria, ardjeja aṅo:, wulaṅbiri aṅdjo:' danja pitja kudai ṅunjaṅu; geṅau beṅgal, tjaṅmalando:

22 Iminum ṅundi-ṅundi kundjuṅu, pakul ṅari keṅaṅuru, wulaṅbiri ardarawaia kudai iṅṅaṅina.

23 Jesu wunji:wa kanbuna, inalalaia kundjuṅaṅgori, Adbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri tjiṅ:ria baṅdaia God aṅaṅga daṅa aṅgeṅuru wunja.

24 Inalalaia ṅala-ṅala aṅaṅga raṅgari kubadburawuna. Mia Jesu tjile kandjo:lba, kundjuṅgori, Woṅalalaṅuja, Adbaṅṅalim kunuṅ arka wulaṅbiri paṅad aṅganbadburawu baṅdaia God aṅaṅga daṅa aṅgeṅuru wunja.

25 Camel abi:la mandagu bulumaṅ keṅaṅuru needle ambul' danja, i:dja tjiṅ:ra baṅdaia God aṅaṅga daṅa iṅgeṅuru wunja.

26 Raṅgari djenbeṅuru kariṅa, kubadjuṅaṅga, Aṅguja emundulbaie?

27 Jesu kanindjeri, kundjiri, I:dja ṅanja adbaṅṅalim kunuṅ, kari God ṅanja; darawa gole puṅṅanu God ṅanja.

28 Wunmanbaḷi Peter kundjuṅaṅga, Wai, darawa kunjedjandiwela, ṅunbadbalando:na.

29 Jesu kundjuṅu, Nidji kuṅenuriri, I:dja ṅamba aṅgaiandiwe maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, karanṅaṅja, iranṅga, woṅalalaṅuṅgaia, kabalba, ṅaiu wunja, walaṅu-wunia wunja,

30 Pitja aṅṅam ardarawaia ṅanja ma, weni wendjiau, maiarum, ṅawawaia, ṅawawanja, kararaia, woṅalalaṅuja, kabalba, wundjo:rie kuda:; baṅdaia keṅgal djini wundjedjeru kaḍjinma ṅari.

31 Mia ardarawaia maṅṅale ṅaria pitja paḷe araṅu, paḷe ṅaria pitja maṅṅale araṅu.

32 Kalumba ṅanja kadineri, Jerusalem ṅuru pai kadineri; Jesu adbaṅṅale ṅuru keṅaṅuriri; raṅgari kariṅa; arka iṅgadbando:neri karkulṅenja. Twelve, (aṅṅenjaḷja), njele kanmaṅ, wunmanbaḷi kundjuṅaṅgori wuna kaṅiaieṅuṅga.

33 Wai, Jerusalem ṅuru pai ṅaduṅiri; I:dj' iṅko:lu pitja eno:wi:ṅaṅgori ardenaiuri dadjurdaṅa a wiri-wiriṅa; pitja wure paṅo:ṅaṅga imañ kunja, pitja aṅbaṅano:ṅaṅga edbulia,

34 Arka berka pitja ewurana:na, pitja tjipa: ewuro:, pitja ṅoiilwa ewuraṅuru, pitja bada ewuro:; paḷe kulunu tjaṅuṅandu pitja baṅi enu.

35 Wodjulu kamurkalgandu James a John, Zebedee iŋko:landu, kundjuṅgandu, Iniṅgundeja, njārenandu tjuṅundjunjārendu burkai ṅunṅunbaḍjaḍandu.

36 Aua kundjuṅaṅgandu, Nṅaṅga kuriandareri ṅaṅṅundjunurendu?

37 Kundjuṅaṅgandu, Aṅo:wandu atja arkuunuṅandu, iakara ṅundju worawerdum maninja, iakara tjamauim maninja, paḷemba ṅundjanaṅga ṅanja.

38 O! Jesu kundjuṅaṅgandu, Wa laiburu pinjidingandu ṅaṅga ṅa:d njirkunuṅandu. Koru djo: pinjiriandu cup ṅaiu djo: ṅaṅṅunjaṅa, koru baptize pinjidandu baptism njininge ṅaiu baptize ṅaṅṅunuṅ?

39 Auandu kundjuṅaṅgandu, Gole pedandu. Jesu kundjuṅaṅgandu, Cup ṅaiu djo: ṅaṅṅunjaṅa njirendu pitja djo; njiriandu; baptism ṅaiu baptize ṅaṅṅunuṅ njirendu pitja baptize njirendu;

40 Mia atja njirkunuṅandu ṅaiu worawerdum, tjamauim maninja, ṅaianṅga kunina miri njinṅuno:wandu, arkanṅga arka wunja wunamanja kanina.

41 Wuno:murum ten, (aṅṅeṅṅaḷja), ṅuru aṅṅanina, wun man baḷi adji:la kaueraṅṅaṅgandu James a John.

42 Gejau Jesu ai kanbuna aua ṅanja, kundjuṅaṅgori, Laiburu njiduṅ arka aṅṅandiena ardaieur' kunja edbulia ṅanja ardaieur' kaduṅaṅgori; ardenaiuri arkanṅga i:a karwi:ṅunṅgori.

43 Njiri ṅanja wuruṅṅowu wa puṅganin; O! aua njiri ṅanja ṅaṅaiuru ṅenu gejiri, inawodjieja njirkanṅga pitja enu;

44 Aua njiri ṅanja ṅaiurle ṅenu gejiri, inawodjieja ardarawaia ṅanja pitja enu.

45 Gewunja nidji I:dj' iṅko:lu keṅṅunal kari iṅṅaṅawodjieṅu wunja, O! aṅṅaṅawodju wunja, iṅau iṅṅano: laṅugu ardarawaia wunja.

46 Jericho madburkal; waḷi Jericho i daḅu iṅṅeṅaṅuriri, inalalaia ṅanja, peḷeṅṅaraia djenbeṅuru kuda.; Timaeus iṅko:lu, Bartimaeus, ṅa:d baḍa ambulidj, atja kaṅineri kalumba mawondaṅram maninja.

47 Wuno.murum ṅuru iṅṅanina Jesu Nazareth ṅara iṅṅanina, wun-manbaḷi jero:l kundjuṅiri, kululeri, Jesu, ṅundju David ṅunṅungula, tjandjeriwu.

48 Ardarawaia kaueraṅmaiambuna, kamuk iṅṅauwi:ṅu wunja; O! jero:l kundjuṅu djenbeṅuru ma, Nundju David ṅunṅungula, tjandjeriwu.

49 Jesu ba:d kundjuṅu, kundjuṅu, Ai iro:.. Ai kauero: ambulidj, kubadjuṅga, Tjukul baṅu, baṅi baṅu, ai ṅunbiri.

50 Aua, wobi aṅṅga wai iṅṅaiabuna, kurad kaṅnina, Jesu kamurkalal.

51 Jesu kaio:lbala, kundjuṅu, Nṅani njejara kundjiareri? Ambulidj kundjuṅaṅga, Rabboni, maṅṅaṅṅunindj wunja.

52 Jesu kundjuṅaṅga, Nundjunuru baiuṅuru; ṅundju wa pindaṅudjarenja ṅunmurduwi:ṅu. Maiirgi:rkum manindjaṅa, kalumba ṅanja kamalando:na.

11

¹ Jerusalem djali maṅgadba, Bethphage a Bethany naṅja, inalandu kaṅaṅawandu, kundjuṅaṅgandu,

² Njirinjurandu maiarindjeruṅu' nuru maṅdjo:ri maṅgaṅuṅ; maiirgi:rkum wāli ma ḍara njirkumbāṅaṅurandu, pitja maṅa irewandu donkey kauila murd iṅgamiēna, i:dja kari wen' njini kaḍjinba atja parwi:njanāṅga; burāṅgai irāmandu, irānuralgandu.

³ I:dja ṅamba kadjunurendu, Aṅudjakunja wuna kuriandiri, wuriandu, Inaiuri iṅama kundju, maiirgi:rkum pitja paḷenuru eṅaṅawal.

⁴ Keṅaṅurandu, donkey kauila maṅa ko:nandu murd iṅgabiena maiamundu' naṅja ḍande kalumba

⁵ Atjaḱekaṅria ma aṅgawelgenjiri kubāḍjuṅaṅaṅgandu, Nṅani kuriandiri donkey burāṅgai irāṅunmaṅgandiri?

⁶ Kundjuṅaṅaṅgoriandu ge i ḍagu Jesu geṅuṅaṅgandu, arka kaueraṅaṅu:landu.

⁷ Donkey kauila Jesu kaueraṅuralḍaga, wobi arkaṅaṅga kauero:gulenāṅga; aua atja kauwonaṅgori.

⁸ Ardarawaia wobi arkaṅaṅga kalumba naṅja paḷoa kariṅaṅgeri; atjaḱekaṅria jedmaṅgaṅu wuṅgalalidjerugu dur kadjuṅaliri paddock naṅja.

⁹ Arka maṅṅale aṅgeṅaṅuriri, arka kuda: paḷe iṅgadbalando:neri, jero:l kubāḍjuṅ, Hosanna; Tjukul ṅara aua iṅgeṅgaliri Inaiuri iṅumba naṅja.

¹⁰ Tjukul ṅari baṅdaia keṅgaliri, David irai ṅarkanāṅga ṅari, Hosanna karaṅ ṅari ma.

¹¹ Jerusalem ḍara keṅa; wuno:murum wunjili:wa ko:na darawa naṅja, kaḱekaḱem njinṅaṅina, ḍande keṅaṅuru Bethany ṅuru, twelve, (aṅṅenṅalja), naṅja.

¹² Maṅgunu, Bethany i ḍagu aṅgeṅgunal, baia: ko:na.

¹³ Tjilium boṅwora maṅa maṅgo:na jedmaṅgaṅu kudai, keṅgunal, ṅamba maia ma naṅja mara aṅgo: minja; maṅgaṅmurkalal, kari wa maṅa panbi:nja, jedmaṅgaṅ' ḍaka ma; gewunja tjilium kurabjau wa puṅgaṅinja.

¹⁴ Maio:lbaḷa, kundjuṅaṅaṅga, I:dja kari mindjaḷ puṅgadjiri ṅundju naṅja wendji ḍagu kaḍjinma njini. Inalalaia ṅuru kaueraṅurula.

¹⁵ Jerusalem madburkalal; dadjurdkarim manaiudba dara kena, wunmanbaḷi wai kanbuna arka ko:l kadjuṅeri, aṅganbaḍbaṅeri dadjurdkarim manaiudba maninja, paḷalo:nma kaiug kalēṅ-ṅaria arkaṅaṅga tjaueri maiabuna, adbalaḱkarim kuda: arka kuluko:ka ko:l kadjuṅiri;

¹⁶ I:dja kari pa:naṅu:nja tjalumba mano: iṅgaṅuru wunja dadjurdkarim manaiudba pulagori.

¹⁷ Kaniinṅundaḷa, kundjuṅaṅgori, Wawu wiri-wiri puṅgauwi:nja, Maiarum ṅaianāṅgam pitja merimie maiarum dadjurdkarim, worumbaia ardarawaia wunja? O! njiri marandjuna kaṅmenma lulunṅaria arkaṅaṅgam.

¹⁸ Ardenaiuri dadjurdkaria, wiri-wiri-naria kuda: ṅuru kadina, buluk kubarkaṅjiro:na ṅarunaṅṅowu baḍa iṅgarwu; gewunja

kauero:lgunała, pelengaraia ardarawaia rangari angenjaia anganiingundaleri.

¹⁹ Kalekalem kađjinma keñanuru manaiudba i dađu.

²⁰ Mañanġunu tjanai angengeri, tjilium mađa marwuna maralgam wondudba i dađu.

²¹ Peter ni: kañurula, kundjunanġa, Rabbi, wai, tjilium nundju wure mañđanunbuna maralga' njinim mañina.

²² Jesu kandjo:lba kundjunanġori, God pañanudjareri.

²³ Nidji kuñenuriri, Aua genanġa tałamban wuna, Tjařawad pañmie, wo:ndu' nuru paiabie; inau i nañja nañba wa puñanudjaran nari, kađjinba puñanudjaran ge ka:lu kañinaienju; pitja njanunanġa.

²⁴ Gewunja kuñenuriri, Darawa dadjurd wuranundju, wuranuniau, puñanudjareri gole kudai njirkunina, pitja kudai njirañu.

²⁵ Wuno:murum njirkumbalgenjiri dadjurd wuranundjiri, wai wuriab, nañba nañda arañunma; gewunja Iranura kuda: aua andjo:l' danja inganun, umara njirkananġa wai kana puñgaiabanuri.

²⁶ Njiri nañba wa wai puriabun, Iranura aua andjo:l' danja inganun umara njirkananġa wa wai puñgaiabun-nuri.

²⁷ Jerusalem njele madburkal; wudawa ingengeri dadjurdkarim manaiudba nañja, kauerañmurkal ardenaiuri dadjurdkařia, wiri-wiri-nařia, mababaia.

²⁸ Kubadjunanġa, Nañanġa wundjurul' njininge wuna kundjiiri? Anġuja wuna wundjurulu nuno:na wuna tjuñundjindjiri?

²⁹ Jesu kundjunanġori, Tjařun burkai njinjab, tjařio:lba, pitja nenuri nañanġa wundjurul' njininge wuna nañnundjiri.

³⁰ Baptism John ananġa, andjo:l' kaři, i:dja nari kunina? Tjařio:lba.

³¹ Arge wurura kubarwadenju, kubadjunjiri, Nañba workundju, Andjo:l' kari, pitja nje, Anudjakunja kuradjudjarala?

³² Nañba workundju, I:dja nari, pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja ardarawaia nidji John tjo:lbađa nali kubadjunanġa.

³³ Jesu kauerio:lbala, kubadju, Wa laiburu pedin. Jesu kundjunanġori, Naiu wa puñenuri nañanġa wundjurul' njininge wuna nañnundjiri.

12

¹ Wunmanbali kululanġori baře-baře nañja. I:dja tjařinařjm ro:pa keña, nuwonu nali-nali kundjandala, balaium tjaři mo:na wine kunja, maiarum karan nari wondi mo:na, tjařinařia kanino:la, tambium maiakar' nuru keñanuru.

² Kurabjau kañanawuna tjařinařia nuru inawodjieja, kurab tjařinařim maninja anġamura wunja tjařinařia nañja.

³ Arka laburd kauerañan, noilwa kauerañurula, ino:ra kauerañanawuna.

⁴ Njele inawodjieja iakara arka nañja kañanawuna; aua imri: dai kubarwuna, wodbandađu kubadjunanġa.

⁵ Iakara kañanawuna; aua bađa kauero:na; atjaķekařia ardarawaia; atjaķekařia noilwa kanbarkanuruleri, atjaķekařia bađawerdai kanbarkanaleri.

⁶ Wali iařun kudai inko:lu, nedura geñunanġa; pałe nañja kañanawuna arka nañja, kundjunjiri, Nuru ewuranuru inanġula.

⁷ O! Arge tjariņaria arge wurura kadi:na, Indja iwulgu; nariu, bāda aro:, tjariņarim narkanangam pitja menu.

⁸ Laburd kaueramaņ, bāda kauero:na, tjariņarim i dağam wai kaueriabuna.

⁹ Gewunja nani pitja nje inaiuri tjariņarim nara? Pitja ejengal, tjariņaria bādawerdai njenangori, tjariņarim atjakekaria anjanino:.

¹⁰ Wiri-wiri wuna wuna wawu mara puro:njiri; Kaiug ge wondiņaria wai kadjabuna, Ge i di dağu kuniņaiena umri: ruko:wa;

¹¹ Wuna Inaiuri i dağu, Raņgari narkumbul' danja kunuņ?

¹² Kubarkaņjiro:na laburd ingadba wunja; pelengaraia kanbarkulgunala; gewunja kubadidjana bare-bare geņu arka wunja; kaueriandiwela, kariņanuru.

¹³ Kanbarkanawu aua nanja atjakekaria Pharisia a Herod naria, ingadba wunja nala-nala nanja.

¹⁴ Wuno:murum angengunal, kubadjunanga, Iniingundeja, laiburu adunanu nidji nununun, kari wa pandjo:lgunan; gewunja nundju i:dja wa pandjanindjan, O! nidji God nari kandjaniingunderi; Wuniowu kaiug Caesar erkuno:? Worwu ge?

¹⁵ Ko:ru kedo:? Wawu pedo:n? Aua laiburu kaninanangori adbinum maljaladbuneja, kundjunanangori, Anudjakunja tjaro:ndjuiri? Kaiug wuranuralgara, nanjunindj wunja. Kubarkanurulaldaga.

¹⁶ Gejau kundjunanangori, Anguja anangam iminum mana, wiri-wiri wuna? Kubadjunananga, Caesar ananga.

¹⁷ Jesu kundjunanangori, Caesar irano: Caesar anangaia, God irano: God anangaia. Djenbenuru ranğari kaueramurawuna.

¹⁸ Kaueramurkal kuda: Sadducia, arka kadju adbandj i dağu wa bari padjandien, burkai kaueria-buna, kubadjuņiri,

¹⁹ Iniingundeja, Moses wiri-wiri kundjununari, I:dja nawananga namba debara ingena, manğananganja pale njanğaiandiwel, wonalan kari wa panğaiandiwel, nawananga manğananganja njimenja, wonalanuja anğaianda nawananga wunja.

²⁰ Nawawaia anğennalja kadina; iwulgu manğananganja njiman, debara keņa, wonalanuja kari wa pandjandiwenja;

²¹ Pulai njiman, debara keņa, wonalanuja kari wa pandjandiwenja;

²² Ge pula: nara, anğennalja wonalanuja kari wa panbadjandiwenja. Pale nanja wonaiinja kuda: debara njenja.

²³ Adbandj' i dağu bari anğanuņ manğananganja nani ananganja pitja njenu? Gewunja anğennalja niņgarkanuruleri manğanangorinja.

²⁴ Jesu kundjunanangori, Wawu wuna wunja kuramiadma, mili-mili a wundjurulu God ananga wa laiburu pinjadin nari?

²⁵ Wuno:murum adbandj i dağu bari anğanuņ, kari wa panan parwan, kari wa panan padawi:n; O! walanaria andjo:l' danja kadjindjia kaduņ.

²⁶ Mia adbandja wunja bari anğaiandienu; wawu mara puro:njiri mili-mili nanja Moses ananga, Irululu wunja, God kalulunanga, geņunangeri, Niau God Abraham ananga, God Isaac ananga, God Jacob ananga?

²⁷ Aua God adbān nara nuru-nuru, ardjedjerkara; djenbenuru kuramiadma.

28 Iarun wiri-wiri n̄ara kengunal, n̄uru kanganurula burkeba aᅅgaiabieneri, laiburu inganina t̄ad̄anuru aᅅgaio:lb̄ala, burkai kaiabuna, N̄an̄anga wununaue kauurle darawa nan̄ja?

29 Jesu kaio:lb̄ala, Kauurle kunun, N̄uru njidu, Israel; Inaiuri God n̄arkan̄ga, Inaiuri iᅅrun̄amandj kanun;

30 N̄edura djun̄anga Inaiuri God n̄undjan̄anga nun̄n̄aiu dara nan̄ja, nun̄n̄andj irara nan̄ja, n̄uni:um mararawam maninja, n̄undjurulba mararawam maninja.

31 T̄jak̄ari wuna, N̄edura djun̄anga maᅅmaᅅgalja n̄undjan̄anga nunge n̄undju-n̄undju kaᅅjiniu. Wununaue t̄jak̄ari wunaiuru wa pun̄ganin wuna nan̄ja.

32 Wiri-wiri n̄ara kundjun̄an̄anga, Nidji, Iniingundeja, t̄ad̄anuru kundji:nu. Aua iᅅrun̄ inganun; iak̄ara kari auekama;

33 Aua n̄edura wunja in̄aiu dara nan̄ja, ini:um mararawam maninja, iurulba mararawam maninja, maᅅmaᅅgalja n̄edura wunja aue n̄undju-n̄undju kaᅅjiniu, wunaiud' ban daᅅu ma irarai wori t̄ami wunja, laᅅugu nan̄ja.

34 Jesu maᅅa ingo:na ini:u' n̄ara ingaio:lb̄ala, kundjun̄an̄anga, N̄undju baᅅdaia God an̄anga boᅅora wa pun̄anin. Paᅅjau i:dja kari daᅅangu wa padinja burkai ingadjab wunja.

35 Jesu kandjo:lb̄ala, kundjun̄u, aᅅgaᅅniingundaleri dadjurdk̄arim manaiudba nan̄ja, N̄arun̄angowu wiri-wiri n̄aria kub̄adju Christ David in̄ko:lu?

36 David aua n̄undju-n̄undju kundjun̄u In̄andj Maᅅaia nan̄ja, Inaiuri kundjunan̄anga Inaiuri n̄aian̄anga, Atja boᅅa n̄aiu woraw-erdum maninja, Ardauurgundjia n̄undjan̄angaia aᅅn̄andju njini n̄undjerduᅅari n̄undjerdu waiuru.

37 David aua n̄undju-n̄undju Inaiuru kundjun̄anga; n̄ambula wa in̄ko:lu? Pelen̄ḡaraia t̄jukul n̄ari n̄uru kaueraᅅurula.

38 Aᅅganiingundaleri kundjun̄u, Maranindjan̄angori wiri-wiri n̄aria, wobi kaᅅan̄gen' nan̄ja wudawa n̄eju kadju' wulmai t̄jaun̄arim maninja lai kauwonan̄angori,

39 Adb̄al̄akarim kaᅅan̄ n̄arim dadjurdk̄arim maninja, ardarub kaᅅan̄ n̄arim maia kuri aᅅganun̄jau;

40 Arka maiarum ardjo:jo:ria arkan̄angam mindjal kadju, adja:djin baᅅdaia dadjurdk̄arim kaᅅan̄gen kadju; aᅅndja wure wundjungundia pitja paᅅam.

41 At̄a kauwona kaiugk̄arim maᅅdjo:ri, maᅅa kanbuna pelen̄ḡaraia kaiug kark̄and̄eᅅu kaiugk̄arim maninja.

42 N̄jengunal nd̄jarun̄unja ndjenja ndjo:rinja, n̄an̄ga kun̄gand̄eᅅu kaiug pidi:n t̄jarun̄andu.

43 Inalalaia ai kanbuna aua nan̄ja, kundjun̄an̄angori, Nidji kun̄enuriri, Njina ndjenja ndjo:rinja kun̄gand̄eᅅu dara man daᅅu ardarawaia nan̄ja kark̄and̄ejiri kaiugk̄arim maninja; gewunja arka ardarawaia kub̄ark̄and̄eᅅu darawa arkan̄anga nan̄ja; n̄an̄ga pidi:n n̄an̄ga-n̄an̄ga nan̄ja kun̄gand̄eᅅu darawa kanawunguleri, darawa njin̄in̄ge njin̄gan̄ijiri.

13

¹ Wɔli dadjurdkarim manaiudba i daɣam ingeɲaɲuriri iaruɲ inalala kundjuɲanaɲɣa, Iniingundeja, manindj aɲudja kaɲjɲu kaiug, aɲudja kaɲjɲu maiarum!

² Jesus kundjuɲanaɲɣa, Ko:ru mandjanindj maiarum maɲa manaiudba? Nuru ma kaɲjɲɲa puɲɣamaɲɣien kaiug tɣaruɲ tɣaɲari ɲaɲja, ɲamba pitja wa puɲɣaiɣbien.

³ Wɔli atɲa ingauwona kurandu Oliva ɲari ɲaɲja, dadjurdkarim manaiudba maɲdo:ri, Peter a James a John a Andrew mululu burkai kaueriabuna.

⁴ Minjenɲari, wuna ɲanaɲɣiau pitja ɲɲanu? Aɲudja umiimbaie wuna darawa ko:rug kaɲi:ɲu?

⁵ Wunmanbaɲi Jesu kundjuɲanaɲɣori, Maranindj i:dja kari pinjirbarkadjuiri.

⁶ Ardarawaia pitja areɲgal ɲaɲumba ɲaɲja, pitja bare ɲaiu ɲaɲuɲ, ardarawaia pitja aɲbaradju.

⁷ Wuno:murum ɲuru ɲjirkunuɲ maɲanim, waɲanu maɲani 'ɲari, djerara paɲaɲaɲeri, wuna madj kunɲaɲɲunjal; umindjuɲuru wɔli kui.

⁸ Gewunja worumba pitja baɲi araɲurkie worumba ɲaɲja, baɲdaia baɲdaia ɲaɲja; kabaɲba ɲulin-ɲulin pitja mewi: maiagekarim maninja; wurkalba pitja menu; wuna wundjaɲuru wurgunu ɲari.

⁹ Mia maranindj ɲjiri wunja, pitja aɲbaɲanino: nuri karwaɲeja ɲaɲja; dadjurdkarim maninja pitja ɲoiɲwa ɲjiraɲurie, adbaɲɲaɲe ɲuru ɲarai a arderaiuri pitja ɲjirawelge ɲaiu wunja wunaɲadjaie arka ɲaɲja.

¹⁰ Waɲanu-wunia kauurle madj ardi:um kuluienja worumbaia ardarawaia ɲaɲja.

¹¹ Wuno:murum ɲjɲɲumbaɲaɲuru aɲɲanbaɲino:nuri, gewurle djerara paɲaɲaɲeri ɲaɲaɲɣa pitja wurɲulu; ge pitja kaɲino:wi:ɲunuri gejaɲu, ge wuralu; gewunja ɲjiri ɲuru-ɲuru wurɲulu, mia Inɲandj Maɲaia.

¹² ɲawaia pitja ingaɲino: ɲawaɲaɲɣa imaɲ kunja, iranɲaɲɣa inko:lu; wonaɲalaɲuɲa pitja baɲi araɲurkie ardenaiuri ɲaɲja, pitja aɲbaɲandju adbaɲ kunja.

¹³ Pitja ɲjiri:ndjurie i:dja ardarawaia ɲaɲja ɲaɲumba wunja; mia aua birem bire geja umindjuɲuru ɲjini, aia pitja emundulbaie.

¹⁴ Wuno:murum maɲa wurɲunbu wemunbu mawodbaɲari kauwelgeɲiri ma wunianɲaɲɣa ɲuru-ɲuru, (aua maɲa ingo: kunenenja), gejaɲu Judaea nanja aɲɲaɲuɲ taɲlaɲbaɲ ɲuru kubadii:nja;

¹⁵ Aua maiarum karaɲ ɲaɲja ingaɲuɲ, jeri paɲɲawenja, daɲa paɲgeɲiri aɲɲaɲura wunja maiarum anaɲɲam maninja.

¹⁶ Aua paddock ɲaɲja ingaɲuɲ djo:li paɲɲaɲiri wobi ingaɲura wunja.

¹⁷ Wurgunu arka ɲaɲja maɲduwaia aɲɲaɲuɲ, arka nanja ɲumugu aɲɲanbaɲo: jiri lewaɲa ge.

¹⁸ Wurɲaniau imaiaɲau puɲɲaɲiri.

¹⁹ Gewunja lewaɲa ge pitja ɲaɲu wurgunu wuna kaɲjɲu wa puɲɲaɲinja wundjaɲuru i daɲu wondiaɲu ge God wondi aɲɲo:na wen' ɲjini, kaɲjɲɲa puɲɲaɲin.

20 Nɔmba wa Inaiuri gejaw tjaw pɔngandjunja, iwiliri kari wa panmundulbenja; O! adburieja wunja, arka aŋgamuraŋ, lewara ge tjaw kungandjuna.

21 Gejaw i:dja nɔmba kadjunuri, Wai, Christ nuru kaŋuŋ wai, ma! araŋudjara;

22 Gewunja pitja baŋi araiandie Christ tjibareja, tjo:lbaɔaia tjibareja, umiimbaie, raŋgari pitja paŋamiimbu, aŋganbaŋkadju wunja, nɔmba kadju, adburieja.

23 O! Maranindj; wai, darawa kauurle kuŋenuniri.

24 Lewara gejaw, wurgunu ge paŋe naŋja, maraŋunja wundugum pitja njeninaie, kuŋjila ralaŋi pitja wa pɔngandjun,

25 Jaŋgandam andjo:l' di dagu pitja mewari:, wundjurulu andjo:l' kari pitja nulin-nulin njawi:.

26 Gejaw pitja maŋa irewu I:dj' inko:lu ingeŋgaliri aŋguban naŋja wundjurulu dara, paŋlemba naŋja.

27 Gejaw pitja aŋaŋaŋawu waŋaŋaŋaria, adburieja anaŋgaia pitja djaruk aŋbaŋameri maŋdjum maiaruŋurim i daŋam, kaŋalba ma-mindjunuru i daŋam, andjo:lu umindjunuru njini.

28 Weni tjilium maninja laiburu njidu baŋe-baŋe maŋaŋgam; wuno:murum malalindjeruba maraŋbul' maŋgaŋuŋ, jedmaŋgaŋu ko:gulejiri, laiburu njiduŋ miriŋunu lo:jenda.

29 Wuna kaŋjiniu njiri kuda:, wuno:murum maŋa wuruŋunbu wuna kaŋinaienjiri, laiburu njidu wodjulu kaŋuŋ, maiamundu' naŋja.

30 Nidji kuŋenuriri, Woi maŋgadberi andja kaŋjinba kaŋburuk padin, wuna darawa ko:rug kamieŋu njini.

31 Andjo:lu a kaŋalba pitja kaŋburuk araŋu, naŋa-naŋa naiananga kaŋjinba kaŋburuk pɔnganin.

32 Lewara gejaw i:dja kari wa laiburu padin, kari waŋaŋaŋaria andjo:l' daŋja, kari Inko:lu, Iraia ekamandj.

33 Maranindj, mu:n maro:, dadjurd wuri:, gewunja wa laiburu pinjidin aŋudjau kaŋuŋ.

34 I:dja kaŋjindja, naua-naua atja ingaŋuŋ taŋbium maiakari' naŋja, maiarum anaŋgam maŋgaiandiwela, ardawodjieja naŋa-naŋa aŋgaŋino:la, ardjeruŋadjeruŋ nu:na wunja, geŋunaŋga maia-mundunaŋa mu:n kunja.

35 Mu:n maro: gewunja, wa laiburu pinjidin aŋudjau ingeŋgal inaiuri maiaraŋara, nɔmba kaŋekaŋem, nɔmba karo:ŋgum, nɔmba mi:puradba, nɔmba maŋaŋgunu;

36 Nɔmba maŋja-maŋja ingeŋgal maŋa njinŋumbu kulunu njirkunuŋ.

37 Ge naŋnundjunuri ardarawaia kuŋenaŋgori, Mu:n maro:.

14

1 Pale lewara tjaruŋandu Wukiau, maia iroroi; ardenaiuri dadjurd-karia, wiri-wiri-ŋaria kuda: kub-arkanjiro:na mululu ingadba wunja, baɔa ingarwu wunja.

2 Gewunja kubadjuŋ, Kari maŋarijau, madji jauum paŋanu pelengaraia nanja.

3 Bethany naŋja inganineri, maiarum maninja Simon leper anaŋgam. atja ingauwoneri maŋari naŋja, woŋaiinja njenungal

alabaster mulugu kudai aŋgaiameri n̄ara nard inia n̄ara-n̄ara, mulugu kule-mala, p̄alulu kundjuŋu imri: n̄anja.

⁴ Mia atj̄akek̄aria arge wurura ardj̄i:la kauer-aŋaŋ, Aŋudjakunja aŋgaiameri n̄ara indja wundur kauwi:ŋu?

⁵ Gewunja aŋgaiameri n̄ara indja ko:l paŋgaŋi:nja kaiug dara wunja, ardjeja n̄anja paŋgaŋo:wi:nja. Jau njimb̄arkanjurula.

⁶ O! Jesu kundjuŋu, Njininja; aŋudjakunja njiraŋalingeri? Wunia kundjuŋara.

⁷ Ardjeja kudai njiri kađjinma njiduŋ, n̄amba ŋe wur̄aŋundju wunia wuriŋaŋgori, ŋaiu kađjinma wa panjiraŋurun.

⁸ N̄aŋga kundjuŋu ge wunja. N̄aŋaŋba kauurlejau maiamala ro:k kunja.

⁹ Nidji kuŋenuriri, Ma maiagek̄arim maninja w̄aŋanu-wunia ardi:um kaluieŋu baŋdaia daraiu n̄anja, ge woŋaiin' njina geŋu pitja njaluie ni: njin̄aŋurienju wunja.

¹⁰ Judas Iscariot, īarun twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja, ardenaiuri dadjurk̄aria kanmurk̄alaŋuru, aŋgaŋino:n̄aŋga wunja.

¹¹ Arka, wuno:murum ŋuru aŋgaŋina, tjukul kadineri, tjauaien kub̄ađjuŋaŋga kaiug iŋgado: wunja. Aua kuŋaŋjio:na n̄araŋaŋgoŋu wuniam aŋgaŋino:n̄aŋga.

¹² Lew̄ara kauurle maia iroroi n̄ari, Wukiau iŋgarwuneda, in-alalaia kub̄ađjuŋaŋga, N̄aŋam njiriuri kundji:n̄ari ardamanja an-jerkunḡandju, Wukiau mindj̄al tjuŋundju wunja?

¹³ Inalalandu kaŋaŋawandu, kundjuŋaŋgandu, Manaiudba ŋuru njirin̄urandu pitja njin̄aŋandjerandu i:dja wurawa agu mano: kaŋuriri; ir̄amalando:wandu;

¹⁴ Ma daŋa iŋgeŋuru wurin̄aŋgandu i:dja maiara' n̄ara, Iniŋgundeja kundjiri, N̄aŋam balaium nauadjen n̄arim ŋaian̄aŋgam, ma Wukiau pitja mindj̄al ŋe n̄analalaia n̄anja?

¹⁵ Aua ŋundju-ŋundju pitja njin̄jamiimbandu balaium kar̄aŋ n̄arim manaiudba manamanja maŋgandjuiena; ma ardamanja arandju n̄ari wunja.

¹⁶ Inalalandu keŋaŋurandu manaiudba mamurkalalgandu, maŋa ko:nandu kađjinu geŋuŋaŋgandu, Wukiau ardamanja kanḡađjuŋandu.

¹⁷ Kaŋek̄alem njin̄gaŋina, aua keŋgal twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja.

¹⁸ W̄ali atj̄a aŋgauwoneri, mindj̄al kadjuŋiri, Jesu kundjuŋu, Nidji kuŋenuriri, īaruŋ njiri n̄anja tjiriwin pitja mewara.

¹⁹ Wunmanb̄ali pakul kadineri, īaruŋ īarun kub̄ađjuŋaŋga, N̄aiu?

²⁰ Aua kundjuŋaŋgori, Īarun twelve, (aŋnenn̄aŋja), n̄anja, ŋaiu n̄anja aŋgaŋ maninja tj̄ak̄al kaīab.

²¹ Mia I:dj' iŋko:lu ko:ru keŋuru kađjinu wiri-wiri kauwi:n̄aŋga; O! wurgunu i:dja n̄anja aia n̄anja I:dj' iŋko:lu tjiriwin maŋgauwi:na. Wunian̄aŋga ma i:dja aia n̄amba wa paŋgalelwenja.

²² W̄ali mindj̄al kadjuŋiri, maia kaŋaŋ, wunia kulula, kaŋemala, kano:na, kundjuŋu, Iram, indja aŋnaŋba.

²³ Cup kaŋaŋ, iŋgo:lbo:na kano:na, ardarawaia djo:jo: kub̄ađjuŋaŋga.

²⁴ Kundjuŋaŋgori, Indja gulu ŋaian̄aŋga, tjauaien n̄ari, p̄alulu kaŋin̄aienju ardarawaia wunja.

25 Nidji kuņenuriri, Kađjinba njele djo: paņeņan kurab wungalalidjerugu nara, lewara ge njini inuņali pitja djo: neju bandaia God anaņga nanja.

26 Kan aņganina daņde karinaņuru kurandu Oliva nari nuru.

27 Jesu kundjuņagori, Njidarawa pitja nari njirame; gewunja wiri-wiri kauwi:nu, Kukundja nara pitja noil nenanğa, kukundjeria pitja tjauala paļa arowa.

28 Wunmanbu kunina, paļe bari nannundjandienju, njidbanņale nuru pitja nejuņuru Galilee nuru.

29 Gejau Peter kundjuņaņa, Ardarawaia namba nari aņgamienju, niau kari.

30 Jesu kundjuņaņa, Nidji kuņenu, weni wundugum, punara tjaruņandu wali wa jero:l pungeņ nari tjaruņuri pitja nunjariara.

31 O! njađbama djenbeņuru kulula, Niau namba debara nannunjaņa nundju nanja, kađjinba paņariinu. Ge kađjinu kuda adarawaia kubadjuņ.

32 Tambium madburkal Gethsemane maņgarimiena; inalalaia kundjuņagori, Nuruma atja njirwa, wali dadjurd nannundju.

33 Kamuri aua nanja Peter a James a John, wunmanbali djenbeņuru ranğari keņa, tjabara mamienananğa.

34 Kundjuņagori, Nņuma pakul djenbeņuru nannuņ, naman njini; nuruma atja njidu, mu:n maro:.

35 Manņale iraiu keņanuru, kabalba nanja kauwona, dadjurd kundjuņ namba kanuņ wunja aua i daģu paņgawandjalu.

36 Kundjuņ, Abba, Iraia, darawa gole pindji:; cup wuna tjano:ngu; wunmanbu kunina, kari niau ne nannundju, O! nundju ne tjuņundju.

37 Keņgal, maņa kanbiri kulunu aņganuņiri, Peter kundjuņaņa, Simon, ko:ru kulunu nunuņiri? Wawu mu:n paņandjo:ndjiri tjaruņiau?

38 Mu:n maro:, dadjurd wuri: pinjirinuriri wunğundjuie nuru; arkuma korega, arwiliria djima.

39 Njele keņanuru, dadjurd kundjuņ, nala-nala tjaue njele kulula.

40 Njele keņgunal, maņa kanbuna kulunu aņganineri, arkumbula nima djenbeņuru kunineri; wa laiburu padinja nananğa workundjo:lba kubadjuņ.

41 Keņgal paļejau, kundjuņagori, Kulunu njidu weni, noiba njidu, gole wali, gejaw kuņanğunal; wai, I:dj' inko:lu tjiriwin ingauwi:nu arworia ardori nanja.

42 Bari njidu, nariuri; wai, aua tjiriwin maņgo:wara wodjulu kanuņ.

43 Maiirgi:rkum, wali kaluleri, keņgal Judas, iaruņ twelve, (aņnenņalja), nanja, aua nanja pelengaraia kuldjuru a dia kudai, ardenaiuri dadjurd karia i daģu, wiri-wiri naria, mababaia i daģu.

44 Aua tjiriwin maņgo:nananğa umiimbaie kano:na, kundjuņiri, Aua inanğulbo:. aiakawali; iram, namululum iranuru.

45 Wuno:murum ingeņgunal, maiirgi:rkum kamurkala, kundjiri, Rabbi, ko:lbo:na.

46 Ardori kaueramanđanala, kaueraman.

47 O! iaruņ arka nanja ma aņgauwelgenjiri, kuldjuru ananğa ri: kaman, inaiuri dadjurd kara inawodjiewa ko:na, ini:um dur mo:na.

48 Jesu kandjo:lbaļa, kundjuņagori, Ko:ru ba njireņgunal lulun nara nanja kađjindia, kuldjuru a dia kudai laburd tjaranunma wunja?

49 Tjile-jile n̄an̄n̄uninanuriri dadjurdkarim manaiudba n̄anja n̄jin̄n̄uniingundaleri, njiri wa pañjirañurunja; mia wuna kunin̄aiena mili-mili ko:rug aᅇᅇamien̄u wunja.

50 Ardarawaia kaueriñdiwela, kub̄adaiila.

51 Algunja iᅇruᅇ kaᅇalando:na aua n̄anja, wobi daᅇa n̄ara womura inᅇᅇanina, in̄amiari in̄anaᅇbeka manma; laᅇburd kaueraᅇmaᅇ;

52 Wobi daᅇa n̄ara kaᅇmaᅇᅇi:la, in̄amiari kundaiila.

53 Jesu kaielwa kauerañurula inaiuri dadjurd kaᅇa n̄uru; djaᅇruk kadbiena aua n̄anja mirin̄u ardenaiuri dadjurd kaᅇia a mababaia a wiri-wiri n̄aria.

54 Peter boᅇwora kaᅇalando:na, mamulba njini, maiarum maninja, inaiuri dadjurd kaᅇa anaᅇgam; atja kauwoneri maᅇani' n̄aria n̄anja, aua daᅇaraᅇa kundjun̄iri kaᅇaᅇᅇala geᅇiri wiᅇnu.

55 Ardenaiuri dadjurd kaᅇia, karwaᅇeja ardarawawaia kuda, kub̄arkaᅇjiro:na wunaᅇadjaie Jesu wunja baᅇa inᅇarwu wunja; wa maᅇa puᅇgarwi:nja.

56 Ardarawaia tjibareja kadaᅇadjaienanaᅇga, aᅇᅇanaᅇadjaiena arge wurura wa panbaᅇburkenja.

57 Atjaᅇekaᅇia karwelgenja, tjibareja kadaᅇadjaienanaᅇga, kub̄adjun̄iri,

58 Nuru kerkañurula geᅇiri, Maᅇa dadjurd kaᅇim wondi maᅇgauwi:na ardori n̄jininge pitja maᅇᅇamaᅇdju, lew̄ara tjaᅇruᅇuri n̄anja pitja wondi maᅇo: maiakaᅇim wondi maᅇgauwi:ᅇu ardori maᅇamiadba.

59 Wurunaᅇᅇowu aᅇᅇanaᅇadjaiena arge wurura wa panbaᅇburkenja.

60 Inaiuri dadjurd kaᅇa pulaga n̄anja kauwelgenja, Jesu burkai kaiᅇbuna, kundjun̄iri, N̄anaᅇga aᅇdja aᅇᅇanaᅇadjaien̄anu?

61 Aua kaᅇmuk ko:na, kari wa paᅇgaio:lbenja. Njele inaiuri dadjurd kaᅇa burkai kaiᅇbuna, kundjun̄aᅇga, Ko:ru Christ n̄unun̄, Tjukul n̄ara n̄un̄nungula?

62 Jesu kundjun̄u, N̄aiu n̄an̄uᅇ; pitja maᅇa irewu I:dj' in̄ko:lu atja inᅇᅇan̄jiri wundjurulu worawerdum maninja, inᅇᅇᅇaliri aᅇᅇuban n̄anja aᅇdjo:l' kaᅇi.

63 Inaiuri dadjurd kaᅇa wobi anaᅇga dalar kaᅇmaᅇ, kundjiri, N̄ania miri adaᅇadjaieja aᅇᅇan̄uᅇ kuriiri?

64 Djadi n̄uru kurañurula, n̄anaᅇga ni: njidun? Ardarawaia wure kub̄adjuᅇanaᅇga im̄an̄ kunja.

65 Atjaᅇekaᅇia wunmanbaᅇi tjipa kauero:na, imin̄um womura marwuna, pauᅇ kaueraᅇmaᅇ, kub̄adjuᅇanaᅇga. Tjo:lba minje: maᅇani' n̄aria kaueraᅇmaᅇ dad kub̄adjuᅇanaᅇga arduna n̄jininge.

66 Waᅇi Peter waiuru inᅇᅇanina maiarum maninja, njeᅇᅇal ndjaᅇruᅇunja n̄jinawodjienja inaiuri dadjurd kaᅇa anaᅇᅇanja;

67 Maᅇa inᅇo:na Peter kalguneri, kaᅇnindjaᅇa, kundjiri, N̄undju kuda: Nazareth n̄ara, Jesu n̄anja, n̄unineri.

68 Aua kariina, kundjun̄iri, N̄aiu wa laiburu paᅇanin, wa puᅇanenaᅇ n̄ani kundjiiri; daᅇde keᅇaᅇuru maᅇn̄ali' n̄ari' n̄uru, geᅇau puᅇara jero:l kundjun̄u.

69 N̄jinawodjienja maᅇa ko:na wunmanbaᅇi njele arka ma aᅇᅇauwelgenjiri kundjun̄anaᅇᅇori, Indja iᅇruᅇ arka n̄anja.

70 O! aua njele kariina. Wąli pąlejau njele arka ma ąngauwelgenjiri Peter kubąđjunanąnga, Nidji ńunun ąrka ńanja, Galilee ńara ńunńununjiri.

71 O! Aua wunmanbąli djadi kundjuńu, kanńujo:na, Wa laiburu pańaninnąnga i:dja indja irąńunbalundjiri.

72 Maiirgi:rkum tjilenda punąra jero:l kundjuńu. Peter ni: kunńanurula ńala-ńala Jesu geńunąnga, Punąra tjilenda wąli wa jero:l punńen ńari, tjąrunjuri pitja ńunjariiara. Wuno:murum ge ni: kanńurula, wola kundjuńu.

15

1 Maiirgi:rkum mańanńunu ardenaiuri dadjurd kąria, mababaia ńanja, wiri-wiri ńaria kuda:, karwadeja ardarawaia, kubąrwadeńu, Jesu murd kauerąmań, kaueranńurula, Pilate kaueranino:lanąnga.

2 Pilate burkai kaiąbuna, Ko:ru ńunaiuru Jew arkanąnga? Aua kaiio:lbąla, kundjunąnga, Kundjaluiri.

3 Ardenaiuri dadjurd kąria de kubąrwunanąnga darawa.

4 Pilate tjile burkai kaiąbuna, kundjuńjiri, ńundju kari wa pandjio:lbąń? Wai, tjąrun ńanąnga wuna de ńunńumbąrwu?

5 O! Jesu tjile wa pańgaio:lbenja; gewunja Pilate rangari keńa.

6 Mańąria kurijau burąngai ingąmańerida arka ńanja iarun bur ingąni:neri, aua ingadiauwuna.

7 Iąrun kńnina ingąrimiena Barabbas, murd ingąmiena arka ńanja bąri ąngaiąndiena, i:dja bąri ąngaiąndiena bąda ąnganbąrwuna.

8 Pelenńaraia pai kadina wunmanbąli burkai kaueriąbuna ge kąđjinu geńanńgoririda.

9 Pilate kandjo:lbąla, Burąngai imńamńjari kuri:ara Inaiuri Jew arkanąnga?

10 Gewunja laiburu kńnina muńur kunja ardenaiuri dadjurd kąria ingadino:la.

11 O! Ardenaiuri dadjurd kąria kanbąđjurujuro:na pelenńaraia, aua Barabbas burąngai ingąmańanńgori.

12 Pilate tjile kandjo:lbąla kundjunąńgori, ńani ge kuńenąnga irąńundim Inaiuri Jew Arkanąnga?

13 Arka njele jero:l kubąđjun, Wongaia ńanja ande.

14 Pilate kundjunąńgori, Anudja kunja, ńanąnga woru kundjuńu? Djenbenńuru jero:l kubąđjun, Wongaia ńanja ande.

15 Pilate korega kundjuńu pelenńaraia jedji ąngano: wunja, Barabbas burąngai kąmańanńgori, Jesu kanino:la, wodpiliba ingaio:rala, wongaia wunja.

16 Małani' ńaria kaelwa kaueranńurula maiaru' ńuru Praetorium; małani' ńaria ardarawaia ai kanbąrwu.

17 Wobi tubudubulja tai kaueri:, imąrulja wonąndja ńara paio ingarwuna, tai kaueri:.

18 Wunmanbąli wulmai kubąđjunanąnga, Imlarańaia Inaiuri Jew arkanąnga.

19 Imri: ńoiil kubąđjunanąnga ki:lńgu ńjinińge, tjipa: kauero:na, lunńu-lunńudja kubąđbąnanąnga.

20 Wuno: murum umbili ingadban, wobi tubudububulja bura: kaueramañanaŋga, wobi anaŋga mandjia tai kaueri:la. Kaielwa kaueraŋuru wongaia nanja ingarkande wunja.

21 Kaueraŋdu iaruŋ tjanai ingeŋeri, Simon Cyrene nara, Alexander a Rufus iranjanandu, ingeŋuru wunja wongaia mano: kaŋuru wunja.

22 Kaueraŋural tambium maninja Golgotha, ge jakā wāli kaluieuŋu, Tambium paŋdu naram.

23 Tjāmi kadinanaŋga wine luku-lukur kora myrrh nanja, aua wa paŋgamenja.

24 Wongaia nanja kauerande, wobi anaŋgaia wolara kaueralgara, kubadjanberi arka wunja, nani anam kubadjanjiri.

25 Maŋgunu lewara kunina, wongaia nanja kauerandeu.

26 Wiri-wiri de nari karan wiri-wiri kumbi:na, INAIURI JEW ARKANANŋGA.

27 Aua nanja wongaia nanja lulun nanandu kauerandenandu, iakara worawerdum maninja, iakara mamauim maninja.

28 Mili-mili ko: rug kamienā, gejiri, Aua dulu: kaŋurienā arworia nanja.

29 Arka tjanaj angeŋeri jau kubadjananaŋga, adbri: wona-wona kubadjanjiri, kubaluleri, A, nundju dadjurd karim maŋdjanunmaŋdjuiri, lewara tjaruŋuri wondi maŋdjanunbu,

30 Paŋmaŋdulbaie, wongai' i daŋu jeri bowal.

31 Ge kaŋjiniu ardeniuri dadjurd karia arge wurura umbili ingadban, wiri-wiri naria kuda:, kubadjan, Atjakakaria kan-munduiba, aue wurura kaŋjinba paŋgamundulbaien.

32 Christ, Inaiuri Israel, jeri kauwenja weni wongai' i daŋu, arkanindj wunja, wa paŋkudjaran. Auandu wongaia nanja aua nanja ingandienandu jau kundjananaŋgandu.

33 Njileŋgarinja njinganina, wundugum manina tambium mararawam maninja jalanganaru njini.

34 Jalanganaru jau Jesu nala-nala daraiu jero:l kundjuru, Eloī, Eloī, lama sabachthani? Ge jakā wali kaluieuŋu, God nananaŋga, God nananaŋga, anudja kunja tjananjandiwela?

35 Atjakakaria ma angauwelgenjiri, nuru anganina, kubadjan, Wai, Elijah ai ko:jiri.

36 Iaruŋ tjari kuman, irgem maiawora kudam kalabu kundjuru, ki: Ingu nanja kuŋgandeu, kano:na djo: wunja, kundjuru, Kaninja, adjenindj Elijah namba ingeŋgal jeri ingaiab wunja.

37 Jesu nala-nala daraiu jero:l kundjuru, inandj wudi keŋa.

38 Jarala dadjurd karim manaiudba nanja dalar keŋa karan i daŋu waiud' djini.

39 Wuno: murum centurion, maŋdjo:ri ingauwelgenjiri, mara ingo:na wurunaŋguwu inandj wudi ingeŋa, kundjuru, Nidji i: dja indja God Inko:lu kanina.

40 Woŋaia kuda: kadinari bowora kaueranindjaneri, arka nanja Mary Magdalena, Mary karananngandinja James pidi:ndja a Joses, Salome kudanja;

41 Arka wuno: murum Galilee nanja inganineri, ingadbalando:neri, ingadawodjureri; woŋaia ardarawaia atjakakaria, aua nanja Jerusalem nuru pai anganinal.

42 Kålekålem njinğanina, Wunamanjiau, ge jåka wåli lewåra kauurle Sabbath,

43 Kenḡunal Joseph Arimathea nara, kauadeja joimalåndja aua kuda: båndaiia God anaḡga kaḡañjiro:na; daḡangu daḡa kenanjuru Pilate nuru, kaḡiauwwuna durgu Jesu.

44 Pilate raḡaḡari keḡa namba gole wuna debåra inḡeḡa; ai inḡo:neri centurion, burkai kaiåbuna, namba nañḡiaiu nana debåra inḡena.

45 Wuno:murum nuru inḡanjurula centurion nanja, durgu Joseph kaḡo:na.

46 Aua wobi daḡa nara kaḡuraḡ, jeri ingaiåbuna, wobi daḡa nara nanja murdba kaḡañ, kanderu kaḡmenma nanja, kaiug nanja duḡ maḡḡauwi:na; kaiug ruluba kuḡḡanjurula kaḡmenma maiamundum maninja.

47 Mary Magdalena a Mary Joses karanḡañja maḡa mo:nandu ma we inḡandiena.

16

1 Sabbath wundur kaḡinaiena, Mary Magdalena a Mary James karanḡañja a Salome arkañinaḡia kanbaḡburañ, aḡḡeḡal kunja, inḡadjam wunja.

2 Alinaḡi wundugum manma lewåra kauurle, kaḡmenma maḡḡadburkal, maḡañunja baḡi njinğanina.

3 Arge wurura kubåḡjuḡiri, Aḡḡuja ruluba kuḡḡanjuruḡari kaiug kaḡmenma maiamundu' nanja?

4 Kaḡle aḡḡanuḡ, maḡa kanbaḡwu kaiug gole ruluba kaḡuriena; daraiu djenbenjuru kunina.

5 Kaḡmenma daḡa aḡḡeḡunal, alḡunja maḡa kauero:na worawerdum maninja atå inḡañineri, wobi iroroi tai inḡañinaiena; raḡaḡari kariḡa.

6 Aua kundjunañgori, Raḡaḡari pinjiriiri, Jesu Nazareth nara kaḡañañjiro:jiri, wongaia nanja inḡandiena; baḡi kaḡnina, nuru kauiåḡ; maranindj taḡbium ma we inḡarkandenu.

7 Njiriuri, wurinaḡori inalalaia Peter kuda:, Njidbaḡḡale nuru kenanjuru Galilee nuru; ma pitja maḡa irewu, kaḡjину geḡanjuri.

8 Daḡde kariḡanjuru, kanmenma i daḡu paḡja njininuri; gewunja djedjerawa naria, raḡaḡari njininaienuri; kari wa puḡḡadji:njanaḡgorj, njinḡo: lḡunenjuri.

9 Wuno:murum baḡi inḡanina alinaḡi lewåra kauurle, Mary Magdalena nañḡurlenja maḡa kauwi:nanañga, njinḡe i daḡj agulaia añḡalja wai aḡgaiåbunanañga.

10 Nañga njeḡanjuru, arka aua nanja aḡḡañineri kundjunañañgori, inḡademaleri, wola:wuri aḡḡañineri.

11 Arge, wuno:murum nuru aḡḡanina aua iedjer inḡañinaiena, mara inḡauwi:nanañga, kubarkudjarala.

12 Wuna pale dji:nuru maḡa kauwi:nanañgandu, wudawa inḡeḡandiri, bundul' kuru.

13 Auandu kenanjurandu, atåkekaḡia kundjunañañgoriandu; arka kaueraḡudjaralandu.

¹⁴ Pálejau mara kauwi:nanangori eleven, (anņennalja), arge wurura, atja angauwoneri mindjal kunja, jau kangaurula arge karkudjarala, argulum burudum, anganbarkudjarala mąra ingarwuna palejau bari inganina.

¹⁵ Kundjuņanangori, Njidjurli bandaia daraiu ņuru, walaņu-wunia wurinangori ardarawaia wondi angauwi:naia.

¹⁶ Aua wa pangauđjaran ņari, baptize inganiņaiena, pitja emundulbaie; aua ingauđjura pitja wure ewi:.

¹⁷ Wuna umiimbaie pitja paramalando: arge wa pungarkudjaran; ņaņumba naņa agulaia pitja wai anbaro:, anbula inunali njininge pitja paralu;

¹⁸ Pamalinja pitja tjarawad anbaram, debad kari ņamba djo: anņeņa wa bada panbarwun; adbaramareja ardo:ri pitja anbaramandana, arge adbulugu pitja araniņaiē.

¹⁹ Gejau Inaiuri Jesu, pale kalulanangori, andjo:l kuru kaņuriena, God worawerdum maninja atja kauwona.

²⁰ Arka kariņanuru, maiagekarim maninja ardi:um kubaluleri, Inaiuri arka naņa ņuna kanineri, ņala-ņala birem-bire kuņgandjuna umiimbaie njininge kamalando:neri. Amen.

WULLUNNU-WUNIA LUKE NUNYA

PERTH, W.A. BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY 1943.

Scheme of Phonetic Transcription as drawn up by Adelaide University Committee for Australian languages:

VOWELS:

: indicates long vowel

a as in father

ɔ as in cat

ʌ as u in cut

e as in red

i as in fit, ravine

o as in dot,

o: as in law

ɔ as in bone

u as in full, rule

DIPHTHONGS:

ai as in aisle

au as ow in cow

ei as in rein

oi as in boil

CONSONANTS:

as in English, except j which has the value of English consonantal y, as German ja.

ŋ the nasal ng as in sing.

¹ Gewunja ardarawaia ardo:ri nənja kauera-mən wiri-wiri wunja bəre-bəre ge ʔri nənja wa pinjerkudjarən ʔəri,

² Kədjinu ʔnɲumbədino:la wundjanuru i dəgu ʔdəŋədjəie arkunina ʔəla-ʔəla njerkundjunu,

³ Wunia məra kumbinara ʔaiu kuda:, wunbir-iau darawa kunəmalando:na, namululum tjadəman-ma wiri-wiri ʔəŋnundjunu, Theophile ʔunia,

⁴ Laiburu ʔnɲunun ʔidji ʔəla-ʔəla wunja ʔnɲuniŋgundiena.

⁵ Kənina Herod inaiurijau Judaea ʔəra iərun dadjurd-ʔəra inumba Zacharias, Abijah ʔəra, məŋ-gəŋəŋəŋja Aaron pəməmarəŋəŋgaia ʔərinja, njaŋumba Elizabeth.

⁶ Mirinandu inia kəninandu məŋŋəle God, keŋ-andiri ʔəla-ʔəla God anəŋga darawa nənja iworck-andu ʔuru-ʔuru.

⁷ Wonəŋəŋ ino:randu, gewunja Elizabeth njaŋgundinja njinina, mirinandu mababandu.

⁸ Ge kuniəiena, wəli aua dadjurd ʔəri geŋ-eri inaruba nənja məŋŋəle God,

⁹ Kədjinu dadjurd-ʔəra geŋirida, aua nənja kumbana ʔuru inənim duru kəmnji: wunja wuno:murum ingeŋə ʔuru dadjurd-kərim ʔuru Inaiuri anəŋgəm,

¹⁰ Pelenəgaraia ardarawaia worumbaia dadjurd kubədjuniri dənde inənimiaiu.

¹¹ Məra kauwi:nananga wəŋəŋəŋə Inaiuri anəŋga, kaelgenjiri worawerdum maninja altar inəni' ʔərim.

¹² Wuno:murum məra ingo:na Zacharias ko:lgunəla, luren kuməŋ.

13 Walaŋnara kundjuŋananga, Punjungulgunejiri, Zacharias, gewunja nad indjaŋunmaŋ nuru kuŋgaŋuriena, maŋganja Elizabeth ibananga pitja bari ejaŋdanu, inumba pitja tjerim John.

14 Pitja tjukul indjanana, jedji njuŋowa, ardarawaia pitja tjukul ewuranana kuli:n ingalelwona.

15 Gewunja aua pitja inaiuri enu maŋŋale Inaiuri; wine, djo: nari wundjilwora kaŋjinba djo: paŋgeŋan, pitja kaŋlabu eni: Inandj Maŋaia nanja karanananga njaŋulum i dagam.

16 Ardarawaia aŋgo:lo:lia Israel pitja wolai aŋjiab Inaiuri God arkananga nuru.

17 Aua pitja ejeŋuru imiŋum maŋŋale inandj nanja, iurulba nanja Elijah ananga, wolai wunja arkaui iraraia arkananga woŋalalaŋuja nuru, arka wa nuru paueraŋurun naria ardi:u'nari nuru tjaŋaŋuria arkananga nuru, brar kunja worumba ardamanja aŋganuŋananga Inaiuri.

18 Zacharias kundjuŋananga walaŋnara, Naraŋgowa wuna pitja laiburu nenu? Gewunja naiu maba nanaŋ, maŋganja mabaŋja.

19 Walaŋnara kai:lbala kundjuŋananga, Naiu Gabriel nanaŋ, nanaŋbalaŋgeŋu imanaŋleŋuru God, nanaŋawienal nanaŋulumu wunja walaŋu wunia wuna nanaŋuraldu wunja;

20 Wai, nundjamugu pitja nunaŋu, kaŋjinba pindjalun lewara njini wuna kaŋinaienu, gewunja nala-nala naiananga kundjaŋudjaralara, wuna pitja korug nanaŋie tjaŋamaia.

21 Peleŋaraia kaueranaleri Zacharias, ran gari karina aua maranu dadjurkaŋim maninja inganineri.

22 Wuno:murum ba ingeŋunal kaŋjinba puŋgalunjananngori, maŋa kauero:na aua maŋa aŋgo:na ardidjeja, dadjurkaŋim maninja; aua marali mo:nanaŋgori, iamidj atja kanineri.

23 Ge kuniŋaiena, wuno:murum ko:rug kamiena geŋau aua geŋiri, keŋaŋuru maiarum ananga' nuru.

24 Pale wuna Elizabeth maŋganangaŋja maŋduwanja njinina, njinge nundju-nundju njindjalgiena kunjila inŋalja, kundjuŋiri,

25 Wunmaŋgowa Inaiuri kundjuŋara wuno:murum nanaŋunindjaŋa edbrai naiananga kundjabunara wunja i:dja nanja.

26 Kunjila iakarajau walaŋnara Gabriel kaŋaŋawiena God idagu malaiinde' nuru Galilee nanja manumba Nazareth,

27 Njimbaidja nanja tjaiŋen njinaŋinaiena i:dja nanja inumba Joseph, David nara, njinge njimbaidja nanaŋumba Mary.

28 Nanaŋamurkalal kundjuŋu, Njimaŋaŋaiena, tjukul nanaŋja, Inaiuri nundju nanja kanaŋu.

29 Nala-nala ge nanja ilala njinina, njinaŋkamanma kundjuŋu, Nanaŋga wulmai wuna?

30 Walaŋ-nara kundjuŋananga, Punjungulgunejiri, Mary, gewunja God tjukul nanaŋala.

31 Wai, maŋduwa pitja nunaŋu, ibo:lidj pitja kuli:n indjo:, inumba pitja tjerim Jesu.

32 Pitja inaiuri enu, pitja erimie Karaŋ-nara mandj Inko:lu, Inaiuri God pitja eno: imala' kaŋim David irananga ananaŋam.

33 Aua pitja inaiuri enu Jacob naria nanja kaŋjinma, baŋdaia ananga kaŋjinba kui puŋganinaien.

³⁴ Mary kundjuṅanaṅga walaṅ-ṅara, ṅarunaṅḡowu wuna pitja ṅṅanu, gewunja i:dja wa laiburu paṅanin-ṅaṅga?

³⁵ Walaṅ-ṅara njindjo:lbala, kundjuṅanaṅga, Inandj Mamaia pitja bud ṅunjo:, wundjurulu Karaṅ-ṅara mandj anaṅga pitja djedba mewandjunu; gewunja kuda: aua mamaia ṅara iṅgelelwa ṅundju ṅaṅja pitja erimie God Inko:lu.

³⁶ Wai, Elizabeth ṅawanja ṅundjanaṅga kuda: ibanṅga maṅduwa ṅjinuṅ, mabaṅja ṅjṅṅanun, weni pula: jau ṅṅaṅga ṅaṅja ṅṅaṅarimiena ṅṅaṅundinja.

³⁷ Gewunja ṅala-ṅala kari God anaṅga wundjurulu wuno:ra kaḡjinba puṅganin.

³⁸ Mary kundjunu, Wai, ṅjinawodjienja Inai-uri anaṅṅaṅja; ṅaiu ṅaṅja kuninja ṅala-ṅala ṅundjanaṅga ṅaṅja. Gejau walaṅ-ṅara njindjandiwela.

³⁹ Gejau Mary baṅri ṅjinina ṅjimurkala ṅuru kurorandu ṅuru maiirgi:rkum malaiindem Juda ṅuru.

⁴⁰ Maiaru' ṅuru daṅa njena Zacharias anaṅṅam, wulmai kundjuṅanaṅga Elizabeth.

⁴¹ Ge kunijaiena, wuno:murum Elizabeth ṅuru ṅjṅṅaṅurula wulmai Mary geṅunaṅga, ianda maṅduwanja ṅṅaṅanaṅga djuwad kaṅina, Elizabeth kaḡabu njini:na Inandj Mamaia ṅaṅja.

⁴² ṅṅaṅga jero:l kundjuṅu, ṅala-ṅala daraiu ṅjṅṅe kulula, ṅundju tjukul ṅarinja woṅaia ṅaṅja, tjukul ṅara kurab ṅundju maṅduwa.

⁴³ ṅaru wuna ṅaiu ṅaṅja, kaṅanaṅṅaṅja Inaiuri ṅaianṅga ṅṅaṅmurkala?

⁴⁴ Gewunja, wai, ge-i-di-daḡu, ṅala-ṅala wulmai ṅundjanaṅga ṅṅa:um maninja kaṅi:na, ianda ṅaiu maṅduwa djuwad kaṅina tjukul wunja.

⁴⁵ Tjukul ṅarinja ṅṅaṅga wa paṅṅaṅudjarenja, gewunja pitja ko:rug ṅṅamie kaluienanṅga Inaiuri ṅaṅja.

⁴⁶ Mary kundjuṅu,

ṅṅuma Inaiuri inaiur' Kaṅandju,

⁴⁷ ṅṅandj tjukul kaṅinaienju God ṅaiu kaṅemada ṅaṅja;

⁴⁸ Gewunja aua ṅjinindjaṅa ṅjimbaldjinja ṅjinawodjienja anaṅṅaṅja;

Gewunja wai, paḡe ṅaṅja worumbaia ardarawaia ṅaiu tjukul ṅarinja pitja ṅṅabaṅarim;

⁴⁹ Gewunja iurulba ṅara wunaiuru kundju-ṅara;

Mama:inumba.

⁵⁰ Wundjeriwie anaṅga kunuṅ worumba ṅaṅja worumba njini arka iṅgarkugunuleri.

⁵¹ Wundjurulu alum ṅjṅṅgem kanmiimbuna; Papa: ṅaria tjauala: kandjandaḡa ni: wunja ardi:um maninja.

⁵² Ardjilwora adbalaḡakarim i daḡam wai kandjabaṅa,

Arwalaṅaia brai kaṅji:la.

⁵³ Baia ṅaria barui kano:na ardinia ṅjṅṅeja; Tjṅiria ardo:no:reja kaṅaṅawuna.

⁵⁴ Inawodjieja Israel kaṅawodjaṅa, Wundjeriwie anaṅga ni: kaṅurula,

⁵⁵ (Kaḡjinu kalulanaṅgori iraraia ṅarkanṅaia)

Abraham aṅgo:lo:lia kuda: kaḍjinma.

⁵⁶ Mary njaṅga naṅja atja njinina kunjila iḍrunuri, djo:li njininal maiarum njaṅganajaṅgam.

⁵⁷ Gejau Elizabeth naṅja ko:rug kumiena kuli:n kunja; ibanaṅ bari kaiandala.

⁵⁸ Njinge wururia ṅawawaia kuda: nuru kadina Inaiuri wundjeri-wie wunaiuru kundjujanaṅga; tjukul kadina njaṅga naṅja.

⁵⁹ Ge kuniṅaiena, pale lewara wunṅalu, karingunal ianda dur kunja, ingadimenja Zacharias iranajaṅga ingaṅumbura.

⁶⁰ Karanaṅgaṅja kandjo:lbala kundjuṅu, Kari; pitja erimie John.

⁶¹ Kubadjunananga, I:dja kah nawawaia nanja wa pangarimien inumba wuna.

⁶² Irananga nunuin kadinananga narunangowu ingarim.

⁶³ Aua burkai kandjabuna mili-mili wunja, wiri-wiri kundjunu, Inumba John. Ardarawaia rangari karina.

⁶⁴ Maiirgi:rkum iamundu paḅkar kumiena, anbulu, kululu, God ko:do:dala.

⁶⁵ Arge wururia karkulgunena, kurorandu darawa Judaea nanja nala-nala wuna darawa njauul-njauul kuniaiena.

⁶⁶ Ardarawaia nuru karkanurulaia kubadban ardi:um maninja, kubadjuniri, Anudja kara ianda indja pitja enu? Gewunja Inaiuri ino:ri aua nanja kunina.

⁶⁷ Irananga Zacharias kalabu kani:na Inandj Mamaia nanja, tjo:lba kundjunu, kundjuniri,

⁶⁸ Tjukul nara Inaiuri God Israel ananga; Gewunja mia kanmurkalal worumba anangaia, burangai kandjabuna,

⁶⁹ Tjirimbirinja umundulbaie narinj a bari njindjandalanari Inko:lu David naria nanja.

⁷⁰ (Kadjinu kalulu ardjamundu nanja tjo:lbadaia mamaia ardindiria anangaia.)

⁷¹ Umundulbaie ardauurgundj narkananga nanja, ardo:ri nanja ardarawaia narkubarkundjuru;

⁷² Wundjeriwie kandju wunja iraraia narkananga nanja, Ni: kanuru wunja tjauaien mama: ananga;

⁷³ Tjauaien genunanga iraraia narkananga Abraham,

⁷⁴ Narkuno: wunja, ardauurgundj ardo:ri nanja nadbundulbaienu, Luren kari arkunawod jenja,

⁷⁵ Mama: naṅja, tjaḍaṅuru naṅja, imanaṅale ṅuru ṅadjedjera ṅarkununa.

⁷⁶ Jau, ṅundju, ianda, pitja ṅunjerimie tjo:lbada Karaṅ-ṅara mandj anaṅga; Gewunja pitja ṅunjeju Inaiuri iminun imanaṅale ṅuru tjuwaja anaṅgaia brar kunja;

⁷⁷ Worumba anaṅgaia laiburu andjano: wunja' umundulbaie Umaṅa arkanajaṅga wai kunja,

⁷⁸ Wundjeriwie God ṅarkanajaṅga wunja,

Wuna naṅja purajaṅgunu karaṅ alp kajmjenjungalgaṅari,

⁷⁹ Lei aṅgo: wunja arge wundugum maninja atja aṅgaṅniri, djedba debara ṅari naṅja;

ṅadjerdu kaielguruṅgu wunja kalumba jamulili ṅara ṅuru.

⁸⁰ Iğand a kauwongenja, iğandj birem-bire kañinaiena, bundul' dañja kanineri gejaw njini iğgamiimbienanğgori Israel.

2

¹ Gejaw kuniñaiena, ñala-ñala Caesar Augustus anañga kunjañjuru bañdaia daraiu wiri-wiri kumbi:ña.

² Wuna wiri-wiri kauurle kunina Cyrenius inaiuri iğganma Syria nañja.

³ Ardarawaia kariñanuru wiri-wiri aņgauwi:ñu wunja, iğrundjaruñ malaiindem anañga' ñuru.

⁴ Joseph kuda: pai kañina Galilee aļp malaiindem Nazareth aļp Judaea ñuru malaiindem David ñari' ñuru maņğarimienju Bethlehem, gewunja David ñara aua madeja,

⁵ Wiri-wiri iğgauwi:ñu Mary maņğaņanğaņja nañja, mañduwa: njiņanineri.

⁶ Ge kuniñaiena, waļi ma iğganinandu, ko:rug kumiena nañga kuli:n kunja,

⁷ Baři kaiğandala ibanaj iwulga, wobi murd kañan, kandenju buluman maia ñarim maninja, gewunja balaium maui maiarum maninja auandu wunja.

⁸ Gejaw kukundja ñaria kadina tañbium ma nañja, duiba kariñeri, wiri-ñaria kanbađidjañeri wulo:lum.

⁹ Waļan-ñara Inaiuri amañga kauwelgenja arkañanjedba, paļemba Inaiuri anañga wo:ri kanbuneri, djenbenjuru karkulguneri.

¹⁰ Waļan-ñara kundjuñanğgori, Pinjirgulgunejiri, gewunja wai, waļanu wunia kuñanuralduri, tjukul ñari djenbenjuru, worumbaia ardarawaia pitja njanunajgori.

¹¹ Gewunja njiri nañja weni kuli:n kauwona Kařemada, aiakawaļi Christ Inaiuri, malaiindem David ñarim maninja.

¹² Wuna umiimbaienuri, iğnda pitja mařa irewu wobi nañja murd iğganienju, buluman maia ñarim maninja iğgandienu.

¹³ Maiirgi:rkum waļan-ñara nañja kadina pelenğaraia maļani' ñaria ađdjo:l' kařia, God kauero:do:daleri, kubadjunjiri,

¹⁴ Paļemba God nañja karaj nañja, kabalba nañja jaumulili ñari, i:dja wunianajgori.

¹⁵ Ge kuniñaiena, wuno:murum waļan-ñaria aņganbađjandiwela ađdjo:l' kuru, kukundja ñaria kubalula arge wururu, Bethlehem ko:ru madburka, worenindj wuna ko:rug kañmienju, wuna Inaiuri laiburu ñarkuņğandjuna.

¹⁶ Paļja mañinaļ, Mary mařa njimbarwuna a Joseph a lañda we iğgauwoneri buluman maia ñarim maninja.

¹⁷ Wuno:murum mařa karwuna laiburu kanbarkañdjuna ñala-ñala wunja kaluienanajgori iğnda indja wunja.

¹⁸ Ardarawaia ñuru aņganina raņğari kariña ge kaluienanajgori kukundja ñaria nañja.

¹⁹ Mary ñala-ñala wuna darawa kuņğanurula, ni: kuņğanurula njini:um maninja.

²⁰ Gejaw kukundja ñaria djo:li kadina, paļemba ñara iğgarkandjuna God, iğgarko:do:dala darawa wunja ñuru aņganina, mařa karwuna, kađjinu kaluienanajgori.

21 Wuno: murum lewara wunnenḡalu ko: rug kāmiena iḡnda dur kunja, inḡumba kundimaiena Jesu, inḡarimaiena wāḡan-ḡara ḡanja wāḡi paḡḡaninja nḡaḡulum maninja.

22 Wuno: murum lewara ko: rug kāmiena nḡaḡa rar kunja ḡala-ḡala ḡanja Moses anḡaḡa, kaḡurulgāḡdu Jerusalem maninja Inaiuri tḡami inḡḡanunḡanḡandau wunja.

23 Kaḡjiniu wiri-wiri kauwi: ḡu ḡala-ḡala ḡanja Inaiuri anḡaḡa, Ardarawaia auauḡndjia arwulgulḡuja pitja ararimie mamaia Inaiuri ḡanja,

24 Mama: ḡari tḡami wunja kaḡdjinu kaluienu ḡala-ḡala ḡanja Inaiuri anḡaḡa, kulkulkoianḡdu, O! wauarandu kauauilandu.

25 Gejau wai, i: dja kaḡnina Jerusalem maninja inḡumba Simeon, i: dja aia iḡduḡuru, inia kaḡnina, kuna: naleri ḡambula ḡari Israel arkanḡaḡa, Inḡandj Mamaia kaḡninanḡaḡa.

26 Kumiimbaienanḡaḡa Inḡandj Mamaia ḡanja aua kaḡjinba debara paḡḡenḡan wāḡi maḡa paḡḡo: nja ḡari Christ Inaiuri anḡaḡa.

27 Aua keḡḡunal Inḡandj ḡanja dadjurdkaḡrim maninja; wuno: murum inenaiurgāḡdu iḡnda Jesu inḡaḡurulgāḡdu geḡunḡandau kaḡjunirida ḡala-ḡala ḡanja,

28 Gejau aua ḡuri kaḡmaḡ, wunia kululanḡaḡa God, kundjuḡu,

29 Weni, Inaiuri, inawodjieja ḡundjanḡaḡa abi: lu ḡari keḡenjanḡuru, ḡala-ḡala ḡundjanḡaḡa ḡanja;

30 Gewunja ḡambula maḡa kuḡo: na umundulbaie ḡundjanḡaḡa,

31 Ge wunamanja tjuḡungḡdjuna adbḡḡḡale ḡuru worumbaia ardarawaia adbinḡum;

32 Marama worumbaia aḡḡamiimbu wunja Worumba ḡundjanḡaḡa Israel paḡlemba arkanḡaḡa.

33 Iranḡaḡa a karanḡaḡanja raḡḡari keḡandu ge kaluiena aua wunja;

34 Simeon pali ko: nandu, kundjuḡanḡaḡa Mary karanḡaḡanja, Wai indja kandienḡu aḡḡauwona wunja, pai kunja ardarawaia Israel ḡanja, umiimbaie wunja pitja njaluiie ḡanda wunja.

35 Jau, kuldjuru ḡunḡandj ḡundjanḡaḡamandj pitja dad njenu; gewunja ni: ardi: um mararawam maninja pitja nḡamiimbaie.

36 Tjo: lbḡdinja nḡinineri Anna, Phanuel pamaranḡanḡanja, worumba Asher ḡarinja, maba manja, kulanḡaḡa ḡanja nḡinina tjauḡdba maḡḡalb paḡḡan paḡlejau,

37 Njimauarinja nḡinineri tjauḡdba eighty-four, (djenbenḡuru), dadjurdkaḡrim wa paḡmaiḡdiwenja, lungudja nḡinḡanineri, nḡinḡaiamindji: njiri, dadjurd geḡeri, wundugum, lewaraḡau.

38 Ge-i-di-ḡaḡu nḡeḡunal, God ko: lbo: na, kundjuḡu aua wunja ardarawaianḡgori umundulbaie Jerusale' ḡari ka: da: neri.

39 Wuno: murum ko: rug kaḡmaḡandau darawa ḡala-ḡala ḡanja Inaiuri anḡaḡa, djo: li kaḡninalḡandau Galilee ḡanja malaiindem anḡḡandam Nazareth.

40 Iḡnda kauwongenja, ḡaraḡu inḡanina, ini: u'ḡara, God jedji kauwonanḡaḡa.

41 Keḡanḡurandu inenaiurgāḡdu tjauḡdba kaḡdinma Jerusale' ḡuru maḡari Wukiau ḡuru.

42 Wuno:murum aua wii:la inganina, pai kaninandu manjari gejandirida;

43 Wuno:murum ko:rug kamanandu, wali djo:li inganinalgandu, Jesu wii:la pale atja kanineri Jerusalem maninja; inenaiurgandu wa laiburu panjanjandu.

44 Aua pelengaraia pulagori nanja njali kundjunandu, tjaruniau kenjanurandu kalumba nanja, kanjanjiro:nandu arge wurura nanja a laiburua nanja.

45 Wa mara panggo:njandu nari, djo:li kaninalgandu Jerusalem, inganjanjiro:wandu.

46 Ge kuniaina, pale lewara tjarunuri, mara ko:nandu dadjurdkarim maninja, atja inganineri pulagori adiingundieja nanja, njuru anjanuruleri, burkaiba anjaiabuneri.

47 Rangari karina ardarawaia njuru ingarkanjuruleri aua ini:u' nari angaio:lbala.

48 Wuno:murum mara ingo:nandu rangari kenandu, karananganja kundjunananga, Ibaia, anudjakunja wurunangowu kundji:nunjarendu? Wai, iro:lidj naju kuda: nunbarkanjiro:nandiri pakul adinanandiri.

49 Aua kundjunanangandu, Anudjakunja tjaranjanjiro:nandiri? Wawu laiburu pinjidinjandiri naju panjanin Iraia najananga nari?

50 Auandu wa punganenenjandu narunangowu gejunangandu.

51 Jeri kauwona auandu nanja, Nazareth mamurkalal; njuru kanjurulandiri; karananganja njala-njala wuna darawa njini:um maninja kunjanuruleri.

52 Jesu kauwongenjanuriri ini:u' nara, inanaba nanja, jedji karwonananga God, i:dja kuda.

3

1 Tiberias Caesar inaiuri-jau, Pontius Pilate inaiuri Judaea nanja, Herod inaiuri Galilee nanja, Philip nawananga inaiuri Iturea, tambium Trachonitis nanja, Lysanias inaiuri Abilene nanja,

2 Annas a Caiphas inaiurgandu dadjurdnjarandu, njala-njala God ananga kunjangunaldaga John Zacharias inko:lu bundul' danja.

3 Aua mamurkalal tambium mararawum wo:ri mo:neri Jordan, ardi:um kululeri baptism kulunan kunja, umara wai wunja;

4 Kadjinu wiri-wiri kauwi:nu mili-mili nanja njala-njala Isaiiah tjo:lbada ananga, Njala-njala ijaru jero:l gejiri bundul' danja, Brar wurunuru kalumba Inaiuri ananga, Tjuwalja anangaia tjadanjuru arandjunuru;

5 Manjuraim mararawum kalabu pitja meninaie,

Talamban, kurandu darawa, waiuru pitja njaninaie;

Wunkoli-koli tjadanjuru pitja njanu, Arkwiangaia kalumba wongalalum pitja aranu,

6 Arwiliria ardarawaia umundulbaie God ananga pitja mara paro:.

7 Gewunja kundjunanangori pelengaraia ingadburkalal baptize an Gandju:nu wunja aua nanja, Njiri kauwilaia kuanja naria, anguja njiniingundala wuraraiu wundji:la kengal?

⁸ Gewunja b̄ari iraiḡanda kurab kulun̄an inia wunja; wa piriiri njirge wurura ḡanja, Ari kudai Abraham irai; kuḡenuri God gole bari puḡgaianda kaiug wuna ḡanja woḡalalaḡuja Abraham wunja.

⁹ Weni ḡadjura kandien̄u ḡuwonu wondudba ḡanja; gewunja ḡuwonu darawa kurab inia wa b̄ari puḡgaiḡandḡan ḡari, dur kumbi:ḡu, wia' ḡanja kundḡabienu.

¹⁰ Gejau pelenḡaraia burkai kaueriḡbuna, kubḡdjuḡiri, Nani kundjedju?

¹¹ Aua kandjo:lb̄ala, kundjuḡanaḡgori, Aua wobi iarun̄andu kudai, kaḡo:nja aua ino:ra, aua maḡari kudai kaḡdinu kundji:nja.

¹² Kaiug-ḡaria kuda: kaueraḡurkalal baptize ḡḡandjui:ḡu wunja, arge kubḡdjuḡanaḡḡa, Iniḡḡundeja, ḡani kunjedju?

¹³ Aua kundjuḡanaḡgori, Purḡmureri tjilenda njiri wunja wiri-wiri kauwi:ḡu.

¹⁴ Malani' ḡaria kuda: burkai kaueriḡbuna, kubḡdjuḡiri, Ari kuda: ḡani kunjedju? Aua kundjuḡanaḡgori, I:dja kari kwiar pariiri, b̄are paraḡuriri, laḡugu njirkaḡḡa jedji njirwa.

¹⁵ Worumb̄aia ardarawaia inḡadanaleri, ardi:ḡa man ma ni: ḡḡanineri John wunja, ḡamba aua Christ inḡanun̄;

¹⁶ John kandjo:lb̄ala, kundjuḡanaḡgori ardarawaia, ḡaiu ko:ru baptize njinji: agu njinḡge; O! keḡgal iḡrun̄ ii:lwora man daḡa ḡaiu ḡanja, ḡaniḡwu ḡanuḡamiri burangai inan̄uma irkaḡja ierdu ḡara anaḡḡa; aua pitja baptize njinji: Inḡandj Maḡaia ḡanja, wria' ḡanja.

¹⁷ Maḡdju' ḡara anaḡḡa ino:ri ḡanja, maiḡarim anaḡḡam pitja rargarim djenbenuru mewandju, wheat pitja djaruk ema maiarum manin̄ja, bululuk pitja wori nje wia' ḡanja kaḡdinba puḡgamaren ḡari.

¹⁸ Wuniḡḡundie darawa tj̄akekaḡari kululanaḡgori waḡanu-wunia i:dja ḡanja.

¹⁹ O! Herod inaiuri, inḡamaḡambiena aua ḡanja Herodias wunja ḡawanaḡḡa maḡḡanaḡḡḡa, dara wunja Herod worn kandjuneri,

²⁰ Wuna kuda: kuḡḡanden̄u darawa ḡanja, bur ki:la John burkaḡrim manin̄ja.

²¹ Ge kunina wuno:murum i:dja ardarawaia baptize ḡḡanin̄aiaena, Jesu kuda: baptize inḡanin̄aiaena, dadjurd geḡiri, ḡndjo:lu paḡkaḡ kumiena,

²² Jeri kauwonal Inḡandj Mamaia inḡaḡba kuluko:ka kaḡjindja aua nanja, ḡala-ḡala andjo:l'di daḡu kuḡḡḡun̄al, ḡaiu ḡunḡungu:la, ḡedura ḡanḡundjunu, tjukul ḡunana.

²³ Jesu ḡundju-ḡundju pununḡgula kaḡineri, ḡali kunin̄aiaena Joseph inko:lu, Heli inko:lu,

²⁴ Math at inko:lu, Levi inko:lu, Melchi inko:lu, Janna inko:lu, Joseph inko:lu,

²⁵ Mattathias inko:lu, Amos inko:lu, Naum inko:lu, Esli inko:lu, Naggai inko:lu,

²⁶ Maath inko:lu, Mattathias inko:lu, Semein inko:lu, Josech inko:lu, Joda inko:lu,

²⁷ Joanan inko:lu, Rhesa inko:lu, Zerubbabel inko:lu, Shealtiel inko:lu, Neri inko:lu,

²⁸ Melchi inko:lu, Addi inko:lu, Cosam inko:lu, Elmadam inko:lu, Er inko:lu,

29 Jesus inko:lu, Eliezer inko:lu, Jorim inko:lu, Matthat inko:lu, Levi inko:lu,

30 Symeon inko:lu, Judas inko:lu, Joseph inko:lu, Jonam inko:lu, Eliakim inko:lu,

31 Melea inko:lu, Menna inko:lu, Mattatha inko:lu, Nathan inko:lu, David inko:lu,

32 Jesse inko:lu, Obed inko:lu, Boaz inko:lu, Salmon inko:lu, Nahshon inko:lu,

33 Amminadab inko:lu, Arni inko:lu, Hezron inko:lu, Perez inko:lu, Judah inko:lu.

34 Jacob inko:lu, Isaac inko:lu, Abraham inko:lu, Terah inko:lu, Nahor inko:lu,

35 Serug inko:lu, Reu inko:lu, Peleg inko:lu, Eber inko:lu, Shelah inko:lu,

36 Cainan inko:lu, Arphazad inko:lu, Shem inko:lu, Noah inko:lu, Lamech inko:lu,

37 Methuselah inko:lu, Enoch inko:lu, Jared inko:lu, Mahalaleel inko:lu, Cainan inko:lu,

38 Enos inko:lu, Seth inko:lu, Adam inko:lu, God inko:lu.

4

1 Jesu kaḷabu inḡaninaiena Inandj Mamaia nanja, djo:li kanina Jordan alp, kaielgurunḡi:na Inandj nanja bundul' kuru.

2 Lewara forty (da:ra) ko:ndju:na agula nanja. Gejau kari wa mindjal punḡenjiri; wuno:murum gejau ko:rug kamaiena, baia ko:na.

3 Agula kundjuḡanḡa, Nundju ḡamba God ḡunḡungula, kaiug wuna minjenḡa ge njini maḡari nḡanu.

4 Jesu kaio:lbala, Wiri-wiri kumbi:ḡu, I:dja iedjer pitja wa paḡanin maḡari njininge ekamandj, O! ḡala-ḡala God anḡa darawa njininge.

5 Pai kanurula, kamiimbuna tam̄bium mararawam bandaia nanja nḡa-nḡa.

6 Agula kundjuḡanḡa, Pitja ḡunjano: wundjurulu wuna dara, paḡemba kaḡanḡam, gewunja kunauwi:nara, aua lai nanḡumbunanḡa kaḡano:;

7 Gewunja ḡundju ḡamba lungudja ḡunḡunḡara, darawa ḡundjanḡa pitja nḡanu.

8 Jesu kaio:lbala kundjuḡanḡa, Wiri-wiri kumbi:ḡu, Lungudja banunḡa Inaiuri God ḡundjanḡa, auekamandj inawodju.

9 Kanurulal Jerusale' ḡuru, kauwelgendjuna maḡari nanja dadjur-dkarim maninja, kundjuḡanḡa, Nundju ḡamba God ḡunḡungula, ḡunge ḡundju-ḡundju wai paiaḡie ḡuru-i-dḡu;

10 Gewunja wiri-wiri kumbi:ḡu, Waḡannaria anḡaia pitja njenḡori ḡundju wunja, ḡunbaḡanindj wunja,

11 Ardo:ri nanja ḡunbaḡanuru, madji ḡundjerdu kaiugu nanja duk punḡam.

12 Jesu kaio:lbala kundjuḡanḡa, Kuluiḡu, Paḡdjo:ndjuiri God Inaiuri ḡundj anḡa.

13 Agula, wuno:murum dara wunḡundjuie ko:rug kaḡan, wali kaiandiwela.

14 Jesu djo:li kənina Inandj iurulba nənja Galilee nənja: djo:jan kunjananuru aua wunja təmbium mararawam wo:ri mo:neri.

15 Kaniingundala dadjurd-kərim maninja arkanəngam, ko:lbo:wi:na ardarawaia nənja.

16 Nazareth mamurkala ma daldja ingauwi:na, kədjinu genirida, Wunaiurujau dərə kejanuru dadjurd-kərim maninja, kauwelgenja ka:lu wunja mili-mili nənja.

17 Kəno:wi manənga mili-mili tjo:lbaɖa Isaiah anənga, mili-mili palkar kəmaŋ, inarub məra mo:na ma wiri-wiri kauwi:na,

18 Inandj Inaiuri anənga nəiu nənja, Gewunja nənɖja:mala wəlanu-wunia ardjeja ardi:um nənɲulunəngori wunja; Nənjanawuna ardi:um nənɲulunəngori burəngai bur əngəniri, Arkumbambulidjia kəle məngarwu wunja, Kubən-kubən nəri burəngai ənənɲuma wunja,

19 Ardi:um nənɲulu wunja wunia Inaiuri anənga.

20 Mili-mili tjilibid kəmaŋ, i:dja kəno:na, atjə kauwona; arkumbula ardarawaia dadjurd-kərim maninja kuni:nidjauwi:nanənga.

21 Wun-man-bəli kundjunəngori, Weni ko:rug kumienɲu wiri-wiri wuna njidi:um maninja.

22 Ardarawaia kadənɖjajienanənga, rəngəri kariɲa nɲala-nɲala wunia nəri keŋunal iamundu i dəgu, kubəɖɲu, Wawu indja Joseph inko:lu?

23 Aua kundjunəngori, Nidji pitja wureluara, bəre-bəre wuna, Bənɲəɖja, nundju-nundju pəmurdui:; ge nuru arkunina kənina Capernaum maninja, nuru kuda: dju kəlguwam nundjanəngan maninja.

24 Aua kundjuɲu, Nidji kuɲenuri, tjo:lbaɖa kari wa pəngəmien kəlguwam anəngam maninja.

25 O! Nidji kuɲenuri, Ndjo:ro:rinja njindarawanja njiladinja Elijahau Israel nənja, wuno: murum andjo:lu bur kənina tjaudbajau maiarunurim, kunjila inɲəɲja, moro:do:d njinina djenbenuru bəndaia darai nənja;

26 Elijah wa pəngənawienja ardari' nənja, O! Sarepta nənja ekama, Sidon nənja, wənainja ndjo:rinja nənja.

27 Leper nəri ardarawaia kadina Israel nənja Elisha tjo:lbaɖajau, atjarunju wa panbuduwi:nja, Naaman Syria nərə ekamandj.

28 Ardarawaia ardji:la kauerəmaŋ dadjurdkərim maninja, wuno:murum wuna nuru ənəngina.

29 Bari kadina, wai kaueribuna malaiindem dənde nuru, kaueriel-gurungula wo:nəngəli tələmbən nuru ma maliindem arkanəngam wondi mangauwi:na, wai ingadɲəb wunja imri: nuru.

30 O! aua bulumən keɲa arka nənja, kejanuru.

31 Jeri kauwonal Capernaum nənja, malaiindem Galilee nənja. Kaniingundaleri Wunaiurujau;

32 Rəngəri kariɲa wuniingundie nənja, gewunja nala-nəla anənga wundjurul' kari kunina.

33 Dadjurd-kərim maninja i:dja kənina inandj agula inuru kudai, jero:l kundjuɲu, nɲala-nɲala darai,

34 Ai! nani kunjedjunu, nundju Jesu Nazareth nara? Nunjanungal andjanunmandju wunja? Laiburu nanunanu nundj' anguja, Mamaia God ananga.

35 Jesu kamaiambuna, kundjunjiri, Kamuk bowi:, ba bengaldaga. Agula ingaiabuna pulaga nanja, be kengunaldaga, wa mareja punngamenja-nanga.

36 Rangari kunjangunaldagori ardarawaia, arge wurura kubaluleri kubadjunjiri, Anudja nala-nala wuna? gewunja wunaiuru nanja, wundjurul' danja, arkandj arduria kundjunagori, arka ba karingal.

37 Djo:jan aua wunja kunjajanuru tambium mararawa' nuru wo:ri mo:neri.

38 Bari kanina dadjurd-karim i dagam, dara kenajuru maiaru' nuru Simon anangam. Simon kurumangananja ladja djenbenuru kundjunjiri; burkai kaueriabuna njanga wunja.

39 Njindjanala, ladja kumaiambuna, wuna njindjandiwela; mai-irgi:rkm bari njinina, kanawodjana.

40 Wuno:murum maranuja nangawoneri, ardarawaia adbaramareja kudai, mareja dji:dji: naria, kanbadawungulaldaga; ardarawaia iaru-iaru ino:ri kanmandanala, kanmurduna.

41 Agulaia kuda: ardarawaia ba karingunaldagori, jero:l kubadjunjiri, kubaluleri, Nundju God nunjungula. Aua kanmaiambuna, wa pa:nanuja ka:ralu wunja, gewunja arka laiburu anganina-nanga aua Christ inganina.

42 Manangunu, ba kenungal, kenajuru bun-dul' kuru; pelengaraia kauerajanjiro:nanuriri, kaueramurkalal; ingarkanenja, aua arka wa pandjandiwenjuru.

43 O! kundjunanagori, Malaiindem maiakekarim maninja walanu-wunia kunalunja bandaia wunja God ananga, gewunja nananjawiena.

44 Ardi:um kululeri dadjurd-kararim maninja Judaea nanja.

5

1 Ge kunina, wuno:murum pelengaraia aua nanja kudmun ingadjandala nuru karkanuru wunja nala-nala God ananga, aua kaelgenjiri dununda agu Gennesaret,

2 Mara kumbunandii namandi tjaruandu kumbalgenjandu dununda agu; djaia naria karinganuru wundj'-i-dagu, net arkananga kulai kanbarwuneri.

3 Dara ken namandi tjaru nanja, Simon ananga, burkai kaiabuna ingenjuru wunja ruluk iraiu kabalb'i dagu. Atja kauwona, pelengaraia kaniingundala namandi nanja.

4 Wuno:murum ka:luleri wudun geju, aua Simon kundjunananga, Njirinuru tjalani nuru, net njirkananga wai araiab arema wunja.

5 Simon kaio:lbala kundju, Inaiuri, wulo:lum mararium kerkarinjiri, kari wa panjadbenja; mia nala-nala nundj ananga nanja net pitja inaiab.

6 Wuno:murum ge kadju, bur kanbani:la djaia wiri-wiri naria djenbenuru; gewunja net arkanangaia ka:lemi:neri.

7 Mara:li marwunanagori arkanalja namandi tjakari nanja, angengal anganbadawodju wunja; arka karingunal, namandiandu kalabu kubarkandjuna ge njini pitja jauak kauwenjandu.

8 Wuno:murum Simon Peter kañindjaña kauwona Jesu ilunġu nañja kundjunjiri, Tjandjandiwe, gewunja ñaiu i:dja umara ñari, Inaiuri.

9 Gewunja aua ranġari keña, ardarawaia aua nañja kuda:, wiri-wiri ñaria djaia aňganbađburan.

10 Ge kađjinu James a John, Zebedee inko:landu, auandu inaňalġuri Simon nañja. Jesu Simon kundjunananga, Punġungulġunejiri, wuna pałe i:dja pitja aňdjameri.

11 Wuno:murum namañdi karkanurulal kabalba nañja, darawa kubabđanġi:la, kaueramalando:na.

12 Ge kunina wuno:murum aua malaiindem maiaruñum maninja inġanineri, wai! i:dja leper ñara iraraia; aua wuno:murum Jesu maña inġo:na, imiñum maninja kauwona kañiauwima, kundjunjiri, Inaiuri, ñamba tjunudju wunja, ñaiu rargari tjangandju.

13 Aua ino:ri la mamañ, kañandanała, kundjunjiri, Koru dudbała, kuñe wunja, rarwu bañu; maiirgi:rkum leprosy kaiandiwela.

14 Kundjunananga, I:dja kari pinclji:naňgoriri, O! baiunuru, pañiimbaienanga dadjurd ñara, tjami bañu rargari ñunjunina moia, ge Moses ġenida, umiimbaie wunja arka nañja.

15 Mia kunjananuru djenbenuru djo:jan aua wunja, djaruk kadbiena pelenġaraia ñuru inġarkanuru wunja, aňġamurdui: wunja mareja arkananġaia.

16 Aua keñanuru bundul' kuru, dadjurd kundjunu.

17 Tjarunġau kaniñ gundaleri, Pharisia a adiingundieja ñala-ñala ñaria ma atja kadineri, arka aňġenġunal malaiindem mararawum ałp Galilee nañja, Judaea nañja, Jerusalem maninja; wundjurulu Inaiuri ananga aua nañja kunina aňġamurdu wunja.

18 Gejau, wai! i:dja mano: kaueranuruleri inarugu nañja i:dja iała inġanina, markandjuro:na inġarkanural kunja inġarkande imanñale ñuru.

19 Wuno:murum wa maña pañarwi:nja ñarunangowu inġarkanural kunja pelenġaraia wunja, pai kadina maiarum malerdu' ñuru, jeri kaueriañbuna malerdu' ñuru inarugu kuda: pulaġa nañja imanñale Jesu.

20 Wuno:murum aua maña aňġo:na arka wa pauerañudjarenja ñari, kundjunu, I:dja, umara ñundjananga wai kundjabienanu.

21 Wunmanbałi wiri-wiri ñaria a Pharisia kubarwađenju, kubadjunjiri, Indja aňġuja woru ka:luiiri? Aňġuja umara gole wai puaġaiab, God auekamandj?

22 O! Jesu laiburu kañina ardi:um maninja, kandjo:lbała, kundjunanangori, Añudja njidi:um maninja kurawadejiri?

23 Nañanga wunia man daġu naññulu wunja, Umara ñundjananga wai kundjabienanu, naññulu wunja, Bañi bañu, wudawa baiu?

24 Laiburu njirkunuj wunja I:dj' inko:lu wundjurulu kudai kabalba nañja umara wai kunja, kundjunananga iała, Kuñenu, bañi bañu, ñunarugu tjarawad minjam, baiunuru maiarum ñimdjananga' ñuru.

25 Maiirgi:rkum adbaññale ñuru kauwelgenja, tjarawad kumañ wuna nañja we inġauwoneri, maiarum ananġam mamurkałanuru, God ko:do:daleri.

26 Ardarawaia ranġari kariña, God kauero:do:dala, luren kubabđanjeri, kubadjunjiri, Ranġari weni maña worwuna.

27 Wuna pajejau kenanjuru, m̄ara ko:na kaiugu n̄ara injumba Levi atja inganineri kaiug karim maninja, kundjuanan̄ga, Tjanmalando:.

28 Aua darawa kundjandiwela, b̄ari kanina, kamalando:na.

29 Levi maia ardaiur' kangandjuna aua wunja maiarum anangam maninja; pelengare djenbenuru kaiugu n̄aria atjakekaria auandu nanja atja kadina.

30 Pharisia, wiri-wiri n̄aria arkanan̄gaia kuda:, inalalaia jau kanbarkanurula, kubadjuniri, Anudja kunja kaiugu n̄aria nanja, arwod' danja, mindjal kuriiri, djo: njiriniri?

31 Jesu kandjo:lbala, kundjuanan̄gori, Abduludja banmandja wa lai pangawon-nan̄gori, O! adbaramareja lai kauwonan̄gori.

32 Wa panengunjal ai wunja tjadanjuria, O! rworia kulunan̄ kunja.

33 Kubadjuanan̄ga, John inalalaia tjile-jile kadjamindjana, dadjurd kubadjiri, ge kadjinu Pharisia arkanan̄gaia, O! nunalalaia mindjal kubadjiri, djo: kariniri.

34 Jesu kundjuanan̄gori, Pananmoia jalalan̄gaia, wali pananmoia arka nanja inganiniri, ko:ru kariamindja?

35 O! lewara pitja njejengal gejaw pananmoia arka nanja pitja emalan̄aie, gejaw pitja arejamindja, lewara ge nanja.

36 Bare-bare kuda: kundjuanan̄gori, I:dja kari aia dalar ingamienju wobi inunali nanja wa panganden wobi inungule nanja; madji inunali dalar pangam, inunali inungule nanja wa pidjin pangauwi:ngandu.

37 I:dja kari wine inunali wa panganden waiam manungulem maninja; madji wine inunali waiam mungur pamo:, palulu panganu, waiam pitja bada pamo:wi:;

38 O! wine inunali kandienja waiam manunanim maninja.

39 I:dja kari inungule djo: ingena wa lai pangawon-nan̄ga inunali; ge wunja kundjiri, Inungule inia man daga.

6

1 Ge kunina Wunaiurujau buluman̄ kenja corn nanja, inalalaia ri: kubadjuniri, mindjal kubadjuniri, corn ardori nanja wurangjan kubadjuniri.

2 Pharisia atjakekaria kubadjun, Anudja kunja kuriiri ge wunia nuru-nuru Wunaiurujau?

3 Jesu kandjo:lbala kundjuju, Wawu laiburu pinjidinjiri wuna David genju wuno:murum baia ingo:na, arka aua nanja kuda:?

4 Dara ingeniri maiaru' nuru God anangam, kanman̄ maia adbiimbaie n̄aria, mindjal kundjuju, arka aua nanja ka:no:na, arge mindjal kunja wunia nuru-nuru, dadjurdn̄aria argekamandj?

5 Kundjuanan̄gori, I:dj'inko:lu inaiuri kanun̄ Wunaiurujau.

6 Ge kunina Wunaiurujau tjakar̄iau d̄ara ken-an̄uru dadjurdn̄arim maninja, kaniingundala; i:dja ma kanineri, worawerdum anangam maralgam;

7 Wiri-wiri n̄aria a Pharisia kaueranindjaneri n̄amba Wunaiurujau ingamurdu, mara karwuna-nan̄ga wunja de ingarwu wunja.

8 Aua laiburu kaninan̄gori ni: anganineri, kundjuanan̄ga i:dja ino:ri dalga kudai, B̄ari banu, b̄owelge pulaga nanja; aua b̄ari kanina, kauwelgenja.

⁹ Jesu kundjuṅaṅgori, Burkai njinjiaḅ, Wuniṅwu Wunaiurujau wunia workundju, woru workundju? Injai workumbundulba, ḅada arkumba?

¹⁰ Wunjili:wa kanbuna ardarawaia ṅanja kundjuṅaṅga, Nuno:ri la maṃa. Ge kundjuṅu, ino:ri kumurdui:na.

¹¹ Ardji:la ḅari kaṅina, arge wurura kubarwadeṅu ṅani Jesu kadjuṅga wunja.

¹² Gejau kunina daṅde keṅaṅuru taḅamban ṅuru dadjurd kunja, kaḅjinma wundugum dadjurd kundjuṅaṅgeri God.

¹³ Wuno:murum maṃaṅgunu njinṅaṅina, ai kanbuna inalalaia, arka ṅanja kanmurṅ twelve, (ṅṅenṅaḷja), arge kandimaḷa arkaṅawieja,

¹⁴ Simon aua kuda: iṅṅarimala Peter, Andrew iwomale, James a John, Philip a Barthomolew,

¹⁵ Matthew a Thomas, James Alphaeus iṅko:lu a Simon iṅṅarimaiena Zealot,

¹⁶ Judas James iṅko:lu a Judas Iscariot, aua iṅṅaṅina tjiriwin ṅara.

¹⁷ Jeri kauwonal arka ṅanja kauwelgenja wauim maninja, peḅeṅṅaraia ardarawaia inalalaia, peḅeṅṅare djenḅeṅuru worumba Judea marara-wum alp, Jerusalem alp, maiamiṅgum Tyre a Sidon,

¹⁸ Arka aṅṅeṅgunal aua ṅuru iṅṅarkaṅuru wunja, aṅṅamurdui: wunja mareja arkaṅgaia, arka paḅḅala aṅṅaṅineri agulaia arduria ṅanja kadburduwi:na;

¹⁹ Peḅeṅṅare ardarawaia kubarkaṅjiro:na iṅ-gadḅandana wunja, gewunja wundjurulu auedaḅu kuṅaṅgunal, ardarawaia kanmurdu:na.

²⁰ Ambula ba:l kumaṅ inalalaia ṅanja kundjuṅu, Tjukul ṅari njidje, gewunja njirkaṅga ḅandaia God anaṅga.

²¹ Tjukul ṅari njiri baia ṅari weni, gewunja pitja barui njiranowi:. Tjukul ṅari njiri wola: wur-aṅundju weni, gewunja pitja djirai njiraṅu.

²² Tjukul ṅari njiduṅ wuno:murum i:dja njin-ṅumḅarkundjuru, wolar a njinṅumḅarkaru, jau njin-ṅumḅarkaṅuru, njirkumba wai kadjaḅ woru kaḅ-jinu I:dj'iṅko:lu wunja.

²³ Gejau tjukul njidu, kurkudjal njidu, gewunja wai! wunaiuru laṅugu njirkaṅga aṅdjo:l' daṅja; gewunja ge kaḅjinu iranaṅgoria kubadju-ṅaṅgori tjo:lḅadaia.

²⁴ O! Wurgunu njiri ṅanja, tjiṅi:ra, gewunja jaḅbula njirkaṅga gole kuramaṅ.

²⁵ Wurgunu njiri ṅanja, weni barui wurṅund-ju, gewunja pitja baia njinjo:.. Wurgunu njiri dji-rai ṅari weni, gewunja pitja wola: wureju, dji:rwa njiraṅu.

²⁶ Wurgunu wuno:murum i:dja ardarawaia wunia njiri wunja ka:lu, gewunja ge kaḅjinu ira-ṅaṅgoria kubadjuṅaṅgori tjo:lḅadaia tjiḅareja.

²⁷ O! Kuṅenuri ṅuru njirkunṅiri, Ardauurgu-nuria njidariṅgori, wunia wurinaṅgori ark a njinṅumḅadjo:ndjuriria,

²⁸ Wunia wuralunaṅgori arka woru ka:lunuri, dadjurd wuri: arka wunja woru kadjunuri.

²⁹ Aua ṅunṅaṅulp maiaruṅum ṅoiil ge, maiak-aṅrim kuda: ino:., aua ṅunṅuno:ṅgu wobi ṅundja-ṅaṅga, iakara wunja paṅdjaṅmaiḅmbiri.

30 Ano: ardarawaia nunnumbadiauia, aua wulanbiri nundjananga nunnuno:ngu, pandjaniauwi.

31 Lai njirkumbananangori i:dja kadjunuri ge kadjinu wurinangori.

32 Njiri namba lai angawonanuri arka lai njirwanangori, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Gewunja arworia kuda: kadarienanangori anganarienangori.

33 Njiri namba wunia wurajundjunangori arka wunia kadjunuri, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: ge-i-di-dagu kubadju.

34 Njiri namba njirkunawodjana arka ni: njirkunujanangori arajunma njele, nananga wungulbo:wie njiri nanja? Arworia kuda: kadawodjenju arwor' nundju-nundjia ge-i-di-dagu kadba njele.

35 O! Njiri ardaurgunuri njidarienanangori, wunia wuri:, arano:wodju wa ni: pinjidin njele; lanugu wunaiuru pitja njanunuri, pitja njiranu Karañ-ñara mandj njinjungula, aua inia inganujanangori aljaljadbunea a arworia.

36 Araijeriwu, Iro:lidj kadjinu angaieriwu.

37 Wure paro:jiri, pitja wa wure pinjirwi:n; bada paro:jiri, pitja wa bada pinjirwi:n; wai wuraiab, pitja wai njejabienuri.

38 Arano:, pitja njano:wi:nuri; wunaiuru, wunia, pandjuk nari, lukuluk nari, tjauaiba nari malama njirkanangam maninja pitja njinbarano:; gewunja kadjinu arajano: ge kadjinu pitja njano: wi:nuri.

39 Bare-bare kuda: kundjukanangori, Ambulidj ambulidj kaelgurun? Wawu dagulum maninja pangawengandu?

40 Inalala karaj wa pangajin inaiuri nanja; O! ardarawaia gole ko:rug angamienju inaiuri kadjindjia pitja aranu.

41 Ajudja kunja mandjanindj tjurnim nawalo: lidj ambula nanja, nuwonu nungubul' danja wa pindjanindjan?

42 Narunangowu pitja djenanga nawalo:lidj, Nawaia, nali manamal tjurnim nungubul' danja, nunge nundju-nundju kadjinba pindjanindjan nuwonu nungubul' danja? Nunminjum maljaljadbune, nundjurle wai tjab nuwonu nungubul' danja, gejaw pitja wunia mandjanindj tjurnim nawalo:lidj ambula nanja mandjiaba wunja.

43 Gewunja nuwonu wunia kurab iworu wa bari pangaiandan, tjakari njele nuwonu woru kurab inia wa bari pangaiandan.

44 Nuwonu darawa laiburu kuninaienju kurab kananga nanja; gewunja wonandja nanja wa pamadburan tjili:um, kari irululu kakadja nari nanja kanera.

45 I:dja inia wunia inai nanja wunia ba kungajural; i:dja iworu woru inai nanja woru ba kungajural; gewunja dara inai nanja iamundu kului.

46 Ajudja kunja tjararim Inaiuri, Inaiuri, wa piriin ge nanjundju?

47 Aua nanjamurkal, nala-nala najananga juru inganun ge kaminje, pitja njinjamiimbu anguja kadjindja inganun.

48 Kadjindja kanun i:dj a maiarum mangandenjiri, aua tjari genjiri tjalani, maiarum mangandenju kaiugu nanja; worumbam mangengunal, maro:ralim dai mango:na maiarum ma nanja, kadjinba jalala pamonja, gewunja tjadam mangandiena.

49 O! Aua nuru inganun, wa pungen, kadjindja i:dja maiarum manngandenju kabalba nanja waiuru mano:ruma, ma nanja maro:lalim dai mo:na, maiirgi:rkum mauwona, djenbenjuru malemi:neri.

7

1 Wuno:murum wudun geju nala-nala dara ananga worumba nuru anganineri, Capernaum maninja dara kenanjuru.

2 Centurion iaru i:dja ananga ara inganineri, kungadjeneri, inganarienananga.

3 Wuno:murum Jesu wunja nuru inganina, kanjanawuna aua nanja arwawongaria Jew naria, burkai kaueriabuna ingengal wunja, i:dja ananga ingamurdu wunja.

4 Wuno:murum Jesu ingadburkalal, njadbama burkai kaueriabuna, kubadjunjiri, Inia kanun aua wunja wuna tjunundju.

5 Gewunja worumba ari kanarienunjari, aue njundju-njundju wondi manggo:na dadjurjarim ari wunja.

6 Jesu arka nanja kenanjuru. Wuno:murum maiarum bowora wa pangganinja, centurion arkanalja aua nanja kanjanawuna, kundjunananga, Inaiuri, djadjeri pindjii:ri; gewunja naniowu nanunamiri nunjunjangal waiuru malerdum naianangam;

7 Gewunja nawe wurura wa punjenja nania nanjunun nunjunmurkal; O! nala-nala minje, gejaw i:dja naiananga pitja emurdui:.

8 Gewunja niau kuda: i:dja nandienju wundjurulu waiuru, malani'-naria niau kudai waiuru niau nanja, indja kunenanga, Baiu, aua kenja; iakara, Bengal, aua kengal; i:dja naiananga, ge dju, ge kundju.

9 Wuno:murum Jesu wuna nuru inganina, rangari kenja, waljarai kauwona pelengare ingad balando:neri, kundjunanangori, Kunenuri, wa punganudjarien-nari wuna kadjinu wa mara punjo: nja, kari Israel nanja.

10 Arkanawieja djo:li kadinal maiarum maninja, i:dja mara kauero:na imulugu.

11 Ge kunina manngundjiau, kenanjuru malaiinde' nuru manumba Nain, inalalaia pelengare djenbenuru aua nanja karinanjuriri.

12 Wuno:murum malaiindem maiamundum wodjulu inganinal, wai, mano: kunganjuriena durgu i:dja, karananganja iaruamandj, njanja ndjo:rinja; pelengare djenbenjuru malaiinde' naria njanja nanja kadina.

13 Inaiuri, wuno:murum mara njingo:na, njanjaieriwuna, kundjunananga, Wola: pindjii:ri.

14 Wodjulu kengunal, mano:nari kumandanala, arka mano: ingarkanurula karwelgenja. Aua kundjuu, Alunja, kunenu, Bari banu.

15 Imandja atja kanina, wunmanbali kululeri, karananganja aua njino:na.

16 Ardarawaia karkulguneneri, God kauero:do:dala, kubadjunjiri, Tjo:lbada inaiuri bari kani:na nari nanja, God worumba ananga mia kanmurkalal.

17 Djo:jan wuna aua wunja kunjananjuru Judaea mararawa' nuru, tambium mararawam wo:ri mo:neri.

18 John inalalaia wuna darawa kubɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ. John inalalandu ai ko:nanu,

19 Kaɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ Inaiud' ɔɔɔɔ, kundjuɔɔɔɔ, Nɔɔɔɔ aua ingɔɔɔɔ, iɔɔɔɔɔɔɔɔɔ?

20 I:ɔɔɔɔ wuno:murum ingɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, kundjuɔɔɔɔ, John Baptist ɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔ nɔɔɔɔ kundjiri, Nɔɔɔɔ aua ingɔɔɔɔ, iɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ?

21 Ge-i-di-ɔɔɔɔ ardarawaia kanmurduna mareja, widji, agulaia arworria, ardarawaia arkumbambulidjia ka:no:na maɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ.

22 Aua kaio:lbɔɔɔɔ kundjuɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, Njiriandu, wurinɔɔɔɔɔɔɔ John arɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, nuru njikuninandu; arkumbambulidjia kɔɔɔɔ kadju, arwonwondadjia wudawa ɔɔɔɔɔɔ, leper nɔɔɔɔ a rargaria ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, wonɔɔɔɔɔɔ nuru ɔɔɔɔɔɔ, adbɔɔɔɔ bɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, ardjeja wɔɔɔɔ-wunia kalui:ɔɔɔɔɔɔɔɔ;

23 Tjukul nɔɔɔɔ aua nɔɔɔɔ nɔɔɔɔ wa djiɔɔɔɔ pɔɔɔɔɔɔ.

24 Wuno:murum wɔɔɔɔɔɔɔɔɔ John anɔɔɔɔɔɔ ingɔɔɔɔɔɔɔɔ, wunmanbɔɔɔɔ pelenɔɔɔɔɔɔ kululanɔɔɔɔɔɔ John wunja, Anɔɔɔɔ njirinɔɔɔɔ bundul' kuru mɔɔɔɔ wunja? Ki:lɔɔɔɔ jalɔɔɔɔ maɔɔɔɔɔɔɔ maninja?

25 O! Anɔɔɔɔ njirinɔɔɔɔɔɔ mɔɔɔɔ wunja? I:dja wobi mumula tai ingɔɔɔɔɔɔɔ? Wai! arka wobi adbɔɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔ, tjiɔɔɔ:ra ɔɔɔɔɔ, maiarum ardaud' ɔɔɔɔ kadun.

26 O! Anɔɔɔɔ njirinɔɔɔɔɔɔ mɔɔɔɔ wunja? Tjo:lbɔɔɔɔ? Jau, kuɔɔɔɔɔɔ, inaiud' ban ɔɔɔɔ tjo:lbɔɔɔɔ nɔɔɔɔ.

27 Indj-indja aua wunja wiri-wiri kauwi:na, Wai! wɔɔɔɔ-nɔɔɔɔ nɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ mɔɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔɔɔ, Aua kalumba nɔɔɔɔɔɔɔɔɔ pitja brar njeɔɔɔɔ mɔɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔ.

28 Kuɔɔɔɔɔɔɔ, Arka nɔɔɔɔ kuli:n ɔɔɔɔɔ:na wonɔɔɔɔ nɔɔɔɔ kari inaiud' ban ɔɔɔɔ John nɔɔɔɔ; O! aua pidi:n njini bɔɔɔɔɔ God anɔɔɔɔ nɔɔɔɔ ingɔɔɔɔ, inaiud' ban ɔɔɔɔ aua nɔɔɔɔ kɔɔɔɔ.

29 Worumba ardarawaia nuru ɔɔɔɔɔɔ, publicandjia, God kauero:do:dala, arka John nɔɔɔɔ baptize ɔɔɔɔɔ:na;

30 O! Pharisia, nɔɔɔɔ-nɔɔɔɔ nɔɔɔɔ kuda:, wai kubɔɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔ-nɔɔɔɔ wuni:u' nɔɔɔɔ God anɔɔɔɔ, arka wa baptize parkandjuinɔɔɔ aua nɔɔɔɔ.

31 Gewunja anɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔɔɔ kɔɔɔɔɔɔ i:dja woi maɔɔɔɔɔɔɔɔ andja? Anɔɔɔɔ arka kɔɔɔɔɔɔɔ?

32 Arka kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ tjo:lɔɔɔɔ maninja atɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔ, atɔɔɔkɔɔɔɔ ai ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ arka kadjiri, Dendem marwunuri, wa dɔɔɔ piriinɔɔɔ; Wola: kuɔɔɔɔɔɔɔɔ wa pararemenja.

33 Gewunja John Baptist kɔɔɔɔɔ wuro:dbori wa mindjɔɔɔ pɔɔɔɔɔ, wina wa djo: pɔɔɔɔɔɔ, geɔɔɔ kuri:, Aua agula kudai.

34 I:dj' inko:lu kɔɔɔɔɔ mindjɔɔɔ geɔɔɔ, djo: ingeɔɔɔ, geɔɔɔ kuri:. Wai, i:dja albɔɔɔ, djo: nɔɔɔ, inɔɔɔɔɔ publicandjia a arworria.

35 Wuni:ndjɔɔɔ tɔɔɔɔɔ kuɔɔɔɔɔ:na wonɔɔɔɔɔɔɔ ardarawaia kɔɔɔɔɔ nɔɔɔɔ.

36 Iɔɔɔɔ Pharisiee burkai kaiɔɔɔɔ mindjɔɔɔ kɔɔɔ aua nɔɔɔɔ; dara kɔɔɔɔɔɔ mairu' nuru Pharisiee anɔɔɔɔ, atɔɔɔ kauwona mindjɔɔɔ kɔɔɔ.

³⁷ Gejau, wai, woŋaiinja, njaŋga maliindem maninja njiwodj, wuno:murum laiburu njingənina aua atja ingənineri maiarum maninja Pharisee anaŋgam, kanjuralal alabaster aŋgaiamieneri ŋara,

³⁸ Pale ierdu nanja njimbəlgenja wola: geŋeri, wunmanbali ierdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem, tjakara njininge njimri: ŋari wulingara kundjunjiri, ierdu kuŋgulbo:na, aŋgaiamieneri ŋara njininge kundjamala.

³⁹ Pharisee, wuno:murum maŋa ko:na, aua burkai ingaiqbuna, iniaka manma kundjuru, Indja, ŋamba tjo:lbada ingənun, laiburu ingənun aŋgunja, aŋudja kaŋinja njaŋga ingamandana, njiwodj njingənun.

⁴⁰ Jesu kaio:lbala kundjuŋanaŋga, Simon, aŋudja-kaŋa ŋenu. Aua kundjuru, Inaiuri, minje.

⁴¹ I:dja iaruŋ, iaruŋandu tjaue kumbunan-aŋ-gandu; iakara tjaue kumbunan-aŋga kaiug wunŋen-ŋalu, iakara kaiug darawa.

⁴² Wuno:murum ino:randu ingəninandu, ko:lulwa wai kimdjəbunan-aŋgandu. ŋaniandu aia kaŋarienun-aŋgandu?

⁴³ Simon kaio:lbala kundjuru, Kunenaŋga ŋana aua darawa wai kaiqbunan-aŋga. Aua kundjuŋanaŋga, Nidji kundji:nu.

⁴⁴ Waŋŋare njimurkala woŋaiinja, kundjuŋanaŋga Simon, Ndjanindj woŋaiin' njina? Maiarum nundjanaŋgam daŋa ŋengunal, agu ŋaiierdu wunja wa paŋdjano:nja; O! njaŋga ŋaiierdu kulai kumbuna mandud' 'jiningem njaŋgan-aŋgam, wulingara kundjuru tjakara njininge njaŋgan-aŋga.

⁴⁵ Wa paŋjaŋgulbo:nja; O! njaŋga ŋanŋunjenungalgule wa wudun puŋgenja ko:lbo:na wunja ŋaiierdu.

⁴⁶ ŋamri: wurŋi:wa njininge wa pindjiamenja; O! njaŋga ŋaiierdu aŋgaiamieneri ŋara njininge kundjamala.

⁴⁷ Gewunja kuŋenu, Umara njaŋgan-aŋga wai kundjabienimaŋga, ge darawa kunun, gewunja djenbenuru ŋedura geŋu. Aua pidi:nu wai kaiqbienun-aŋga, aua pidi:nu ŋedura kundjiri.

⁴⁸ Gejau kundjuŋanaŋga woŋaiinja, Umara nundjanaŋga wai kundjabienanu.

⁴⁹ Ark a aua ŋanja atja aŋgauwoneri wunmanbali arge wurura kubadjun, Aŋguja indja, aua kuda: umara wai kaiqb?

⁵⁰ Aua kundjuŋanaŋga woŋaiinja, Wa puŋgaŋudjarien ŋari nundjanaŋga ŋunmundulbala; abi:la baiu.

8

¹ Ge kunina lo:jenda paŋejau aua keŋanuru malaiindem, maiarundjerunuma, ardi:um kululeri, kuŋaŋuruleri waŋanu-wunia baŋdaia God anaŋga, twelve aua ŋanja;

² Woŋaia atjakekaria arka aŋgamurdui:neri agulaia arduria a mareja, Mary njaŋgarimiena Magdalena, njaŋge-i-daŋu aŋgenja agulaia aŋŋalja,

³ Joanna maŋgan-aŋganj a Chuza inaiuri Herod ŋanja, a Susanna a njindarawanja ndjekaŋinja, arka aŋganbaŋdo:neri wulaŋbiri arkananŋaia.

⁴ Wuno:murum pelengaraia djenbenuru djaruk aŋgamiena, ingadburkalal malaiindem mararawum alp, kulula baŋe-baŋe ŋanja.

5 Tjalanganja n̄ara ken̄an̄uru wolumbāra wunja tjalanganja ananganja. W̄ali wolumbāra gen̄iri, ndjkekarinja njan̄gari:na kalumba iaminim maninja; djamb̄aba njindjo:riena, punaria wun̄o:ru n̄aria mindjal kub̄adjūnan̄ga.

6 Ndjkekarinja njan̄gari:na kaiugu n̄anja, n̄in̄ge ba wa kundjūnal, njindalga njinina gewunja agu njino:ra.

7 Ndjkekarinja njan̄gari:na won̄andja n̄anja, won̄andja ba wa kub̄adjūnal, limbitja kauero:na.

8 Ndjkekarinja njan̄gari:na kab̄alba mānium maninja, ba wa kundjūnal, kurab b̄ari kaīand̄ala irara. Wuna ka:lula, jero:l kundjūnu, Aua ini:um kudai n̄uru wunja, n̄uru kāninja.

9 Inalalaia burkai kauerīabuna, N̄an̄anga b̄are-b̄are wuna?

10 Aua kundjūnu, Njiri n̄anja kuno:wi:nu laiburu wunja wundjal̄geje b̄andaia n̄ari God an̄anga, O! atj̄akekaria b̄are-b̄are n̄anja, gewunja madidjeri wa pāmadidjan̄, n̄uru ānḡan̄un̄iri wa pūngaden̄an̄.

11 B̄are-b̄are wima kunū. Tjalanganja n̄ala-n̄ala God an̄anga kunū.

12 Arka kalumba iaminim maninj a ark a n̄uru ānḡanina, ge-
jau kengal agula kano:nḡu n̄ala-n̄ala ardi:um maninja, madji wa pūngarkudjaran̄, arāmundulbaie n̄ana.

13 Arka kaiugu n̄anja arka wuno:murum n̄uru ānḡanina tjukul n̄ari n̄ala-n̄ala kub̄adba, arka wondudba ardo:no:reja, pul̄agajau wa pūngarkudjaran̄, ānḡo:ndjui:nu jaranga kadū.

14 N̄in̄ge pul̄aga won̄andja n̄anja, arka n̄uru ānḡanina, wurgunu n̄anja, wulan̄bi' d̄anja, tjukul n̄ari arkaui n̄anja ānḡenuriri, limbitja karwi:nu, kurab kari wa b̄ari pauerīand̄an̄.

15 N̄in̄ge kab̄alba manium maninj a, arka kadū, argulum mānium, alin̄ari n̄anja, n̄ala-n̄ala n̄uru ānḡanina, n̄adba kub̄adba, kurab b̄ari kauerīanda n̄amula n̄ari.

16 I:dja kari wuno:murum tjanaim duru ki:la wa bur pūngenn̄anga ānḡam maninja, wa pūngan-den inarugu waiuru, O! tjana' n̄ara n̄anja kun̄gande, gewunja arka d̄ara ānḡengaliri tjanaim pitja māra ewuro:.

17 Gewunja kari kaielgaiena n̄amba wa pitja māra pūngauwi:n; kari wundjal̄geje n̄ari n̄amba wa pitja laiburu pūnḡan̄in̄aien, n̄amba wa pitja mārama n̄anja pūnḡen̄gunal gāri.

18 Gewunja maranindj n̄arun̄ānḡowu n̄uru njirkunū, gewunja aua kudai aua n̄anja pitja n̄ano:wi:, aua ino:ra pitja eno:ngie aua n̄anja ge māra kauwi:nu aua kudai n̄ana.

19 Kauerāmurkalal karan̄anganja a n̄awawanangaia, aua n̄anja kādjimba parēnḡunjal pelenḡare n̄anja.

20 Kului man̄anga, N̄undju karanja, nundju nawawaia, d̄ande karwelgen̄iri, Māra ero: kub̄adjiri.

21 Aua kandjo:lb̄ala kundjūnan̄gori, N̄aiu karanja, n̄aiu nawawaia kadū arka n̄ala-n̄ala God an̄anga n̄uru ānḡan̄u, ge kadju.

22 Ge kunina mānḡundjiau aua d̄ara ken̄an̄uru nam̄andi n̄anja, aua n̄undjūndju inalalaia kuda:, kundjūnan̄gori, Wo:ndum kanalu n̄ariuri; b̄ari kub̄arkānurula.

23 W̄ali karīan̄uriri aua kulunu kānina. Adjadjiri māndjum maībaiābenal wo:ndum maninja, kālabu kundjūniri, arka wunau-
urgun' n̄anja kadina.

24 Kaueraṃurkalal b̄ari kaueriand̄ala, kub̄adjuṃjiri, Inaiuri, Inaiuri, deb̄ara ṅ̄ariuri. Aua b̄ari kaṅina, mamaiaṃbunandu maṅdjum a paḷaṅḅariṅja wo:ndum maninja, wudun kundjuṅandu, t̄jumulu kunina.

25 Kundjuṅaṅgori, Naṅam wa puṅḅajuḅjarieṅ-ṅ̄ari ṅ̄jirkanṅa? Arka karkulguneneri, raṅḅari kariṅa, arge wurura kub̄adjuṃjiri, Indja aṅudja kaṅa, aua maṅdjum, wo:ndum geṅḅandu, mauandu ṅuru kaṅurandu?

26 Madburkaḷa taṃbium Gerasenia arkanṅgam, ma inalu Galilee.

27 Wuno:murum ba iṅḅḅun̄al paḷul' daṅja, i:dja kaṃaṅdjer̄ala malaiindem aḷp, agulaia kudai, golema wobi wa tai paṅḅaṅinja, maiarum maninja wa at̄ja paṅḅaṅinja, O! madem maninja.

28 Wuno:murum Jesu maṅa iṅgo:na, jero:l kundjuṅu, Naṅi ṅ̄ani kuṅenu, Jesu ṅunṅungula God Kaṅaṅ ṅ̄ara maṅdj? Burkai ṅunṅiṅb, paṅḅaṅbiri.

29 Gewunja aua geṅaṅṅa agula inuru ba iṅḅḅald̄aga i:dja ṅaṅja. Gewunja t̄jile-jile laburd iṅḅaṃaṅ, kaṅuriena bur iṅḅaṅi:na t̄jaṅad̄jaṅ ṅaṅja, ierdu-ṅ̄aria ṅaṅja, t̄jaṅad̄jaṅ dalar kaṃaṅ, kaṅaṅa-wiena agula ṅaṅja bundul' kuru.

30 Jesu burkai kaiṅbuna, Naṅn̄umba ṅaṅṅa? Aua kundjuṅu, Legion, gewunja agulaia ardarawaia daṅa aṅḅḅaṅuru aua ṅaṅja.

31 Arka burkai kaueriṅbuna kari puṅḅeṅjaṅgori aṅḅḅaṅuru t̄jalani ṅuru.

32 Ma kadina wiriṅari pig ardarawaia no:wa kadineri taḷaṃbaṅ ṅaṅja; burkai kaueriṅbuna aua aṅḅaṅju wunja aṅḅḅaṅuru arka ṅaṅja; aua kaṅḅula.

33 Agulaia i:dja ba kariṅḅunald̄aga, pig ṅuru daṅa kariṅaṅuru, wiri-ṅ̄ari t̄jari kub̄adbur̄aṅ wo:naṅḅali-i-daḅu wo:ndu' ṅuru, jauaraṅa kub̄adjuṅ.

34 Arka barui aṅḅaṅbaḅo:neri wuno:murum maṅa aṅgo:na ge t̄jumaṅ kaṃiena, paḷja kub̄adjuṃjiri, kub̄alula malaiindem maninj a, wauim maninja.

35 Arge kariṅaṅuru mara wunja ge t̄jumaṅ kaṃiena, Jesu kaueraṃurkalal, maṅa kauero:na i:dja aua agulaia iṅḅad̄jaṅdiwela at̄ja iṅḅaṅineri, tai iṅḅaṅi:na, ini:um kudai, Jesu ierdu ṅaṅja; karkulguneneri.

36 Arka kuda: maṅa aṅgo:na kub̄adjuṅaṅgori ṅ̄aruṅḅowu iṅḅaṃundulbaṅena aua agulaia kudai.

37 Peleṅḅaraia ardarawaia taṃbium Gerasenia wo:ri maṅarwuneri burkai kaueriṅbuna aṅḅaṅdiwe wunja, gewunja d̄jenbeṅuru karkulguneneri; aua namaṅdi ṅaṅja daṅa keṅaṅuru, d̄jo:li kaṅinaṅuru.

38 Mia i:dja aia agulaia iṅḅad̄jaṅdiwela burkai kaiṅbuna aua ṅaṅja iṅḅaṅuṅ wunja; O! kaṅaṅawuna, kundjuṅjiri,

39 D̄jo:li baṅuṅuru taṃbium ṅund̄jaṅḅaṅga' ṅuru, minje wunaiuru God geṅaṅu. Aua keṅaṅuru, malaiindem mararawum maninja d̄jo:ḅaṅ kumaṅeri wunaiuru Jesu geṅaṅḅaṅga.

40 Wuno:murum Jesu d̄jo:li iṅḅaṅinal peleṅḅaraia kaueraṃaṅ; gewunja ardarawaia kaueraṅaḷa.

41 Gejau wai! kengunal i:dja inumba Jairus, aua inaiuri dadjurdjarim maninj a inganina, kauwona Jesu ierdu nanja, burkai kaiabuna ingengal kunja maiarum anangam,

42 Gewunja pamaranja ndjarunamanj a aua kudai, njannga woralinja, kungadjeneri. Wali ingenanjuriri pelengaraia aua nanja naia kadbiena.

43 Wonaiinja ndjarun, njannga golema gulu wo: kumbananangeri, njannga kadjinba pinjimurduienja i:dja kari nanja.

44 Iwelbam njengunal kamandanala iamingum wobi ananga, maiirgi:rkum dumbulu gulu njanngananga tjimi kunjana.

45 Jesu kundjuju, Anguja nanmandanala? Ardarawaia kari kubadjun. Peter kundjuju, Inaiuri, pelengare nundju nanja djaruk kadbienjiri, nandoa karkanurienjiri.

46 Jesu kundjuju, Anguja nana nanmandanala; gewunja laiburu nanina wundjurulu nandjandiwela.

47 Gejau wonaiinja, wuno: murum mara ko:na wa pinjindjalgaienja, djedjeriwa njengunal, njimba na imannale nuru, anudjakunja ingmandanala njannga kundjuju pelengare adbannale nuru, narunangowu maiirgi:rkum njanngamurduiena.

48 Aua kundjunananga, Pamaranja, wa panjanjudjarenja, nunmundulbaieu; abi:la baiu.

49 Ge-i-di-dagu aua kaluleri, kengal iarun dadjurdjarim inaiuri-i-dagu, kundjunjiri, Pamaranja nundjananga gole njimanja, inaiuri djadjeri pindjinangeri.

50 Jesu nuru inganina kaio:lbala, Punjungulgunejiri; dja panjanjudjareri, pitja njemundulbaie.

51 Maiarum mangamurkalal, wa pananjunjai:dja kari dara angengal kunja, argekama Peter a James a John, woralinja irananga a karananganja.

52 Ardarawaia wola kubadjunjiri, njimbadema-leri. O! aua kundjuju, Wola piriiri; wa debara pinjenan daga, kulunu njinunjiri.

53 Arka kauerii:la, laiburu anganina njannga debara njingenja.

54 Aua njino:ri kuman, ai kundjuju, kundjunjiri, Wonalanunja, bari banu.

55 Njinandj djo:li njimurkaiena, maiirgi:rkum bari njinina, gejau aua kundjuju, Njino: mindjal kunja.

56 Gejau inenaiurgandu rangari kenandu; O! aua kundjunanganandu i:dja kari piriinangoriri ge tjunan kanijaiena.

9

1 Twelve ai kanbuna, kano:na wundjurulu, ianari, agulaia ardarawaia nanja, mareja nanja, anngamurdu wunja.

2 Kanjanawuna ardi:um kalu wunja bandaia God ananga, adbaramareja adbulugu anngandju wunja.

3 Kundjunangangori, Kari parameri li:wu njirkananga wunja, kari tjandura, kari bururu, kari maia, kari kaiug; kari wobi iarunandu parameri.

4 Maiarum maua dara njirkunjananjuru, ma atja njidu, ma-i-dagam maraiandiwe.

⁵ Arka njiri wa pinjidbāḍḅān, wuno: murum malaiindem maue maraṅḅundjāndiwe, tjurnim njidjerdu nānja jalāla wuri: nāṅga umiimbaie wunja arka nānja.

⁶ Arka kariṅḅajuru, maiarundjeruṅuma buluman kariṅa wāḷānu-wunia ardi: um kubāḷuleri, kanbāḍburduneri kādjinma.

⁷ Gejau Herod inaiuri ṅuru kḅnina darawa tjuṅḅan kḅmiena, lara kundjuṅu, gewunja kaluiena atjākekḅria nānja John bḅari ingaiḅndiena imāḅḅj-i-dāgu;

⁸ Atjākekḅria nānja Elijah mara ingauwi: na; atjākekḅria nānja tjo: lbāda iḅruṅ ardindi' ḅanja bḅari ingaiḅndiena njele.

⁹ Herod kundjuṅu, John imri: ṅaiu ḅur kuṅo: na; O! indj' ḅṅguja aua wunja wuna ṅuru ṅāṅṅunun? Mḅara iṅo:, kundjuṅu.

¹⁰ Arkaṅawieja djo: li ḅṅḅaninal, kubāḅjuṅḅāṅḅa ge kadjuṅu. Aua kanmurḅṅ, kariṅḅajuru argekama malaiinde' ṅuru maṅḅumba Bethsaida.

¹¹ O! Pelengḅaraia laiburu ḅṅḅanina, kaueraṅmalando: na; aua kanmurḅṅ, kululanḅḅgori bandaia God aṅḅa wunja, arka lai kauwonanḅḅgori adbulugu wunja aua kanmurduna.

¹² Mḅaṅḅunja gole njimbḅanḅuriri, arge twelve kariṅḅunāl, kubāḅjuṅḅāṅḅa, Pelengḅare ḅṅṅḅawu, kariṅḅenḅajuru maiarundjeruṅuma, tḅmbium ma-i-dāba, ma atjā kadinja, maṅari mḅara kauero: nja, gewunja nḅari ṅuruma bundul' ḅanja ṅḅduṅ.

¹³ Aua kundjuṅḅāṅḅgori, Njiri arano: mindjāl kunja. Arka kubāḅjun, ḅari nānja kari, argekamandj wuro: ḅbori iḅruṅuri, djaia iḅruṅandu, ḅṅjerkuma maṅari pelengḅare ḅḅḅḅa wunja.

¹⁴ Gewunja arka pelengḅare djenbenḅuru, five thousand. Aua inalalaia kundjuṅḅāṅḅgori, atja ari: ardarawaia fifty nānja.

¹⁵ Ge kubāḅjun, ardarawaia atjā kanbḅari: la.

¹⁶ Gejau aua kanmḅṅ wuro: ḅbori iḅruṅuri, djaia iḅruṅandu, ḅḅḅḅo: lu kḅle kḅmurkḅala, wunia kululanḅḅgori, kalemala, inalalaia kano: na pelengḅare adbanḅale ṅuru ḅṅḅanbḅarkande wunja.

¹⁷ Mindjāl kubāḅjun, ardarawaia barui kubāḅjun, gejau kadburiena ilelemia arli: wa ḅṅṅḅa ḅṅḅam manḅennḅlb, twelve.

¹⁸ Ge kunina, aua iḅruṅamandj ingḅnina, dadjurd generi, inalalaia aua nānja kadina, burkai kandjḅbuna kundjuṅiri, Pelengḅaraia ṅai' ḅṅguja kubāḅjareri?

¹⁹ Kauerio: lbḅala, kubāḅjun, John Baptist, atjākekḅria Elijah, atjākekḅria iḅruṅ tjo: lbāda ardindi' ḅanja bḅari ingḅnina njele.

²⁰ Aua kundjuṅḅāṅḅgori, O! njiri ṅai' ḅṅguja kuriara? Peter kaio: lbḅala, kundjuṅu, Christ God aṅḅa.

²¹ Aua nḅḅḅbama kundjuṅḅāṅḅgori i: dja kari wuna piriṅḅgoriri;

²² Kundjuṅiri, I: dj' iṅko: lu darawa kundji: nja, pitja wai kaiḅbienja, mababaia nānja, dadjurdḅaria ardenaiud' ḅanja, wiri-wiri ṅaria nānja, pitja bada kauwi: nja, gejau pḅale kulunu tḅaruṅandu pitja bḅari kaiḅndienja.

²³ Ardarawaia kundjuṅḅāṅḅgori, Aua nḅamba lai kauwonanḅḅa ṅḅṅṅunmalando: wunja, aua ṅundju-ṅundju kari kḅni: nja, wongaia aṅḅa ḅjile-jile kumenja, ṅḅṅmalando: nja.

²⁴ Gewunja aua lai kauwonanḅḅa iṅai kḅmundulba wunja, pitja nḅḅakaliba; aua inai kḅakaliba ṅaiu wunja, aia pitja nḅḅmundulba.

²⁵ Gewunja bāndaia daraiu aṅudjakunja i:dja kuma, aua ṅundju-ṅundju iṅṅoakalibienju, iṅgawelbunēju?

²⁶ Gewunja aua djiṅ kaṅnara, ṅāla-ṅāla ṅaianāṅga kuda:, aia pitja I:dj' iṅko:lu djiṅ ṅāmanāṅga, wuno: murum iṅṅenṅal paṅlemba ṅanja anāṅṅam, Iranāṅga, waṅāṅṅaria mamaia arkanāṅga kuda:.

²⁷ Nidji kuṅenuriri, atjakekaria kaduṅ ṅuru aṅgawelṅeniri, arka wa pitja debāra pareṅan maṅa ṅjini kadjo: bāndaia God anāṅga.

²⁸ Ge kunina ṅāla-ṅāla wuna paṅejau, lewāra wunṅalu, kaṅmurāṅori Peter a John a James, pai kaṅninanuru taṅlambāṅ ṅuru dadjurd kunja.

²⁹ Waṅi aua dadjurd ṅeniri imiṅum dji: manina, wobi anāṅga iroroi paṅlemba kaṅnina.

³⁰ Gejau wai, i:ṅandu kululandiri aua ṅanja, iṅṅaninandu Moses a Elijah.

³¹ Auandu maṅa kauwi:nandu paṅlemba ṅanja, kundjuṅandu debāra anāṅga wunja, ge pitja ko:rug kaṅma Jerusalem maninja.

³² Peter, auandu kuda: aua ṅanja kulunu ko:nori; wuno: murum barele iṅṅaninuri, kanindjaṅori paṅlemba anāṅga, i:ṅandu kuda: iṅgawelṅenjandiri aua ṅanja.

³³ Ge kunina, waṅi iṅgaiṅdiwejandiri, Peter kundjuṅanaṅga Jesu, Inaiuri, wunia kunuṅ aṅiṅguri ṅuru wunja, jaṅdaṅpa maiaruṅurim wondi mewi:ṅjuri, maiaruṅum ṅundju wunja, maiaruṅum Moses wunja, maiaruṅum Elijah wunja; wa laiburu paṅṅaninja ge ṅenju.

³⁴ Waṅi wuna ṅeniri, aṅgubāṅ kuṅṅaṅunal, djer ṅindjaṅbuna arka ṅanja; arka karkulṅuneneri waṅi aṅgubāṅ daṅa aṅṅenāṅuriri.

³⁵ Gejau ṅāla-ṅāla kuṅṅaṅunal aṅgubāṅdj-i-daṅu, kundjuṅiri, In-dja ṅamaṅda iṅṅaṅmaṅ, ṅuru iranuru.

³⁶ Wuno: murum ṅāla-ṅāla wudun ṅenju, maṅa kauwi:na Jesu aueka-mandj. Kumuk kumbunori, gejau i:dja kari wa puṅgadji:ṅjanāṅgori ge maṅa ko:no:ri.

³⁷ Ge kunina, maṅṅundjiau wuno: murum taṅlambāṅdj-i-daṅu jeri aṅṅauwonal, peṅṅaraia ardarawaia kaueraṅṅandjerala.

³⁸ Gejau wai, i:dja peṅṅaraia ṅanja jero:l kundjuṅu, kundjuṅiri, Iniṅṅundeja, burkai ṅunjiāb, imṅjanindj ṅamaṅda, ge wunja iṅruṅara.

³⁹ Wai, agula kaṅma, maiirgi:rkum jero:l kundjiri, tjaṅalar kaṅri kandjuiri, ṅjini paṅgaiṅdi-wen, kumaṅ pitja kundjuṅṅeniri.

⁴⁰ Burkai kaṅaiābuna ṅunalalaia aua wai kunja, arka kaṅdinba puṅgadji:nja.

⁴¹ Jesu kaio:lbāla, kundjuṅu, O worumba ṅjirkudjarie, ṅjirkolikoli, ṅaṅṅaṅgiau ṅjiri ṅanja ṅanuṅ, ṅjinma; indjaṅungula imal.

⁴² Waṅi iṅṅenṅaliri agula kaiābuna, djenbenuru dalar kaṅmaṅ; Jesu kaṅmaiāmbuna agula inuru, worala kaṅmurduna, kaṅnino:la iranāṅga.

⁴³ Ardarawaia wundjurulu God anāṅga raṅṅari kubāṅburauwuna. Waṅi raṅṅari kadburauwuneri darawa aua ṅeniri, kundjuṅanaṅgori inalalaia.

⁴⁴ ṅāla-ṅāla wuna kuṅṅandienja ṅjidi:um maninja: gewunja I:dj' iṅko:lu pitja eno:wi:i:dja ardo:ri ṅanja.

⁴⁵ ṅāla-ṅāla wuna wa puṅṅadenenja, kundjaṅgaienanāṅgori, wa laiburu padin kunja, karkulṅuneneri ṅāla-ṅāla wuna burkai iṅgadjaṅb wunja.

46 Kadaŋanaŋadjaieneri arge wurura, aŋguja arka naŋja inaiuri pitja enu.

47 O! Jesu maŋa ko:na aŋgaŋanaŋadjaieneri ardi:um maninja, worala kaŋaŋ, kauelgendjuna iwondara naŋja,

48 Kundjuŋaŋgori, Aua ingam indja worala naŋnamba wunja, ŋaiu naŋma; aua naŋnuma, kaŋa aua naŋnaŋawuna; gewunja aua pidi:ndja njidarawa naŋja, aia inaiuri kaŋuŋ.

49 John kaio:lbala kundjuŋu, Inaiuri, iaruŋ maŋa kerwuna naŋnamba naŋja agulaia wai aŋgaiabuneri, kedbaiambuna gewunja wa paŋimba pinjedjinguri.

50 Jesu kundjuŋanaŋga, Paŋdjamaiambiri: gewunja aua wa naŋde paŋmaŋ naŋri, naŋri naŋja kaŋuŋ.

51 Ge kunina wuno:murum geŋau ko:rug kaŋaieneri aua pai ingaŋurienju wunja, iminju naŋdbama mandenu ingeŋuru wunja Jerusale' ŋuru.

52 Waŋaŋaria iminju maŋnaŋle kaŋaŋawuna. Arka kaŋaŋuru, dara kaŋaŋuru maiarundjeruŋma Samaritan naŋrim, maŋamanja wunja aua wunja.

53 Arka wa paueŋmenja, gewunja iminju ingeŋuriri Jerusale' ŋuru.

54 Inalalandu, James a John, wuna maŋa ko:nandu kundjuŋandu, Inaiuri, lai kumbaŋanu kunjedjandu wiŋu kunjaŋgunjal aŋdjo:!' di daŋu arka wori wunja?

55 Waŋaŋari kauwona, kaŋmaiambunandu.

56 Kaŋaŋuru maiarundjeruŋma maiakaŋrim.

57 Wuno:murum aŋgeŋuriri kalumba naŋja iaruŋ kundjuŋanaŋga, Naŋi naŋnaŋmalando: naŋnaŋ naŋnaŋaŋuru.

58 Jesu kundjuŋanaŋga, Kaŋaŋuria do:lo:dba kudai, punaria wuŋo:ru naŋria waiaru, O! I:dj'inko:lu ino:ra naŋnaŋ imri: we ki:.

59 Aua kundjuŋanaŋga iakaŋa, Tjaŋmalando:. O! aua kundjuŋu, Tjaŋdjabawurle ro:k inji: irai naŋanaŋga.

60 Kundjuŋanaŋga, Adbaŋ ro:k kadi:nja adban arkaŋaŋgaia; naŋndju baiuŋuru ardi:um minjalu baŋdaia God anaŋga.

61 Iakaŋa kuda: kundjuŋu, Naŋi naŋnaŋmalando: Inaiuri; O! tjaŋdjabawurle aŋaŋawendja wunja arka maiarum naŋanaŋgam maninja.

62 Jesu kundjuŋanaŋga, I:dja kari ino:ri la maŋgam plough naŋja, wararkar ingaŋuŋ, iniwu kaŋuŋamiri baŋdaia God anaŋga.

10

1 Wuna paŋeŋau Inaiuri kaŋaŋdjuna atjaŋkekaŋa seventy, arka kaŋaŋawuna iariaruŋandu iminju maŋnaŋle manaiudba mararawa' ŋuru, taŋbium mararawa' ŋuru, ma aua naŋndju-naŋndju pitja eŋeŋgal.

2 Kundjuŋaŋgori, Wulgundjiri ko:ru wunaiuru, O! i:dja kadaŋuŋa; gewunja burkai iriab Inaiuri wulgundjiri naŋa aŋnaŋawu wunja i:dja wulgundjiri ŋuru.

3 Njidjurli; wai, njinaŋawu kukundjeria kaŋdjindja kaŋaŋuria naŋja.

4 Puraŋuriri kaiug kari, bururu kari, njidjerduŋari kari; i:dja kari wulmai piriinaŋgoriri kalumba naŋja.

⁵ Maiarum maua njirkunjaŋanuru, wuri:wurle, Jamulili maiarum maŋa naŋja.

⁶ Jamulili iŋko:lu ma ŋamba iŋganuŋ, jamulili njirkananŋa ma nanja pitja atja njanu; ŋamba kari, njiri nanja pitja djo:li njanu.

⁷ Maiarum maua nanja atja njidu, mindjal wurandjiri, djo: njirkunjaŋeri arge njinnumbado:; gewunja inawodjija laŋugu ananŋa inia kaŋunananŋa. Pinjiriiri maiarum maiaru' nuru.

⁸ Manaiudba maua njirkunjaŋanuru njinnumbadba, mindjal wuri: arge njidbanŋale nanja aŋgandienju,

⁹ Adbaramareja ma nanja aramurdu, wurinanŋori, Baŋdaia God ananŋa gole wodjulu kunjaŋgunalduri.

¹⁰ Manaiudba maua njirkunjaŋanuru njiri wa pinjinbadban ŋari, njirinuru kalumba ma nuru, wuri:;

¹¹ Tjurnim manaiudba njiri ŋarim ari ardjerdu nanja maŋganuŋ, wulingara kunjedju njiri nanja; mia laiburu njidu baŋdaia God ananŋa wodjulu kunjaŋgunal.

¹² Kuŋenuri gejaŋ Sodom maniam man daŋam pitja menu manaiudba maua nanja.

¹³ Wurgunu ŋundju nanja, Chorazin, wurgunu ŋundju nanja, Bethsaida; gewunja ŋamba Tyre nanja, Sidon nanja, kandju:na ranŋari kaŋinanurendu, golema kulunŋan maŋgawenjanu atja maŋgawonandu sackcloth nanja, pimbinaŋ' danja.

¹⁴ O! Tyre nanja, Sidon nanja, wunia man daŋu pitja njanu wurejaŋ njirendu nanja.

¹⁵ ŋundju, Capernaum, aŋdjo:l' kuru brai ŋundjandienju? Mamaŋa' nuru pitja wai ŋunjejabie.

¹⁶ Aua nuru njinnunganuru nuru ŋanganuru; aua njinnunŋandjunandjo: ŋanŋandjunandjo:; aua ŋanŋunŋandjunandjo: kaŋandjunandjo: aua ŋanŋunŋanawuna.

¹⁷ Arge seventy djo:li kadinal tjukul ŋari kubadjuŋ, Inaiuri, agulaia kuda: waiuru kanbaŋkandenunŋari ŋunŋumba nanja.

¹⁸ Aua kundjunanŋori, Maŋa kaŋo:na Satan, maŋŋirinja kaŋdjindja, iŋgauwona aŋdjo:l' di daŋu.

¹⁹ Wai, ŋaiu njino:na wundjurulu djaŋbaba wunja paŋmalinja nanja, bandjia nanja, wundjurulu darawa inauurgundj ananŋa, kari kaŋjinba paŋbala pinjinbaŋkandjun.

²⁰ Mia, tjukul pinjidi:ri wuna nanja, agulaia waiuru aŋganbaŋkandenunuri, tjukul njidu gewunja njirkumba wiri-wiri kauwi:na aŋdjo:l' danja.

²¹ Ge-i-di-daŋu tjukul kaŋina Inandj Maŋaia nanja, kundjuŋu, ŋungulbo:, Iraia, ŋunaiuru aŋdjo:l' kara, kaŋalba ŋara, gewunja wuna kundjaielgeŋu ardi:u' ŋaria nuru, ardi:um daŋanŋuŋa nuru, kaŋdjaŋiimbuna wonalalanŋuŋa; jau, Iraia, gewunja wurunanŋowu wunia kuninaiena ŋungubul' danja.

²² Darawa kunauwi:nara Iraia ŋaiananŋa nanja, i:dja kari wa laiburu paŋganin aŋguja Inko:lu Iraia ekamandj, aŋguja Iraia Inko:lu ekamandj, aua kuda: Inko:lu ko:rega iŋganuŋ iŋgaŋiimbu wunja.

²³ Waŋŋarai kauwonanŋori inalalaia, argekama kundjuŋu, Tjukul ŋari arkumbula maŋgadidjeri njiri maraŋjunindj;

24 Gewunja kuņenuri, tjo:lbādaia ardarawaia ardenaiuri kuda: lai kumbānananḡori maṅgadidja wunja ge njiri maraṅjunindj, wa paṁadidjenja; ḡuru wunja njiri ḡuru wurāṅungaṅjurula, wa ḡuru puṅgarkaṅurinja.

25 Wai, iḡaruṅ ḡāla-ḡāla ḡāra kauwelgenja ko:ndjuna kundjuṅiri, Iniṅgundeja, ḡāni kuṅe ḡaiedjer kaḡdjindra ḡaṅḡununṅ wunja?

26 Aua kundjuṅanaṅga, Nḡanaṅga wiri-wiri kauwi:na ḡāla-ḡāla naṅja? Nḡaruṅḡowu mili-mili maṅra kaṅd jo:?

27 Aua kaio:lbāla kundjuṅu, Paṅarienaṅga Inaiuri God ḡundjanaṅga ḡunḡulum mararawam, ḡunḡau dara, ḡundjurulba mararawam, ḡuni:um mararawam; maṁmuṅḡālja ḡundjanaṅga kuda: ḡundju kaḡdjindja.

28 Aua kundjuṅanaṅga, Tḡaḡam tḡandjo:lbala; ge dju ḡundjedjer ḡunjanu.

29 Aua Nḡaiḡaḡuru ḡandjuie kundjuṅu, kundjuṅanaṅga Jesu, Aṅḡuja maṁmuṅḡālja ḡaianāṅga?

30 Jesu kaio:lbāla kundjuṅu, I:dja iḡaruṅ jeri kauwonaṅuriri Jerusalem i-daḡam Jericho ḡuru; kauwona lulun ḡāria naṅja, wobi bura kaueraṁmaṅanaṅga, ḡoiil kubāḡjuṅanaṅga, kariṅaṅuru kaueraṁmaṅgi:la wodjulu kuṅḡadjuneri.

31 Wāli iḡaruṅ dadjurḡāra kalumba tjaue keṅgunal, maṅra iṅgo:na, kanalu keṅa.

32 Ge kaḡjiru iḡaruṅ Levite, taḡbium ma iṅḡeṅgunal, maṅra ko:na, kanalu keṅa.

33 Mia, Samaria ḡāra iḡaruṅ iṅḡeṅaṅuriri keṅgunal ma iṅḡanina, maṅra iṅgo:na, kaieriwuna.

34 Kaṁurkaḡanuru, malum anaṅḡam murd kundjuṅu, paḡlulu kundjuṅanaṅga oil, wine, kandenju puṅāra naṅja anaṅḡamandj, kaṅurula maiaru' ḡuru, kanaleri.

35 Maṅḡundjiau kumaṅ kaiug tḡaruṅandu, maiaruṅāra kaṅo:na kundjuṅu, Aneri, kaiug tḡakaṅri ḡundju ḡamba kaḡdjano:, ḡaiu wuno:murum djo:li ḡaṅḡununḡal pitja ḡunḡano:.

36 Nḡania arge iḡaruṅuri ni: ḡununṅ maṁmuṅḡālja iṅḡanina aua iṅḡauwona lulunḡaria naṅja?

37 Aua kundjuṅu, Aua iṅḡaieriwuna. Jesu kundjuṅanaṅga, Baiunuru, ge-i-di-daḡu dju.

38 Wāli aṅḡeṅaṅuriri, maiarundjeruṅuma mamurkalal; woṅaiinja ndḡaruṅunja, nḡaṅumba Martha, kaṁmaṅ maiarum nḡaṅḡanaṅḡam maninja.

39 Nḡaṅga ḡawanja kudai, nḡaṅḡarimiena Mary, nḡanga kuda: atḡa njimbaṅa Inaiuri ierdu naṅja, ḡāla-ḡāla anaṅga ḡuru kuṅḡaṅurula.

40 O! Martha lara kundjuṅiri darawa maiarum maṅinja; kaṁurkalal kundjuṅu, Inaiuri, kari ḡundju naṅja ḡawanja ḡandḡandiwela ḡaiḡaruṅ maiaru' wunja? Gewunja minjenaṅga njḡeṅḡal ḡaṅḡunawodju wunja.

41 Inaiuri nḡaṅḡaio:lbāla kundjuṅanaṅga, Martha, Martha, ni: ḡununṅ, lara kundji, darawa wunja,

42 Tḡaruṅuma kuninja; Mary ge wunia kumaṅ, wa puṅḡano: ḡgienāṅga.

11

1 Ge kunina, walı aua t̃ambium maninja ing̃anina dadjurd geŋeri, wuno:murum wudun geŋu, iğruŋ inalala kundjuŋaŋga, Inaiuri, aŋmiimbu dadjurd njerkundju wunja, kađjину ge John kuda: aŋg̃amiimbuna inalalaia.

2 Aua kundjuŋaŋgori, Wuno:murum dadjurd wur̃aŋundju, wuri:, Iraia ar-arkañaŋga aŋdjo:!' daŋja, Njuñumba mãma: kuninja, Baŋdaia ñundjañaŋga kuñaŋgunjal. Lai kauwoñanu kuninja, kabalba naŋja kađjину aŋdjo:!' daŋja.

3 Maia ar-arkañaŋgaia lew̃ara wunja kađjинуma aŋjano:.

4 Umãra ar-arkañaŋga wai minjo:n̄jari; gewunja ari kuda: wai njerkumbuñaŋgori ardarawaia t̃jaue aŋganbãrwun̄jari. Ari kaielwa pandjan̄uriri wun̄gundjuie naŋja, O! ri: aŋmał woru naŋja.

5 Gejau kundjuŋaŋgori, Aŋguja njiri naŋja jalai kudai, ind̄jan̄unmurkan̄uru wulo:lum, t̄jun̄undjan̄aŋga, Jalai, maia iarun̄juri nunjanawodju;

6 Gewunja jalai ŋaian̄aŋga kandjalu inḡengal ŋan̄murkalal, ŋano:ra aŋaŋgandenja im̄aŋŋale juru.

7 Aua mamulba pitja ejo:lbo: nje, Paŋjan̄ŋalinḡeri; maiamundu gole bur kunina, won̄alalaŋjuja ŋaian̄aŋgaia ŋaiu naŋja ardaragu naŋja kaduŋ; kađjинуba bāri paŋjan̄in, puŋano:n.

8 Kuŋenuri, ŋamba wa bāri paŋjan̄in, wa paŋgaŋo:n, jalai anaŋga inḡanun̄, t̄jile-jile inḡaniau pitja bāri enu, eno: irarawaia lai inḡauwonan̄aŋgori.

9 ŋaiu kuŋenuri, Iraniau, pitja n̄jano:wi:nuri; araŋjan̄jiro:, pitja māra arewu; denden maro:, pałkar n̄jamienuri.

10 Gewunja ardarawaia inḡadiau kub̄adba; aua kaŋjan̄jiro: māra kumbu; aua denden maŋgo: pitja pałkar n̄jamien̄aŋga.

11 Naŋia njiri naŋja iraiia inḡanun̄ in̄ko:lu ŋamba inḡaniau wuro:dbo:ri, pitjowu eno: kaiug? Djaia inḡaniau, aua djaia wunja pitjowu eno: kauanja?

12 Wonai ŋamba inḡaniau, pitjowu eno: bandja?

13 Gewunja njiri, njirworu njirkunun̄, ŋamba laiburu njirkunun̄ wunia araŋuno: won̄alalaŋjuja njirkan̄aŋgaia, djenben̄uru man dāgu Iraia aŋdjo:!' kara pitja anjano: In̄andj Mamaia arka inḡadiau?

14 Agula wai ko:neri iamidja kulula; pelenḡaraia raŋgari kariŋa.

15 O! At̄jakek̄aria arka naŋja kub̄adjuŋ, Beelzebub naŋja, agula inaiuri, wai kanbiri agulaia.

16 At̄jakek̄aria, kauero ndjuneri, burkai kaueriabuna umiimbaie aŋdjo:!' kari.

17 Aua laiburu kaŋina ardi:um maninja, kundjuŋaŋgori, Baŋdaia daraiu dalar kāmiena ŋande kua n̄undju-n̄undju wulin̄ḡara kumbi:ŋu; maiarum kuda: ŋanda maiarum, mauwona.

18 Satan ŋamba ŋanda aua n̄undju-n̄undju dalar inḡamienu, ŋarun̄aŋgowu baŋdaia anaŋga pitja n̄jawelge? njiri wur̃aŋundjiri Beelzebub naŋja ŋaiu agulaia wai aŋan̄numbiri.

19 ŋaiu ŋamba Beelzebub naŋja agulaia wai aŋan̄numbu, aŋguja naŋja njid̄bandia wai aŋganbãrwu? Gewunja arka wuren̄aria pitja araŋanunuri.

²⁰ O! n̄aiu n̄amba God ino:ri n̄anja agulaia wai aṅṅannumbu, gejaw kunṅṅunalduri baṅdaia God anaṅga.

²¹ Wuno: murum i:dja iurulwora t̄jinaṅlja kudai maiarum anaṅgam maṅṅaneri, wulaṅbiri anaṅgaia ṅamulili kaduṅ.

²² Mia, n̄amba iurulwora man daḡa aua n̄anja iṅṅengal, puluru iṅgi:, eno:ṅgu t̄jinalja irarawaia paṅṅad iṅḡamurauwuna, wulaṅbiri anaṅgaia kaḷa aṅjo.

²³ Aua n̄aiu n̄anja n̄amba wa paṅṅanin, n̄anda n̄anmeri; aua n̄aiu n̄anja n̄amba wa d̄jaruk panmaṅ, t̄jauw̄are kanbiri.

²⁴ Agula inuru, i:dja iṅgaiandiwela, keṅuriri maro:do:d kuru, Noiba kaṅṅanj̄iro:jiri, wa maṅa puṅgo:n, gejaw kundjiri, Djo:li ṅenu maiarum ṅaianṅgam ma-i-daḡam ṅanṅunṅṅunalduri.

²⁵ Gejaw keṅgal, maṅa mo: brar maṅḡan̄inaieṅu, maṅamanjam.

²⁶ Gejaw keṅuriri kanmaṅ agulaia at̄jaḡekaṅaria aṅṅenṅalja arwod' ban daḡaia aua n̄anja, arka karingal, ma at̄ja kaduṅ, paḷejaw i:dja aia iwod' ban daḡaia auurle n̄anja.

²⁷ Ge kunina, wuna geṅeri, woṅaiinja nd̄jaruṅ pelenḡare n̄anja ṅala-ṅala n̄anṅanaṅga brai kundj̄andaḷa, kundjuṅanaṅga, Tjukul ṅarim n̄an̄ulum kuli:n ṅunṅumbuna, tjukul ṅari ṅamugu muka t̄juṅunbuna.

²⁸ Aua kundjuṅanaṅga, Jau, tjukul ṅaria man daḡaia arka ṅala-ṅala God anaṅga nuru aṅḡanuṅ, ge karkaṅuru.

²⁹ Wuno: murum pelenḡaraia d̄jaruk aṅḡamienanaṅga wunmanbaḷi kundjuṅu, Woi maṅṅunmaṅdj̄iri aṅdja arworia kaduṅ; umiimbaie kubarkaṅj̄iro:; umiimbaie wa puṅgano:wi maṅgori umiimbaie Jonah anaṅga wundaḡkama.

³⁰ Kaḡj̄inu Jonah imiimbaie Nineveh ṅaria n̄anja iṅḡan̄inaiena, wunmaṅḡowu pitja enu I:dj' iṅko:lu woi maṅṅunmaṅdj̄iri aṅdja n̄anja.

³¹ N̄jinaiudj araworinja pitja baṅri ṅenu wure n̄anja i:dja woi maṅṅunmaṅdj̄iri aṅdja n̄anja, n̄anṅa pitja wure ṅjo:ṅan̄gori; gewunja ṅeṅḡunal baṅdaia umindjuṅuru-i-daḡu ṅuru kaṅuru wunja wuni:ndjaru Solomon anaṅga, wrai, inaiud' ban daḡa Solomon n̄anja ṅuruma kaṅuṅ.

³² I:dja Nineveh ṅaria pitja baṅri ar̄anu wure n̄anja woi maṅṅunmaṅdj̄iri aṅdja n̄anja, pitje wure paro:ṅan̄gori; gewunja arka kulun̄an karwona ṅala-ṅala Jonah anaṅga n̄anja; wai, inaiud' ban daḡa Jonah n̄anja ṅuruma kaṅuṅ.

³³ I:dja kari t̄janaim duru maṅḡi:la, wa paṅanden taṅbium maiel-gaiem maninja, kari kuni:n waiuru, O! t̄janai' ṅari n̄anja, gewunja arka daḡa aṅḡengaliri t̄janaim maṅḡadidjaliri.

³⁴ Tjanaim ṅunṅun̄aba n̄anja ambula kunuṅ: ṅungubulu t̄jaḡan̄uru kaṅun, ṅunṅun̄aba mararam maro: manuṅ; woru kaṅuṅ, ṅunṅun̄aba mararam duiba ṅarim maṅuṅ.

³⁵ Gewunja manindj madji maro: ṅundju n̄anja duiba ṅarim paṅmaṅu.

³⁶ Gewunja ṅunṅun̄aba mararam n̄amba maro: ṅarim maṅḡanuṅ, duiba ṅarim mano:ram, maro: ṅarim pitja mararam menu, kaḡj̄inu t̄janaim paḷemba ṅarim maṅam ṅunṅun̄ano:.

37 Wāli kaluleri, iaruŋ Pharisee burkai kaiqb mindjal kunja aua naŋja; dāra keŋaŋuru, atja kauwona rnindjal kunja.

38 Pharisee maŋa ko:na raŋgari keŋa auurle wa kulai pungo:nja wāli wa mindjal pungeŋja.

39 Inaiuri kundjuŋaŋga, Weni njiri Pharisia rar gari karandju ilerduŋuru cup, ilerduŋuru plate, O! njirkuluŋuru kaŋabu njirkuniŋaienju lulun, umāra.

40 Njiri wonāla, wawu aua ilerduŋuru ingandenju, inuluŋuru kuda: kandenju?

41 Mia lulwa arano: wulanbiri gole parano:, geŋau wai, darawa rar gari kunuŋanuri.

42 Wurgunu njiri naŋja, Pharisia, gewunja jedmaŋgaŋu birwidinaŋri kurano:, wuk kuro: wure, neŋura God anaŋga; ge piriin, tjaŋari wuk puro:jiri.

43 Wurgunu njiri naŋja, Pharisia, lai maŋgauwonanuri adbaŋakariŋ maŋŋalenŋariŋ dadjurdaŋariŋ maninja, lai kauwonanuri wulmai tjaunŋariŋ maninja.

44 Wurgunu njiri naŋja, gewunja njiri kaŋdjindjia ro:kaŋariŋ wa maŋa paŋarwi:nja, i:dja wudawa aŋgeŋeri wa laiburu padin.

45 I:dja ŋala-ŋala ŋara kaio:lba kundjuŋaŋga, Iniingundeja, ge tjuŋdjiri kaŋdjaŋambu ari kuda:.

46 Aua kundjuŋu, Wurgunu njiri naŋja ŋala-ŋala ŋaria kuda:, gewunja njiri nimaia i:dja naŋja karande, njiri paŋamaŋdaneri nimaia njido:ri tjaŋuŋ njininge.

47 Wurgunu njiri naŋja, gewunja do:lo: wondi wuro: tjo:lbaŋaia arkaŋga, iraraia njirkaŋgaia bada aŋganbaŋwuna.

48 Gewunja njidaŋadjaenju, araŋaŋu: ge iraraia njirkaŋgaia kadjuju, arka bada aŋganbaŋwuna, njiri do:lo: wondi wuro:.

49 Gewunja kuda: God wuni:ndjaru kundjuŋu, Aŋaŋaŋawunaŋgori tjo:lbaŋaia, arkaŋawieja kuda:, atjaŋekaŋaria pitja bada aŋbaŋo:, pitja aŋbaŋo:ndju;

50 Gewunja gulu: tjo:lbaŋaia ardarawaia arkaŋga paŋulu kaŋinaiena baŋdaia wunuŋgule wundjaŋuru-i-daŋu burkai neŋaŋbie woi maŋaŋunmaŋdjiri aŋdja naŋja.

51 Gulu: Abel anaŋga ge-i-daŋu gulu: njini Zachariah anaŋga, aua debaŋa ingeŋa wia' ŋariŋ dadjurdaŋariŋ pulaga naŋja; Jau, kuŋenuri, burkai neŋaŋbie woi maŋaŋunmaŋdjiri aŋdja naŋja.

52 Wurgunu njiri naŋja ŋala-ŋala ŋaria, gewunja kuramaŋalaŋala laŋgaŋ ŋari; njiri wa dāra pinjirinenaŋuru, araŋamaŋbuna arka dāra aŋgeŋaŋuriri.

53 Wuno:murum ma-i-daŋam ingengunal, wiri-wiri ŋaria a Pharisia njaŋdbama ŋanda kubadaŋaŋaŋga, burkai kaueriaŋbuna kalu darawa wunja.

54 Kaueranaleri, kadba wunja iamundu naŋja.

12

1 Pulagaŋau, wuno:murum pelengaŋaia djenbeŋuru djaŋruk aŋgaŋmiena, gewunja arge wurura djaŋbaba kaŋbaŋdjo:raŋa, wunmanbaŋi kundjuŋaŋgori inalala arkurle, Maranindj leaven Pharisia arkaŋga, geŋakawāli tjaŋare.

² Kari kuni:n kañi:ñu, ñamba wa pitja maɾa puŋgauwi:n; kari kaielgaienju, ñamba wa pitja laiburu puŋgañiaien.

³ Gewunja ge wundugum wurañulula, lewara pitja ñuru ñjañiaie; ge ardi:um maninja kujoiã wurañundjunu balaium maninja, pitja jero:l ñjañiaie karañ maiarum maninja.

⁴ Kuñenuri, jałalaia ñaianañgaia, paro:lguneri arka njirkanaba mañgarwuja, pałejau kari kađjinba puŋgadjin.

⁵ O! Njinjaniingunda añguja irañunguluna: Iro:lguna aua gole bađa ingo:na wundjurulu kudai wai kunja mamaɾu' ñuru; jau, kuñenuri, iro:lguna.

⁶ Wawu wurira iaruñuri kado:wi:ñu kaiug tjaruñandu pidi:n kunja? Kari iaruñ wonala wa paŋgañiaien God ambula ñanja.

⁷ Tja kara kuda: njidbri: ñari darawa laiburu kuniñiaienju. Pinjirgul-gunejiri, wurira ardarawaia ñanja njidia ma njidun.

⁸ Kuñenuri, I:dja ñamba ñaiu wunja gejiri i:dja adbaññale ñuru, aua kuda: wunja I:dj' iñko:lu pitja nje adbaññale ñuru wałaññaia God anañgaia;

⁹ Aua ñaiu wunja ñamidja gejiri i:dja adbaññale ñuru, pitja ñamidja eniñiaie wałaññaia God anañgaia adbaññale ñuru.

¹⁰ Aua I:dj' iñko ñanja ñala-ñala ñanda kaɾa, pitja wai njejañbiañga; O! aua Inandj Mamaia ingañujo:, wa pitja wai puŋgaiabiennañga.

¹¹ Wuno:murum njinñumbarañural dadjurduñarim maninja, ardenaiud' ñanja, wundjurul' ñan-ja, lara piriiri ñaruñangowu, ñañña arañundjo: Iba, wurañulu;

¹² Gewunja Inandj Mamaia pitja njinjaniingunda ge-i-di-đagu ñañña wurañundju.

¹³ Iaruñ pelengare ñanja kundjuñañña, Iniingundeja, minjenaña ñawaia ñaianaña wulañbiri karnal kanbi:ñjara.

¹⁴ Aua kundjuñañña, I:dja, añguja ñangandenju wure ñara, karnal ñara, njiri ñanja?

¹⁵ Gejau kundjuñaññori, Maranindj, njiri ñundju-ñiundju njirkanurie wuŋgalbañda dara ñanja, gewunja i:dja inaiu kui wulañbiri ardarawaia kudai.

¹⁶ Baɾe-baɾe kundjuñaññori, kundjuñiri, Kabalba i:dja tjiñi:ra anañgam wunia baɾi kandjañda.

¹⁷ Iniakamanma kundjuñu, kundjuñiri, Nani ñe, gewunja ñano:ra ma kurab ñaianaña añañgande?

¹⁸ Kundjuñu, Wuna ñe; jaraña maño: maiarum ñaianañgam, pitja wondi mañana manaiud' ban ñagam, ma pitja ñaruñ añam corn ardarawaia ñaianañgaia, wulañbiri ñaianañgaia.

¹⁹ Pitje ñeñaña ñañau, Nañau, ñundju kudai wulañbiri ardarawaia golema añañdiena; ñoiba bañu, mindjal dju, djo: baiu, tjukul bañu.

²⁰ O! God kundjuñañña, Wonala, weni wundugum ñunñau pitja burkai njejañbie ñundju ñanja: añguja anañgaia pitja arañu arka ardamanja añaññangandjuna?

²¹ Wuna kađjinu aua wulañbiri añaññum aua ñundju-ñundju wunja, tjiñi:ra kawaiak God nanja.

22 Kundjunanangori inalalaia, Gewunja kuɲenuri, Lara piriiri njirkau wunja, nananga mindjal wuranundju, kari njirkanaba wunja, nananga tai njirkunuj.

23 Gewunja njirkau wunaiud' ban daɣu manari nanja, njirkanaba wobi nanja.

24 Ni: aranuriri wonɣuraia, arka wa panbarkanden, wa djaruk panbadban, ardo:ra maiarum, ardo:ra maianarim, God barui kano;; njidia man daɣaia djenbenuru punaria nanja.

25 Anguja njiri nanja, lara gejiri, iwandu gole pangande irindja nanja?

26 Gewunja njiri namba pidi:nma kadjinba piriin, aɲudja kunja lara kuriiri tjakari wunja?

27 Ni: wuranuriri maruku, narunangowu bari kanuj, paii wa pungadjin jarkai wa pungadjin; O! kuɲenuri Solomon palemba mararam anangam maninja wa tai pangandinja tjaruj wuna kadjinu.

28 Wurkalam namba God ge kadjinu tai mangi:, maue weni kabalbananja manganj, mangunu mangaiabienju wia' nanja, djenbenuru ma njiri, njirkudjarie.

29 Parananjiri:jiri nananga mindjal wuranundju, nananga djo: njirkunjanja, lara piriiri.

30 Wuna darawa kubarkanjiri:jiri worumbaia bandaia nanja; Iraia njirkananga laiburu kanuj njiri wuna nama wuranundjiri.

31 Mia wurananjiri: bandaia God ananga, gejau wuna darawa pitja njanunuri.

32 Pinjirgulgunejiri, wiri:m pidi:ndja; gewunja lai kumbanananga Iro:lidj bandaia njinnuno: wunja.

33 Aro:gule wulanbiri njirkanangaia, ardjeja arano;; wurandju njiri nundju-nundju wunja bururu kadjinba wunungule pangin nari, wulanbiri andjo:l' danja kadjinma nari, ma lulun nara kari wa wodjulu parenan, wuno:lu wa panmandjun.

34 Gewunja ma wulanbiri njirkananga anganj, ma kuda: njidi:um pitja menu.

35 Njirkwierlumba murd kaninja, tjanaim njirkananangam duru mani:nja;

36 Njiri kuda: i:dja kadjindja njidu inaiuri arkananga ingadani, wuno:murum djo:li inganjal manaria panan naria daɣu; wuno:murum ingenal, denden mango:, maiirgi:rkum palkar paramananga.

37 Tjukul naria ardawodjeja arge, wuno:murum inaiuri ingenal, mara anjo: mu:n mangarwiri; nidji kuɲenuri, murd enie, arge atja anji:, pitja ejenjal, anjanowodju.

38 Namba kangulnam, namba maiium, ingenal, wurunangowu mara ango:, arge tjukul naria kaduj.

39 Wuna laiburu njidu, inaiuri maiaru' nara namba laiburu inganina aɲudjau lulunara ingengunal, mun mango:na, wa pangananunja maiarum anangam kurug mangauwi:ju.

40 Njiri kuda: njidamanja njidu, gewunja gejau wa ni: pinjidin nari ejenjal I:dj' inko:lu.

41 Peter kundjunu, Inaiuri, ari kundjinjariri bare-bare wuna, ardarawaia?

⁴² Inaiuri kundjunu, Anğuja aua nidji, ini:u' nğara maiaru' nğara, aue inaiuri karaņ ewandenąngori i:dja anąngaia, maņąria anjano: wunja tjadamiau?

⁴³ Tjukul nğara inawodjieja aue, wuno:murum inaiuri ingengal, mąra ingo: ge kađjину geјiri.

⁴⁴ Nidji kuņenuri, karaņ ewandenąngori ardarawaia anąngaia.

⁴⁵ O! inawodjieja aue nğamba ini:um maninja geјiri, Inaiuri nąianąnga wi: kundjal, wunmanbali anğamandjuiri algalgunjia, arwariwaridjia, mindjal geјiri, djo: ingeniri, pulwul ingeniri.

⁴⁶ Inawodjieja aue inaiuri anąnga pitje eјengal geјau wa ni: paņganin nğari, geјau wra laiburu paņganin nğari, pitja dur ewu, anąnga nğari pitje eno: arkudjarieja nąnja.

⁴⁷ Inawodjieja laiburu inganina Inaiuri anąnga nğama geјeri, inamanja wa paņganinja, wa puņgenja inaiuri nğama geјeri, wodpiliba ejo:rie djenbenuru;

⁴⁸ Aua wa laiburu paņganinja, geјu wodpili kaři, aua wodpiliba ejo:rie pidi:nu. Aua dara kaņo:wi: nunaņa aua nąnja dara pitja burkai njeјabienąnga; aua dara anąnino:, aua nąnja dara pitja ewarąniau.

⁴⁹ Neņgunal wiąnu nąnņungande wunja kabalba nąnja, nąnąnga nğama nąnņundju nğamba gole duru kaņinąiena?

⁵⁰ Baptism nąiu kudai wuna nąnja baptize nąni:nja, nąruąngowu nąnda nąmieņu ko:rug kamie njini.

⁵¹ Ni: njiduņ nąnņunąngunal jamulili kabalba nąnja anąnņuno: wunja? Kari, kuņenuri, dalar kaři.

⁵² Gewunja pitja arąnu wendj-i-daęu anąalja maiarum maiaruņum maninja, dalar arąmie iąrunuri nąnda iąrunandu, iąrunandu nąnda iąrunuri.

⁵³ Dalar arąmie iraiia nąnda inko:lu, inko:lu nąnda iraiia, karanja nąnda ibanja, ibanja nąnda karanja, nąlindjanja nąnda nąlindjanja.

⁵⁴ Kundjunąnąngori pelengaraia kuda:, Wuno:murum mąra wurąnubu anğuban baři kaņuniri Marąnam maninja, maiirgi:rkum kuri:, Adja keņgaliri, ge kađjину kunuņ;

⁵⁵ Wuno:murum jaląngara wo: kauwonal, kuri:, Mąra-mąra pitja nąnu, ge kunuņ.

⁵⁶ Njidbinum njiljaljadbune, laiburu njiduņ mąra wunja kabalba maminum, andjo:lu umiņu, anudja kunja wa laiburu pinjidin mąra wunja wendjiau?

⁵⁷ Anudja kunja njiri nundju-nundju nąnja wunia wa wure puro:n?

⁵⁸ Wali nunaņunąnųuru inauurgundj nąnja inaiur' kuru, kalumba nąnja lia mąma nąrunąngowu bura nunaņumienunaņa, madji lalewa nunaņunąnuriri wure nğara nuru, wure nğara nunaņuno: bur nąranąnga, bur nğara puņungande bur nąrim man-inja.

⁵⁹ Kuņenu, ma-i-daęam wa pitja ba puņunąnąn tjuņuno:na njini darawa.

13

¹ Atjakekaria ma kadina ge-i-di-daęu kadjunąnąnga Galilee nąria wunja, gulu arkanąnga Pilate nąmbar ko:na mąma:nąri arkanąnga nąnja.

² Aua kandjo:lbala, kundjuṅṅṅgori, Ni: njidun arge Galilee ṅaria arwod' ban daḡaia Galilee ṅaria ardarawaia ṅanja, gewunja wuna kaṅinaienanṅgori?

³ Kari, kuṅenuri, O! njiri ṅamba wa kulunṅ pinjirwan, ge kaḡjiniu njidarawaia pitja debaḡ njireju.

⁴ Arka ṅṅnenṅaja arge maṅgauwonanṅgori maiarum kaṅangenma Siloam ṅarim, ṅṅṅamandjo:na, ni: njidun arka arwod' ban daḡaia i:dja ardarawaia ṅanja Jerusalem maninja atja ṅṅgauwoneri?

⁵ Kari, kuṅenuri, O! njiri ṅamba wa kulunṅ pinjirwan, arge kaḡdjindja pitja debaḡ njireju.

⁶ Baṅe-baṅe wuna kuda: kundjuṅ. I:dja iṅrun tjilium kudai maṅgandiena kabalba anṅgam maninja; keṅunal kurab kaṅṅjiro:na maua ṅanja, wa maṅa paṅgo:nja.

⁷ Kundjuṅṅṅga kabalba ṅara, Wai, tjauḡdba maiaruṅurim ṅeṅunal kurab kaṅṅṅjiro:na tjilium maṅa ṅanja, wa maṅa paṅgo:nja; dur mo;; ṅudjakunja kabalba maṅaringiri?

⁸ Aua kaio:lbala, kundjuṅṅṅga, Inaiuri, maninja tjauḡdba maṅa kuda:, wo:ri maṅaminjo:jiri tjari maṅo: njini, tjṅunim maṅande,

⁹ Gejau ṅamba kurab iṅṅam, wunia; ṅamba kari, pitja dur maṅdjo:.

¹⁰ Kaniṅgundaleri maiaruṅam dadjurḡṅarim maninja Wunaiuru-jau.

¹¹ Wai, woṅaiinja ṅṅandj mareja kudai golema, tjṅgur njinina, kaḡjinba tjḡḡuru pinjimbḡgenja.

¹² Jesu maṅa ṅṅango:na, ai njimbuna, kundjuṅṅṅga, Woṅai, bur a ṅunmienṅ mareja ṅundjanṅga ṅanja.

¹³ Ino:ri njimaḡdanala, maiirgi:rkum ndjḡḡuru njṅgandjuiena, God ko:do:dala.

¹⁴ Inaiuri dadjurḡṅara ii:la kaṅan Jesu Wunaiuruṅau ṅṅṅamurduna, pelengare kundjuṅṅṅgori, Lewara tjḡkari kunun ṅuna wunja; gejau njireṅgal njirṅmurdui: wunja, kari Wunaiuruṅau.

¹⁵ O! Inaiuri kaio:lbala kundjuṅ, Njidbinum njiljaljadbune, wawu njidarawaia Wunaiuruṅau burṅgai pinjirṅman buluman, donkey njirkanṅga jḡḡalpa ṅanja, wawu pinjiraṅurun djo: wunja?

¹⁶ Nṅṅa, Abraham paṅmaranja njṅṅanun, nṅṅe Satan murd nṅṅaman wai, golema, wawu burṅgai pinjamaien wuna murd kunja Wunaiuruṅau?

¹⁷ Wuna geṅu ardauurgundj' ardarawaia anṅgaia djiṅ kubḡḡṅ, pelengare ardarawaia tjukul kadina darawa wundjurul' kaṅi aua ṅanja kaṅinaiena.

¹⁸ Gejau kundjuṅ, Aṅudja kaḡjiniu baḡdaia God anṅga, ṅudja kaḡjiniu kuṅandju?

¹⁹ Kaḡjiniu tjalaṅṅanja mustard, njṅṅe i:dja njiman, nṅṅanderu kabalba anṅgam maninja; nṅṅawelgenja ṅuwonu njini ku-ninaiena, punaria wuno:ru ṅaria wunḡalalidjerugu ṅanja atja kadina.

²⁰ Njele kundjuṅ, Aṅudja kaḡjiniu kuṅandju baḡdaia God anṅga?

²¹ Leaven kaḡjiniu, woṅaiinja iṅṅaman, iṅgaielgeṅu iroroṅ iṅrunuri ṅanja, irarawaia leaven iṅḡ ninaiena njini.

22 Bulumaŋ keŋaŋuru manaiudba, maiarundjeruŋama, kaniŋgundaleri, keŋaŋuriri Jerusale' ŋuru.

23 Iaruŋ kundjuŋaŋga, Inaiuri, kadaŋuja kaduŋ aŋgaŋmundulbaienju? Aua kundjuŋaŋgori,

24 Jaŋkunu wuri: njirkunjaŋa wunja maiamundu pidi:nma ŋuru, gewunja ardarawaia, kuŋenuri, jaŋkunu baŋre daŋa aŋgeŋa wunja, kadjinba parenjaŋ.

25 Wuno: murum inaiuri maiaru' ŋara baŋri iŋgaŋina, maiamundu bur ki:la, daŋde njirkumbal-geŋuriri maiamundu naŋja denden maraŋunbiri, wuruŋundjiri, Inaiuri, paŋkar minjaŋmanjaŋri; aua njinjo:lba, pitja njenuri, Wa laiburu paŋaŋinuri, ŋaru njirkunjuŋ;

26 Gejau pitja wureju, Mindjaŋal kunjedjuŋ, djo:jo: kunjedjuŋ ŋunmaŋŋale ŋuru, kandjaŋiŋgundaleri kalumba naŋja ar-arkanjaŋgaia;

27 Aua pitja nje, Kuŋenuri, wa laiburu paŋaŋin ŋaru njirkunjuŋ; njidjuliara, njidarawaia woru wuruŋundju.

28 Pitja njaŋu wola, kadur arwiak, wuno: murum maŋra araŋunbu Abraham, Isaac, Jacob, tjo:lbadaia ardarawaia, baŋdaia God anaŋga naŋja, njiri daŋde pitja wai njirkunjaŋbienju.

29 Pitja areŋgal Worijaŋri alp, Maraŋam alp, Bembaŋaram alp, Arawori alp, pitja atja arowa baŋdaia God anaŋga naŋja.

30 Wai, kaduŋ paŋaŋaria pitja araŋu maŋŋalaŋaria, kaduŋ maŋŋalaŋaria pitja araŋu paŋaŋaria.

31 Ge-i-di-daŋgu karingunal atjaŋkekaŋria Pharisia kubadjuŋaŋgeri, Daŋde paŋminjeju, baiuŋuru maŋdj'-i-daŋgu, gewunja Herod Baŋda iŋo: kundjunjiri.

32 Aua kundjuŋaŋgori, Njidjulinuru, wurinanga aue fox, Wai, agulaia wai kaŋo:, dudbaŋal kaŋandju, weni, maŋgunu; maŋgundjiau pitja ko:rug ŋamie.

33 Mia madj neŋenja weni, maŋgunu, maŋgundjiau, gewunja tjo:lbada kaŋdjimba debara paŋgeŋaŋ daŋde Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, tjo:lbadaia aŋdjaŋunbiri, kaiug do: tjuŋundjuŋgori arkaŋawieja ŋundju naŋja, wodi darawajau ŋama kuŋeŋu djaŋruk aŋaŋŋuma ŋundju wonjaŋalalaŋuja punara kaŋdjinu djaŋruk aŋgaŋ bi:rwidori njaŋgaŋaŋgaia njaŋgalum maninja, ŋundju wa ŋama pindjiinja.

35 Wai, maiarum ŋundjanaŋgam mamaŋgienjaŋu wuliŋgara kaŋrim; kuŋenuri, Njaiu wa pitja maŋra paŋjaro:n wuna njejeŋgal djini gejau wuruŋundju, Tjukul ŋara aua iŋgeŋgal Inaiuri iŋumba naŋja.

14

1 Ge kunina wuno: murum iŋgeŋaŋuru maiaru' ŋuru iaruŋ Pharisee inaiuri anaŋgaŋ Wunaiurujau maia mindjaŋal kunga, kaueraŋindjaŋeri.

2 Wai, i:dja iaruŋ imaŋŋale ŋuru kaŋ kundjuŋu.

3 Jesu kandjo:lbala, kundjuŋaŋgori ŋala-ŋala ŋaria, Pharisia kuda: kundjunjiri, Wuniowu Wunaiurujau kaŋamurdu wunja, wuniowu ŋuru-ŋuru?

4 Arka kumuk kubarwuna. Aua kaŋmaŋ, kaŋmurduna, buruŋgai kaŋmaŋ.

⁵ Kundjuṅṅaṅgori, Aṅguja njiri ṅanja, woṅṅaṅ, buluman kudai, windjeri ṅanja iṅgauwona, wawu maiirgi:rkum ri: paṅdjaṅṅan Wunaiurujau?

⁶ Arka wuna ṅanja kaḍjinba njele pauerio: Ibenja.

⁷ Baṅe-baṅe kundjuṅṅaṅgori arka ai aṅgauwi:na, maṅa aṅgo:na ṅaruṅṅoṅowu maṅgadbaṅṅam adbaḷikaṅrim maṅṅaḷe ṅarim, kundjuṅṅaṅgori,

⁸ Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu iṅruṅ ṅanja maṅṅari paṅan ṅaria ṅanja, atja puṅuniri adbaḷikaṅrim maṅṅaḷe ṅarim maninja, madji ai iṅgauwi:ṅu aua ṅanja inaiud' ban daḡaia ṅundju ṅanja,

⁹ Gejau iṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbuna, genu, Adbaḷikaṅrim indja ino:, gejaudjiṅ pindjaṅ, adbaḷikaṅiam waiuru maṅdjaṅunma.

¹⁰ O! Wuno:murum ai ṅunṅumbi:ṅu, baiu, atja baṅu adbaḷikaṅrim waiur' kaṅrim maninja, gewunja wuno:murum iṅgeṅgal aua ai ṅunṅumbi:na, pitja njenu, Jalai, kaṅṅ ṅuru baiuṅuru; gejaudjiṅ pitja iṅo:lja indjaṅ adbaṅṅaḷe ṅuru ardarawaia atja aṅṅaṅun ṅundju ṅanja.

¹¹ Gewunja aua ṅundju-ṅundju kaṅṅ iṅgandjuieu pitja waiuru ejaḅie, aua ṅundju-ṅundju waiuru iṅgandjuieu pitja kaṅṅ ejaḅie.

¹² Aua kuda: kundjuṅṅaṅṅa aua ai iṅgo:na, Wuno:murum aṅdjaṅungandju maṅṅaria, lewara, wunduga' jau, ai paṅdjo:jiri jalalaia, ṅawawaia ṅundjaṅṅaṅaia, njiri madeja, maṅmuṅḡalia tjini:ria, ṅamba wa arka kuda: njele ai ṅunṅumbarwu, pitja paḷe ṅuru ṅunbaṅano: njele.

¹³ O! Wuno:murum maṅṅaria aṅdjaṅungandju, ai aṅjo: ardjeja, aralidjia, arwondawondadjia, arkumbambulidjia;

¹⁴ Gejau tjukul pitja ṅunṅanu, arka ardoreja ṅunṅumbaḍo: paḷe ṅuru; pitja njano:wi:nu paḷe ṅuru baṅi aṅgaiabienju atjaḍaṅuria.

¹⁵ Wuna ṅuru kaṅnina iṅruṅ atja iṅḡaṅnina aua ṅanja kundjuṅṅaṅṅa, Tjukul ṅara aua maṅṅari mindjal ge baṅdaia God aṅṅaṅa ṅanja.

¹⁶ Aua kundjuṅṅaṅṅa, I:dja iṅruṅ maṅṅaria ardarawaia kangandjuna, ardarawaia ai kanbuna;

¹⁷ Kaṅṅawuna inawodjieja aṅṅaṅa maṅṅarijau ge wunja arka ai aṅgauwi:na, Njireṅgal, gewunja ardamanja kaduṅ.

¹⁸ Arka ardarawaia tjaruṅama karkaṅriina. Auurle kundjuṅṅaṅṅa, Kabalba maṅṅamuruṅ, madj ṅejuṅuru maṅṅanindj wunja; burkai ṅundjaḅ, ṅaṅinja.

¹⁹ Ikaṅra kuda: kundjuṅ, Buluman aṅṅaḷja iṅruṅandu ṅari kaṅṅamuruṅ, ṅejuṅuru jaḡkunu aṅo:ndju; burkai ṅundjaḅ, ṅaṅinja.

²⁰ Ikaṅra kuda: kundjuṅ, Maṅṅanja paṅṅaṅ ṅawona, ge wunja kadjinba paṅṅeṅṅaṅ.

²¹ Inawodjieja kengunal, wuna waḷaṅu kuṅṅaṅuruladaḡa inaiuri aṅṅaṅa. Gejaudjiṅ inaiuri maiaru' ṅara ii:la kaṅṅ, inawodjieja aṅṅaṅa kundjuṅṅaṅṅa, Baiuṅuru maiirgi:rkum kalumba ṅuru, tjuwaḷja ṅuru malaiindem maninja, aṅmural ardjeja, aralidjia, arkumbambulidjia, arwondawondadjia.

²² Inawodjieja kundjuṅ, Inaiuri, kuniṅaia ge tjunṅundjuṅ, wali balaium manuṅjiri.

²³ Inaiuri inawodjieja kundjuṅṅaṅga, Baiuṅuru kalumba ṅuru, bundul' kuru, ṅgandju ṅṅeṅgal kunja, maiarum ṅaianṅgam kaḷaba maṅṅaniniṅaienu wunja.

²⁴ Gewunja kuṅenuri, i:dja kari ai ṅṅauwi:na maṅṅaria ṅainṅga pitja wa panbaṅkargunṅ.

²⁵ Pelenṅaraia ardarawaia kariṅa aua ṅṅnja, wararkar kaṅina, kundjuṅṅaṅgori,

²⁶ I:dja iṅruṅ ṅamba ṅaṅṅunmurka, ṅamba wa paṅgundjurun iranṅga, karanṅṅaṅja, maṅṅaṅṅaṅja, woṅḷalaṅju aṅṅgaia, ṅawawaia, ṅawawanja, jau, iṅaui aṅṅga ma kuda:, kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

²⁷ Aua wongaia aṅṅga wa mano: puṅṅaṅurun, ṅamba wa ṅṅawelbam paṅṅanmalando:n ṅari, kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

²⁸ Gewunja ṅṅuju ṅjiri ṅṅnja ṅṅma geṅiri maiarum wondi maṅgo: ṅara, wawu auurle atṅa paṅṅaṅin, wawu paṅmaṅindṅaṅ wodi mararawaṅ kudai, ṅamba gole ko:rug maṅṅam.

²⁹ Madji waiuru ṅṅa paṅmande, ko:rug kaḍjinba paṅmemṅ, ardarawaia maṅṅadidjeja wunmanbaḷi umbili paueram,

³⁰ Puṅṅadju, I:dja indja wondi maṅgo:neri, kaḍjinba ko:rug paṅmaṅenja.

³¹ ṅṅuju inaiuri iṅṅeṅaṅuriri maḷaṅim maṅgo: wunja inaiuri iṅkaṅa ṅṅnja, wawu auurle atṅa paṅṅaṅin, puṅṅawaden aua kudai maḷaṅiṅaria pelengṅe, ṅamba iṅṅamurka aua iṅṅamaṅdjera maḷaṅiṅaria pelengṅaraia tjilenda kudai?

³² ṅamba wa puṅṅen, iṅkaṅa waḷi boṅwora iṅṅaṅuṅ, waḷaṅṅara kaṅaṅawu, ṅambula ṅari kaṅiaiu.

³³ Ge kaḍjinu ṅjidarawaia, aua ṅamba wa panmaṅgi:n ardarawaia aṅṅgaia, aua kaḍjinba paṅṅaṅin ṅṅanalala.

³⁴ Kaṅambaḷja inia kaṅun; O! kaṅambaḷja ṅamba gula-gula iṅṅaṅiṅaiena, ṅarunaṅṅowu wuḷapaṅara eniṅaie?

³⁵ Inia ṅuru-ṅuru kaḷba wunja, tṅaṅunim wunja, daṅde kaueriṅb. Aua ini:um kudai ṅuru wunja, ṅuru kaṅinja.

15

¹ Gejau kaueraṅmurkalaliri ardarawaia publicandia arworია kuda: ṅuru iṅṅarkanuru wunja.

² Pharisia, wiri-wiri ṅaria kuda: jau karkanuriena kubṅadjuṅiri, Indja arworია kanma, arka ṅṅnja mindṅal kundju.

³ Aua kundjuṅṅaṅgori baṅe-baṅe wuna, kundjuṅiri,

⁴ I:dja ṅṅuju ṅjiri ṅṅnja, kukundjeria one hundred, (ardarawaia), kudai iṅṅaṅuṅ, iṅruṅ arka ṅṅnja ṅamba iṅṅoiimaḷa, atṅakekaṅria bundul' daṅja wawu panmaṅgi:n, paṅṅaṅaṅjiro:n aue iṅṅoiimiena, maṅa iṅgo: ṅjini?

⁵ Wuno:murum maṅa iṅgo:na, da kundjuṅṅa, tjukul kaṅuṅ.

⁶ Maiarum maṅṅamurkal, ai kanbu ṅalalaia, maṅmuṅṅalia aṅṅgaia, kundjuṅiri, Tjukul ṅjidu ṅaiu ṅṅnja, maṅa iṅaṅṅumbuna kukundjera ṅaianṅga iṅṅoiimiena.

⁷ Kuṅenuriri, ge kaḍjinu tjukul kunuṅ andjo:l' daṅja iwori iṅruṅ kulunṅa iṅṅauwona, ardarawaia atṅadaṅuria man daṅgaia arka wa lai kulunṅa puṅṅauwonanaṅgori.

8 Wonaiinja aŋgunja kaiug wunnenŋalu kudai njinŋanun, tjaruŋ namba koiim, tjanaim wawu duru punŋi:n, maiarum brar punŋen, njaɓbama paɓaɓindjan maɓa njo: njini?

9 Wuno:murum maɓa ko:na, ai kanbu jaɓlalaia, maɓunŋalia njaŋganangaia, kundjiri, Tjukul njidu naiu naŋja, maɓa njaŋnambuna kaiug ge njaŋnunjoimala.

10 Ge kaɗjину, kuŋenuriri, tjukul kunun adbaŋŋale nuru walaŋnaria God anaŋgaia iwori iaruŋ wunja kulaŋan ingauwona.

11 Kundjuŋu, I:dja iaruŋ ko:landu iaruŋandu kudai.

12 Pidi:ndja auandu naŋja kundjuŋanaŋga irananga, Iraia, tjanjano: wulaŋbiri arge njaianaŋgaia pitja aranu. Aua karnal kundjuŋanaŋgandu iedjer naria anaŋgaia.

13 Paɓejau maranu punŋanin daɗu pidi:ndja inko:lu djaruk kanmaŋ ardarawaia, keŋaŋuru taɓbium boɓora nuru, ma tjaueri kundjuŋanaŋgori wulaŋbiri ardarawaia imaɓa njini kaŋineri.

14 Wuno:murum ardarawaia wolumbaɓa genu, baia djenbenuru taɓbium ma kanbuneri, aua wunmanbaɓi ino:ra kaŋineri.

15 Gejau keŋaŋuru pidjin kaŋinaŋurandu i:dja naŋja taɓbium ma nara, aua kaŋaŋawuna yardba nuru pig barui aŋgano: wunja.

16 Njaŋulum barui maŋano: kundjuŋu, waiam maninja pig mindjal kadjuŋu, i:dja kari wa paŋgano:njanaŋga.

17 Waɓi aua ini:um kudai, kundjuŋu, Wodi ardarawaia ardawodjieja iraiia njaianaŋga maŋari ko:ru ardara man daɗaia kadun, naiu nuruma baia njaŋbiri, kuŋadjuiri.

18 Baɓi nenu, iraiia njaianaŋga inamurka, pitja nenanga, Iraia, umara kuŋeŋu nanda aɗdjo:lu, nungubul' kuru.

19 Weni njaŋiowu njaŋuŋamiri tjanŋungula njaŋnundimieŋu wunja, naiu tjanŋaɗdju inawodjieja iaruŋ nundjanaŋga kaɗjindja.

20 Baɓi kaŋina, irananga kaɓmurkala. Waɓi boɓora inganina, irananga maɓa ko:na, kaieriwuna, waɓi-waɓi kaɓmurkala, kauwona ilenŋa naŋja, ko:lbo:na.

21 Inko:lu kundjuŋanaŋga, Iraia, umara kuŋeŋu nanda aɗdjo:lu, nungubul' kuru, weni njaŋiowu njaŋuŋamiri tjanŋungula njaŋnundimieŋu wunja.

22 O! Iraia kundjuŋanaŋgori ardawodjieja anaŋgaia, Maiirgi:rkum iramal wobi inia nara-nara, tai iri:, imaruɓa ino:ri naŋja irande, ierdunaɓi ierdu naŋja,

23 Iramal buluman kauila wurŋi:wu nara ingandjui:na, iro:, mindjal wodju, tjukul nɗu,

24 Gewunja indja inangula iman kaŋineri, iedjer kaŋuniri, koiimiena, maɓa kauwi:ŋu.

25 Gejau inko:lu iwongara yardba naŋja kaŋineri; waɓi ingeŋunaliri maiarum maŋgamurkalaliri, kan nari, djor nari nuru kuŋaŋurula.

26 Inawodjieja ai ko:na, burkai kaiabuna, Aɗudja ge?

27 Aua kundjuŋanaŋga, Nunbomale keŋgunal, iro:lidj ko:na bulumaŋ kauila wurŋi:wa nara ingandjui:na, imulugu ingamaŋ.

28 Aua ii:la kaɓaŋ, wa daɓa paŋeŋan kundjuŋu; gewunja irananga ba keŋgunal, burkai kaiabuna.

²⁹ Aua kao:lbāla, kundjuṅṅaṅga iranṅga, Wai, golema ṅaiu ṅunṅunawodjaṅ, kaḍjinba ṅāla-ṅāla ṅundjanṅga puṅalemi:nja, kaḍjinba paṅjano:nja ṅaniṅunja kauila, ṅaiu tjukul ṅanṅununṅ wunja ḷālalaia ṅaianṅgaia ṅanja;

³⁰ O! wuno:murum indja indjaṅṅungula inṅeṅṅunal, aua mindjaḷ geṅu ṅundjedjer ṅaria arkurindjalja ṅanja, kandjo:na aua wunja buluman kauila wurṅi:wa ṅara inṅandjuiena.

³¹ Aua kundjuṅṅaṅga, Inṅgula, ṅundju kaḍjinma naiu ṅanja ṅununṅ, ardarawaia ṅaianṅgaia ṅundjanṅgaia kaduṅ;

³² Wunia kunina tjukul arkununṅ, erkungo:do; da wunja, gewunja indja ṅunbomale imāṅ kaṅineri, iedjer kaṅunṅiri; koiimiena, maṅa kauwi:ṅu.

16

¹ Ge kuda: kundjuṅṅaṅgori inalalaia, I:dja tjiṅi:ra kaṅina, aua i:dja maiaru' ṅara kudai, de inṅauwi:nanaṅga wuḷanbiri anaṅgaia tjaueri geṅu.

² Ai ko:na, kundjuṅṅaṅga, ṅanaṅga wuna ṅuru ṅanṅununṅanu? Minje ṅundjanṅga maiaru' ṅari wunja; gewunja ṅamba njele kaḍjinba puṅanindaṅa maiaru' ṅara.

³ Aua maiaru' ṅara ini:ākamanma kundjuṅu, ṅani kuṅe, gewunja inaiuri ṅaianṅga kuno:ṅgulara maiaru' ṅari? Kaḍjinba tjaṅi paṅmaṅo:n, ṅad ṅanṅunjaṅa djiṅ kuṅam.

⁴ Laiburu ṅanuṅ ṅani ṅanṅundju, gewunja wuno:murum ṅanṅundjaḷienṅu maiaru' ṅari i daṅu, ṅanbaṅam maiarum arkanṅgam maninja.

⁵ Ai kanbuna i:dja miriṅu tjaue karwunanṅga inaiuri anaṅga, kundjuṅṅaṅga auurle, Wod' ardarawaia tjaue kandjo:nanaṅga inaiuri ṅaianṅga?

⁶ Aua kundjuṅu, Oil one hundred, (irarawa). Aua kundjuṅṅaṅga, Mili-mili ṅundjanṅga iminṅam, atjabanu maiirgi:rkum wiri-wiri dju fifty, (anṅenṅalja).

⁷ Burkai kaiabuna iḷkaṅa, ṅundju wod' ardarawaia tjaue kandjo:nanaṅga? Aua kundjuṅu, Wheat one hundred, (irarawa). Kundjuṅṅaṅga, Mili-mili ṅundjanṅga iminṅam, wiri-wiri dju eighty, (anṅenṅalja).

⁸ Inaiuri ko:do:dala aua maiaru' ṅara iwori gewunja wuni:unṅari geṅu; gewunja baṅdaia wuna aṅgo:lo:lia ardi:unṅaria man daṅaia arlewaṅraia ṅanja arkulieja ṅanja.

⁹ Kuṅenuri, ḷaligaia arandju njiri ṅundju-ṅundju wunja mammon wor' kaṅi ṅanja, gewunja wuno:murum ṅaibara kandju, pitja njinbaṅam maiarum kaḍjinma ṅarim maninja.

¹⁰ Aua paṅad mureja pidi:n ṅanja inṅanunṅ, paṅad mureja kaṅunṅ wunaiud' daṅja; aua paṅad mureja kari pidi:n ṅanja wa paṅṅanin, paṅad mureja kari wa paṅṅanin wunaiud' daṅja.

¹¹ Gewunja paṅad mureja ṅamba wa pinjidinja, mammon wor' kaṅi ṅanja, aṅguja paṅad njinmurau nidji ṅari wunja?

¹² ṅamba paṅad mureja wa pinjidinja iḷkaṅa anaṅga wunja, aṅguja njinjano: njirkanṅga mandj?

13 Inawodjieja kari kaɗjinba paŋgaŋawodjaŋgaŋdu inaiuri iaruŋandu; gewunja iakaɗa pitja ewaŋdjuru, iakaɗa pitja enarienaŋga, O! iakaɗa pitja ewodikaŋa, iakaɗa pitja eŋaŋdjaŋaŋdjo:. Njiri kaɗjinba paɗaŋawodjaŋgaŋdu God, mammon kuda:.

14 Pharisia, kaiug lai kauwonaŋgori, wuna nuru karkaŋurula, umbili kaueraŋaŋ.

15 Kundjuŋaŋgori, Njiri njidun tjaɗaŋuru njirkandjuieu i:dja adbaŋŋale nuru, O! God laiburu kaŋuŋanuri njirkulum, gewunja ge i:dja naŋja karaŋ kaŋun, God ambula naŋja wod' daɗa ma kunun.

16 Wuniingundie, tjo:lbaɗaia kuda: John njini; ge-i-daɗu paɗejau baɗaia God anaŋga wunia kuluiena, i:dja ardarawaia ma nuru djin kadbienjiri.

17 Korega waɗi kunun andjo:lu a kabaɗba kaŋburuk maŋgaŋuŋandu, pidi:nu wuniingundie naŋja kaɗjinba puŋgauwaŋ.

18 Aua maŋgaŋaŋgaŋja njaŋgandenuru, ndjaɗaŋinja njingam, wurni kaŋun; aua njaŋgam njaŋga njaŋgandiena kulaŋga i daɗu aua wurni kaŋun.

19 I:dja iaruŋ tjinjira: kaŋina, tai kaŋi:na tubudubulja wobi imaɗala naŋja, kaɗjinma wuniama mindjal kundjujiri.

20 Iaruŋ ieja, inumba Lazarus, kandiena maiamundu anaŋga naŋja, aua wulubaɗa iraraia,

21 Lai kumbunanaga barui inganowi:nu wunja arge naŋja aŋgariineri paɗalo:nma tjinjira: anaŋgam i daɗu; kaŋaŋguria kuda: karingunal mula kubaruwunanaga widji anaŋga.

22 Ge kunina naɗ kara debaɗa keŋa, manuk kaŋuriena waɗaŋnaŋa naŋja maɗama nuru Abraham anaŋgam; tjinjira: kuda: debaɗa kena, ro:k kaŋi:na.

23 Maŋaram maninja bal kumaŋ, paŋbalɔa naŋja inganina maɗa ko:na Abraham boɗora, Lazarus kuda: maɗama naŋja.

24 Jero:l kundjuŋu, kulula, Iraia Abraham, tjaŋdjeriwu, Lazarus inaŋawu umaŋdja ino:ri tjaɗal ingaiab wunja agu naŋja, aŋbula naiaŋga imaia ingandju wunja, gewunja naŋmareja naŋun wiŋanu wuna naŋja.

25 Abraham kundjuŋu, Inangula, ni: minjaŋuru nundju wunia kudai nundjedjer nununina, ge kaɗjinu Lazarus woru; weni nuruma aua jaŋbula kauwi:nu, nundju nunmareja nunun.

26 Wuna darawa tjaɗari waɗi, pulaga njiri ari naŋja tjaɗigulum manaiudba maninaieu, gewunja arka nuraɗa nawa kadju nuru i daɗam njiri naŋja kaɗjinba nuraɗa parwaŋ, kari ma i daɗam ari naŋja kaɗjinba nuraɗa parwaŋ.

27 Aua kundjuŋu, Gewunja burkai nunjiaɗ, iraraia, aua inaŋawu maiarum iraraia naiaŋga nuru,

28 Gewunja naui kudai naɗawaia anaɗa; aua kundji mjanagaŋgori, maɗi arka kuda: naɗba wa paɗaŋunal gaɗi taɗbium maɗa naŋja, paŋbalɔa naɗam.

29 Abraham kundjuŋu, Arka kudai Moses, tjo: lbaɗaia kuda:, arge nuru kaŋbaŋaŋuruna.

30 Aua kundjuŋu, Kari, iraraia Abraham; mia naɗba iaruŋ imaŋdji i daɗu aŋgaŋmurka nuru, kulunaŋ pitja aɗawa.

31 Aua kundjuṅṅaṅga, Nṅamba wa ṅuru panṅarkanurun Moses, tjo:lbaḍaia kuda:, kaḍjinba paririmbaian ṅamba iṅaruṅ ḅari iṅgandiena imṅandj i ḍaḡu.

17

1 Kundjuṅṅaṅgori inalalaia, Madj kunṅaṅgunjal womṅalai kari, O! wurgunu ṅṅanunṅaṅga aua ṅanja keṅgal.

2 Wunia man ḍaḡu aua wunja ṅamba kaiug mill kaṅri murd kaṅmieṅu iurup ṅanja, wai iṅgaiḅbieṅu wo:ndu' ṅuru, ṅamba ṅari iṅḡam iṅaruṅ birwidinṅaria ṅndja ṅanja.

3 Maranindj ṅjiri ṅundju-ṅundju wunja. Nṅawalo:lidj ṅamba woru genu, imaiḡambu, kulunṅan ṅamba iṅgauwona, wai tṅabunṅaṅga.

4 Nṅamba woru genu wunṅalu lewṅara tṅaruṅ, wunṅalu kalen ṅunṅunmurka, gejiri, Kulunṅan ṅawona, pitja indjieriwu.

5 Arkanṅawieja kubḍjuṅṅaṅga, Inaiuri, paṅḍ ṅari wunaiud' minjandjunṅari.

6 Inaiuri kundjuṅu, Njiri ṅamba paṅḍ wurṅunma tṅalaṅṅanja mustard kaḍjinu, wurṅundjunṅaṅga tṅiliuṅ maṅa, Ri: paṅmie, wai paiḅbie wo:ndu' ṅuru, pitja ṅjinṅaraṅḡala.

7 Aṅguja ṅjiri ṅanja inawodjieja kudai iṅḡaruṅ tṅari iṅḡeṅa, kukundjedia barui ṅḡaṅo:, wuno: murum iṅḡeṅgal yardba i ḍaḡu, pitja djenṅaṅga, Maiirgi:rkum beṅgal, atṅabaṅu, mindṅal kunja?

8 Wawu pindji:ṅaṅga, Brar dju ge mindṅal ṅaṅṅundju, tai baṅu, tṅanawodju mindṅal ṅaṅṅundju ṅjini, djo: ṅaṅṅunṅaṅa ṅjini, paṅlejau pitja mindṅal dje, djo: ṅunjeju?

9 Inawodjieja ko:lbo: gewunja kundjunu aua geṅunṅaṅga?

10 Ge kaḍjinu ṅjiri kuda: wuno:murum wurṅundjuṅu ge kaṅi:nanuri, wuri:, Ari ardawodjieja adia ṅuru-ṅuru, kunjedjuṅ kunjedji:nja.

11 Ge kunina wṅli iṅḡeṅaṅuriri Jerusale' ṅuru, bulumṅan kena pulaga ṅanja Samaria a Galilee.

12 Wṅli ḍara iṅḡeṅḡunaliri maiarundjeruṅum, kaueraṅṅandjerala i:dja ṅṅeṅṅaṅja leper ṅaria, arka ḅowora jo:la kubḍjuṅ,

13 Nṅala-nṅala arkanṅaṅga brai kubḍḍaṅḍala kubḍjuṅ, Jesu, Inaiuri, ṅndjeriwu.

14 Aua ṅḡanindjaṅa kundjuṅṅaṅgori, Njriu, ṅjidbiimbaianṅaṅga dadjurd ṅara. Ge kunina, wṅli ṅḡeṅaṅuriri, kadburdiena.

15 Iṅaruṅ arka ṅanja, wuno:murum iṅganindjiena aua iṅḡamurdui:na, wṅṅaraṅ kauwona, ṅala-nṅala daraiu ko:do:daleri God.

16 Kauwona imiṅum maninja ierdu imṅṅaṅle ṅuru, ko:lbo:neri; aua kuda: Samaria ṅara.

17 Jesu kaio: lḅala kundjuṅu, Wawu ṅṅeṅṅaṅja panburdui:nja? Atṅakekaṅria ṅania?

18 Wawu maṅa parwimja wṅṅaraṅ ṅḡauwona God iṅgarko:do:da wunja, indja edbul' ekamandj?

19 Gejau kundjuṅṅaṅga, ḅari baṅu, baiuṅuru; wa puṅḡaṅudjarien ṅari ṅundjaṅṅaṅga ṅunmundulḅala.

20 Burkai ingaiɓiena Pharisia nanja aɗudjau kenjal baɗdaia God anaŋga, kandjo:lbala, kundjuɗu, Baɗdaia God anaŋga wa pungeɗunul mu:n njiniŋge,

21 Kari pitja pungeɗin, Wai ɗuru, ma; gewunja baɗdaia God anaŋga mamulba njiri nanja kunuɗ.

22 Kundjuɗaɗgori inalalaa, Lewara pitja njeɗɗal ɗama wuruɗundjiri maɗa wunja lewara tjaruɗ I:dj' iŋko:lu anaŋga, pitja wa maɗa puro:n.

23 Pitja baɗenuri, wai ma, wai ɗuru; njiri kari arwelbam, paraɗmalando:jiri.

24 Gewunja kaɗjinu maɗɗirinja mal kundjiri kanalu waiuru andjo:l' daɗja indal' djini waiuru andjo:l' daɗja, ge kaɗjinu pitja enu I:dj' iŋko:lu lewara anaŋga nanja.

25 Darawa wungurle madj kundji:nja, madj kaiɓienja aɗnja arkulieja nanja.

26 Noahjau kaɗjinu, pitja njanu I:dj' iŋko:lu lewara anaŋga nanja:

27 Mindjal kubadjuɗiri, djo: kariɗeri, paɗaɗ karwoneri, paɗaɗ kunja kadowi:neri, lewara ge njini Noah daɗa ingeɗaɗuru ark ɗuru, worumbam maɗgeɗunul, ardarawaia baɗawadai kundjuɗaɗgori.

28 Kaɗjinu Lotjau; mindjal kubadjuɗiri, djo: kariɗeri, kanbaɗburuɗeri, ko:l kubadjuɗiri, kanbaɗkandenjiri, baɗ kubadjuɗiri;

29 O! ge-i-di-dagu Lot maɗgaiandiwela Sodom, wiɗanu, brimstone paɗulu kuninal aɗdjo:l' di daɗu, baɗawadai kundjuɗaɗgori.

30 Ge kaɗjinu pitja njanu lewara I:dj' iŋko:lu pitja emiimbaie.

31 Lewara geɗau aua ingeɗuɗ maiarum malerdu nanja, wulaɗbiri anaŋgaia maiarum maninja, jeri paɗgawaliri aɗgaɗuru wunja; aua kuda: yardba nanja ingeɗuɗ, wararkar paɗgaɗiri paɗe ɗuru.

32 Ni: njiraɗuru Lot maɗgaɗaɗgaɗja.

33 Aua buluk ingeɗa iɗau kamandulba wunja, pitja njoim; aua koiim, pitja wundjedjer njandju.

34 Kuɗenuri, wundugum majau iɗaruɗandu pitja enandu inarugu tjaruɗ nanja, iakaɗa pitja emie, iakaɗa pitja emangie;

35 Nɗjaruɗandinja pitja wuruɗan njeɗandiri, ndjakaɗinja pitja njemie, ndjakaɗinja pitja njemangie.

36 Iaruɗandu pitja enandu yardba nanja, iakaɗa pitja emie, iakaɗa pitja emangie.

37 Kauerio:lbala, kubadjuɗanaŋga, Naɗam, Inaiuri? Aua kundjuɗaɗgori, Ma durgu, ma kuda: pitja djaruk aramie waranaia.

18

1 Baɗe-baɗe kundjuɗaɗgori, kaɗjinma dadjurd kubadji:nja, ilura padiri.

2 Kundjuɗu, Wureɗara iɗruɗ kaɗina malaiindem maiaruɗam maninja aua God wa paɗgo:lgunenja, i:dja wa ɗuru paɗgaɗuruɗja.

3 Nɗjo:rinja malaiindem maua nanja njinina, njanja tjile-jile kamurkalal kundjuɗiri, Wure tjanu: inauurgundj ɗaiananŋa wunja.

4 Waɗi kaɗjinba pungeɗja; O! paɗejau ini: aɗkamanma kundjuɗu, Najau ɗamba wa paɗgo:lgunɗan God, wa ɗuru paɗgaɗuruɗ i:dja,

⁵ Ko: ge wunja njina ndjo:rinja n̄an̄n̄alinga, wure ɲo maŋga, n̄amba wa pinjengaliri tjile-jile kadada paŋaŋandjuiri.

⁶ Inaiuri kundjuŋu, ɲuru ɲidu wureŋara alikoli ge.

⁷ Wawu God wure panbu adburieja anaŋgaia, jero:l kadjuŋgeri lewara, wundugum, n̄amula ingaŋuŋaŋgori?

⁸ Kuŋenuri aua pitja wure aŋjo: maiirgi:rkum. O! wuno:murum I:dj' inko:lu ingengal, maŋa njo: paŋad ɲari kabalba naŋja?

⁹ Kundjuŋaŋgori atjakekaria ark a ɲundju-ɲundju paŋad aŋgamurawu:na, tjadaŋuru wa aŋgamiena, atjakekaria iluk aŋganbaɖbaŋ, baŋe-baŋe wuna.

¹⁰ I:gaŋdu pai kaŋinandu dadjurɲarim ɲuru dadjur kundja, iaŋkara Pharisee, iaŋkara publican.

¹¹ Pharisee kauwelgenja, wuna dadjur kundjuŋu ini:akamanma, God, ɲungulbo: ɲaiu i:dja atjakekaria kaɖjin' ɲuru-ɲuru, adbia, arkolikolia, wurni-wurnia, indja publican ɲaiu kaɖjin' ɲuru-ɲuru;

¹² ɲaiamindjaŋa tjaruŋandu maŋŋale Wunaiurujau, adbuɲuŋuru kaŋano: ardarawaia aŋaŋŋunawungeri.

¹³ Publican boŋwora kauwelgenja, wa bal n̄ama puŋgenja aŋdjo:l' kuru, O! imaŋŋalim ɲoiil kundjuŋu, kulula, God tjandjeriwu ɲaworu.

¹⁴ Kuŋenuri indja jeri kauwonaŋuru maiarum anaŋga' ɲuru tjadaŋuru ingandjui:na iaŋkara naŋja; gewunja aua ɲundju-ɲundju waiuru ingani:ɲu pitja brai eni:.

¹⁵ Kanbaŋkaŋurulada: arɖjaiandia aua aŋgamandana wunja; inalalaia maŋa aŋganbarwuna kanbaɖbaiaɲbuna,

¹⁶ O! Jesu ai kanbuna, kundjuŋu, Woŋalalaŋuŋa karingunjalgara, kaŋe paro:jiri, gewunja arge kaɖjindja baŋdaia God anaŋga.

¹⁷ Nidji kuŋenuri, aua baŋdaia God anaŋga n̄amba wa puŋgaŋ ɲari woŋalaŋ kaɖjindja, ma ɲuru wa pitja paŋgenan ɲuru.

¹⁸ Iaruŋ inaiuri burkai kaiabuna kundjuŋu, Iniŋgundeja ɲunia, ɲani kuŋe wundjedjer kaɖjinma ɲari n̄an̄juma?

¹⁹ Jesu kundjuŋaŋga, Aŋudja kunja ɲania kundjiara? Kari inia, God auekamandj.

²⁰ Laiburu ɲunuŋ ɲala-ɲala wununaie, Wurni puŋuniri, Baɖa pandjo:jiri, Maneba paŋmandjo:jiri, Paŋe pandjanuriri, Iro:lidj, karanja ɲuru aŋurandu.

²¹ Aua kundjuŋu, Wuna darawa kuŋeniri woŋalaŋ n̄an̄uninal.

²² Jesu ɲuru inganina kundjuŋaŋga, Waŋi tjaruŋ ɲuno:ra; ardarawaia aŋdaŋunawungaia ko:l dju, ardjeja aŋo:, geŋau pitja kudai ɲunjaŋu wulaŋbiri aŋdjo:l' daŋja; kaŋo, tjannmalandowal.

²³ Aua wuna ɲuru inganina djenbenuru pakul kaŋina, gewunja djenbenuru tjini:ra kaŋina.

²⁴ Jesu ingaŋindjaŋa kundjuŋu, Adbaŋŋale ɲuru arka wulaŋbiri kudai aŋgaŋuŋ aŋgeŋa ɲuru baŋdaia God anaŋga ɲuru.

²⁵ Camel needle ambula paŋgejuŋuru ɲana, tjini:ra imaŋŋale ɲuru ingeŋa ɲuru baŋdaia God anaŋga ɲuru.

²⁶ Arka ɲuru aŋganina kubaɖjuŋ, Aŋguja ɲana paŋgamundulbaie?

²⁷ Aua kundjuŋu, Ge i:dja wa puŋgaɖjin ɲari, God gole puŋge.

²⁸ Peter kundjuŋu, Wai, aŋri kanjedbaŋgi:la ar-arkanangaia, ɲunbaɖbalando:na.

²⁹ Aua kundjuṅaṅgori, Nidji kuṅenuri, i:dja kari wa paṅṅanin, ṅamba aṅṅamaṅgi:la maiarum, maṅganja, ṅawawaia, inenaiur-gandu, wonṅalalaṅjuja, baṅdaia God anaṅga wunja.

³⁰ Wa pitja ino:ra paṅṅenjan, pitja aṅjam ardarawaia atṅakekaria wendjiau, baṅdaia keṅgal gari nanja wundjedjer kaḍjinma ṅari.

³¹ Kanmurṅ twelve, inalalaia, kimdjuṅaṅgori, Wai, Jerusale' ṅuru pai ṅaraṅu, geṅau pitja ko:rug ṅamie darawa wiri-wiri kauwi:na tjo:lbaḍaia ṅanja I:dj' inko:lu wunja.

³² Aua pitja enow:naṅgori edbulia, umbili pitja ṅam, woru pitja ṅamienṅga, pitja tjipa ewi:;

³³ Pitja wodpili ewuro:, baḍa ewuro:; lewara tṅarunuriau pitja baṅri enu.

³⁴ Arka wuna darawa wa puṅgadenenja; ṅala-ṅala wuna kundjalgaiena-ṅgori, wa laiburu padinja ge kaluiena.

³⁵ Ge kunina, wali wodjulu inṅengunaliri Jericho ṅanja, iṅrun ambulidj atṅa kaṅineri kalumba iwondara ṅanja, kaniauwuneri.

³⁶ ṅuru inṅanina pelengare tṅanai aṅṅeneri, burkai kandjābuna, Aṅudja wuna?

³⁷ Kubadjuṅaṅga, Jesu Nazareth ṅara tṅanai keṅeri.

³⁸ Aua jero:l kundjuṅu, Jesu, David ṅunṅungula, tṅandjeriwu.

³⁹ Arka maṅṅale aṅṅeneri kaueraṅmaiambuna, aua kumuk kunja; O! aua tṅakari djenbenuru jero:l kundjuṅu, David ṅunṅungula, tṅandjeriwu.

⁴⁰ Jesu kauwelgenja, kundjuṅu inṅanurienal kunja. Wuno:murum wodjulu inṅengunal, burkai kaiābuna,

⁴¹ ṅani djeṅara kundjiara? Aua kulula, Inaiuri, bal ṅanṅuma.

⁴² Geṅau Jesu kundjuṅaṅga, Bal minṅam; paṅad ṅundjanaṅga ṅunmundulbaḷa.

⁴³ Maiirgi:rkum bal kumaṅ, kaṅalando:na, God ko:do:daleri. I:dja ardarawaia mara inṅarwuna God kauero:do:dala.

19

¹ Jericho daṅa keṅgunal, bulumaṅ keṅanuriri.

² Wai, i:dja inṅumba inṅarimiena Zacchaeus, aua publican inaiuri inṅanina, tji:ra kaṅina.

³ Kaṅanjiro:na Jesu inṅanindja wunja, aṅguja inṅanina, kaḍjinba paṅganindjenja pelengare ṅanja, aua iau inṅanina.

⁴ Maṅṅale wari-wari keṅa, pai kaṅina tjilium maninja inṅanindja wunja, ma ṅuru inṅeṅa ṅuru.

⁵ Jesu, wuno:murum inṅengunal tṅambiu' ṅural, kaḷe kundjuṅu, kundjuṅaṅga, Zacchaeus, maiirgi:rkum jeri boṅwal; weni maiarum ṅundjanaṅgam maninja atṅa ṅenu.

⁶ Aua maiirgi:rkum jeri kauwonal, tjukul kaṅanaṅga.

⁷ Mara inṅarwuna, ardarawaia jau karkanuriena, kubadjuṅiri, Aua daṅa keṅanuru atja wunja i:dja iwori ṅanja.

⁸ Zacchaeus kauwelgenja kundjuṅaṅga Inaiuri, Wai, Inaiuri, alamia wulaṅbiri ṅaianṅgaia ardjeṅa aṅano:, ṅamba woru aṅanṅuno:ṅgula i:dja ṅanja, ardarawaia atṅakekaria pitja aṅano:naṅga.

⁹ Jesu kundjuṅaṅga, Weni umundulbaie kuṅaṅgunal maiarum maṅa ṅanja, aua kuda: Abraham inko:lu inṅanun.

10 Gewunja I:dj' inko:lu kenngunal innganngjiro: wunja, inngamundulba wunja, inngoiimiena.

11 Arka njuru annganina bare-bare kuda: kundjunannggori, aua Jerusalem wodjulu innganina, arka ni: kadina bandaia God anngga maiirgi:rkum mara njawi:.

12 Gewunja kundjunu, I:dja iarun inaiuri tambiu' njuru bowora kenannguru, manggama wunja tambium aua njundju-njundju wunja, djo:li innganinal kunja.

13 Ai kanbuna ardawodjieja annggaia anngennalja, kaiug wunngennalu kanino:la, kundjunannggori, Wurannguriri nngannngjengal djini.

14 I:dja annggaia kauero:ndjurula, walanu kubarkanngawuna iwelbam, kubadjun, Wa lai pangauwon-nngari indja inaiuri innganunngjari.

15 Ge kunina wuno:murum djo:li innganinal, tambium gole manggamanng, kundjunu ai anngauwi:nu wunja ardawodjieja arka kaiug annganino:la, aua laiburu innganunng wunja nngani kadjunu ardjerundjerunngja.

16 Iwurle kamurkalal kundjunu, Inaiuri, kaiug njundjanngga gole kumuranng kaiug wunngennalu tjakari.

17 Aua kundjunanngga, Wuniama, inawodjie nunia, pangad nngara nunngunina pidi:n nnganja, nunaiuru banu malaiindem manngennalba nnganja.

18 Iakara kenngunal kundjunu, Kaiug njundjanngga, Inaiuri, gole kumuranng kaiug tjakari wun-nngalu.

19 Aua kuda: kundjunanngga, Njundju kuda: nunaiuru banu malaiindem manngalba nnganja.

20 Iakara kenngunal kundjunu, Inaiuri, wunindja kaiug njundjanngga, kunnganngurulal kunngandenng wobi nnganja;

21 Gewunja nngungulngunala, i:dja njundngadarada nunngununng, kindngamura wa pindngandenja nngari, dur kundji: wa pindngandenja kabalba nnganja.

22 Aua kundjunanngga, Njundngamundu njundnganngga nnganja pitja wure ngo:nu, inawodjie njuworu. Laiburu nunina ngaiu i:dja nngaradarada, kunngamura wa punngandenja, dur kunge wa punngandeng a kabalba nnganja;

23 Anngudja kunja wa pindnganino:nja kaiug ngaianngga kaiug ngaria? Gejau djo:li nngannngininal nngannngumanng ngainngga tjakari nnganja?

24 Arka ngaiilem anngauwelngenjiri kundjunannggori, Aua kaiug irano:nggu, irano: aua wunngennalu kudai.

25 Kubadjunnganngga, Inaiuri, aua gole kudai kaiug wunngennalu.

26 Kunngenuri, Aua kudai innganunng pitja nngano:wi:nnganga; aua ino:ra pitja nngano:ngienngga ge aua kudai.

27 Mia ardauurgundngja ngaiannggaia, arka wa lai pangngauwenngannggori nnganaiuru ark a nnganja, arnganngural, bada arana nngamanngale njuru.

28 Wuno:murum wuna ngenu, manngale kenngannguru pai kanngannguriri Jerusalem' njuru.

29 Ge kunina, wuno:murum mangngamurkalaliri Bethphage a Bethany, kurandu nnganja karimiena Oliva ngari, kannganngawunandu inalalandu,

30 Kundjunjiri, Njiriandu maiarundjeruŋu' ŋuru maŋdjo:ri, ma naŋja njirkunjaŋaŋurandu pitja maŋa irewandu donkey kauila murd inggamiena, bura iramandu, iranuralgandu.

31 Iaruŋ ŋamba burkai njindjaŋbandu, Aŋudjakunja burangai kaŋamandiri? Wurunaŋgowu wurinaŋgandu, Inaiuri inaŋma kundju.

32 Inaŋawiandu kenjaŋurandu, maŋa ko:nandu kaŋjiniu geŋunaŋgandu.

33 Waŋi burangai inggamaŋandiri kauila, anaŋga ŋaria kubaŋdjuanaŋgandu, Aŋudjakunja kauila burangai kaŋamandiri?

34 Kundjunaŋdu, Inaiuri inaŋma kundju.

35 Kaŋurulalgandu Jesu naŋja, wobi anaŋgandu ko:guleŋandu kauila naŋja, Jesu atka kaueri:la.

36 Waŋi ingeŋaŋuriri, wobi arkanangga laŋgaŋ kanbaŋkandjuna kalumba naŋja.

37 Wuno:murum wodjulu ingeŋgunaliri gole ŋalilim maninja kuranu Oliva ŋari, peleŋgaŋe ardarawaia inalalaia wunmanbaŋi tjukul kadineri, God kauero:do:daleri ŋala-ŋala daraiu wundjurulu darawa wunja kadidjaŋa;

38 Kubadjuŋjiri, Tjukul ŋara aua ingeŋgal Inaiuri injumba Inaiud' daŋja; andjo:l' daŋja jaŋbula ŋari, paŋlemba kaŋan ŋari naŋja.

39 Atjaŋekaria Pharisia peleŋgaŋe naŋja Kubadjuŋanaŋga, Iniingundeja, ŋunalalaia aŋmaiaŋmbu.

40 Aua kandjo:lbala kundjuŋu, Kuŋenuri, aŋdja ŋamba kumuk karwu, kaiuguja jero:l puŋgadju.

41 Wuno:murum wodjulu ingeŋgunal, malaiindem manindjaŋa, wola: kundjuŋu maua wunja,

42 Kundjuŋjiri, Njundju ŋamba laiburu ŋunŋunina lewaraŋjau ŋundjanaŋga, ŋundju kuda:, wunia jaŋbula ŋari; weni kundjaŋgiena ŋungubul' daŋja.

43 Gewunja lewara pitja njeŋgal ŋundju naŋja geŋau ardauurgundjia ŋundjanaŋgaia pitja mewaraŋu kabalba ŋundju naŋja, pitja wo:ri mewuro:nu, pitja tjilibid ŋunbaŋraŋ kaŋdjinma,

44 Naŋwu ŋunbaŋraru, wonalalaŋjuŋa ŋundju naŋja kuda:; kaŋdjinba puŋgadbaŋgi:n kaiug kaiug naŋja ŋundju naŋja, wa laiburu puŋuninja ŋari ŋunŋunbadburkajau.

45 Daŋa kenjaŋuru dadjurdaŋarim maninja, wai kandjaŋbuna arka ko:l kadjuŋu,

46 Kundjuŋanaŋgori, Wiri-wiri kumbi:na, Maiarum ŋaiananggam pitja meninaie maiarum dadjurdaŋarim; O! njiri marandjuna kaŋmenma lulun ŋaria arkananggam.

47 Kaniingundaleri tjile-jile dadjurdaŋarim maninja. Ardenaiuri dadjurdaŋaria, wiri-wiri ŋaria kuda: kubarkaŋjiro:na baŋa ingarwu wunja, ardenaiuri i:dja kuda:;

48 Wa maŋa parwi:nja ŋanaŋga kadju wunja; peleŋgaŋraia ardarawaia djaŋruk aŋgadbiena aua ŋuru ingarkaŋuru wunja.

20

1 Ge kunina, lewara tjaruŋujau, aua aŋgaŋiingundaleri i:dja dadjurdaŋarim maninja, waŋanuwunia ardi:um kalulero, kaueraŋmurkalal ardenaiuri dadjurdaŋaria, wiri-wiri ŋaria, mababaia kuda:;

² Kubalula, kubadjuṅṅanṅgeri, Minjenjari, Aṅudja wundjurulu njininge wuna kundji:, ṅguja ṅuno:na wundjurulu wuna?

³ Aua kandjo:lbala kundjuṅṅanṅgori, ṅaiu kuda: burkai njinjab ṅala-ṅala tjaruṅ, wuriara,

⁴ Baptism John anṅga, ṅdjo:l' i dagu, i:dja i dagu, kunina?

⁵ Arge wurura kubarwadenjiri, ṅamba njerkulu, ṅnd jo:l' i dagu, aua pitja nje, Aṅudjakunja kurṅudjaralanṅga?

⁶ ṅamba njerkulu, I:dja i dagu, i:dja ardarawaia kaiug pitja tjuna bareṅari, gewunja arka wa paueraṅudjaran John tjo:lbada inṅanina.

⁷ Kauerio:lbala, wa laiburu padinja ṅaru i dagu.

⁸ Jesu kundjuṅṅanṅgori, ṅaiu wa punen-nuri aṅudja wundjurulu njininge wuna ṅanṅundju.

⁹ Wunmanbali i:dja kundjuṅṅanṅgori bare-bare wuna; I-dja iaruṅ tjari ṅarim mandeṅu, maua manino: la tjari ṅaria, maiṅdiwela tṅmbium maiṅkari' ṅuru maranu.

¹⁰ Wuniajau kaṅṅawuna tjari ṅaria ṅanja inawodjieja, arka kurab tjari ṅarim maninja inṅado: wunja; O! tjari ṅaria wodpiliba kauerio:rala, kaueraṅṅawuna ino:ra.

¹¹ Inawodjieja iṅkara njele kaṅṅawuna; aua wodbandaga wodpiliba kauerio:rala, amaṅra kubadjuṅṅanṅga, kaueraṅṅawuna ino:ra.

¹² Iṅkara njele kaṅṅawuna; aua kuda: inṅadbalimṅala, wai kaueriṅbuna.

¹³ Gejau kundjuṅu inaiuri tjari ṅarim, ṅani ne? Pitja inṅṅanawu inṅgula ṅanṅunarienṅṅga; djiu ṅana arka ṅuru paueraṅuru.

¹⁴ Tjari ṅaria wuno:murum aua maṅra inṅarwuna, arge wurura kadinaiena, Indja inko:lu kaṅṅ; bada aro:, gejau tjari ṅarim ṅarkanṅgam pitja menu.

¹⁵ Wai kaueriṅbuna dṅnde tjari ṅarim, bada kauero:na. Gewunja ṅṅani pitja njenṅgori inaiuri tjari ṅarim?

¹⁶ Pitja eṅṅgal, pitja bada anjo: ṅndja tjari ṅaria, tjari ṅarim atjakekaria pitja menino:ṅṅgori. ṅuru ṅṅṅanina kubadjuṅ, Kari punṅaniri.

¹⁷ Aua kanindjṅa, kundjuṅu, Gewunja aṅudja wuna wiri-wiri kauwina, Kaiug ge wondi maṅgarwiria wai kadjabuna, ge i di dagu umri: ruko:wa kuniṅaiena?

¹⁸ Aua inṅauwona kaiug ge ṅanja pitja elemie; aua ṅanja ge kauwona, pitja wurṅṅan njenṅga tjurni' njinim.

¹⁹ Wiri-wiri ṅaria, ardenaiuri dadjurd ṅaria kuda:, kubarkṅjiro:na laburd inṅadba wunja ge i di dagu; i:dja kanbarkulṅṅala; laiburu ṅṅṅanina auṅ geṅu bare-bare wuna arka wunja.

²⁰ Mu:n marwunanṅga, kanbarkṅawuna tṅṅarkuja, adjadjin ṅṅṅanṅ wunja tṅṅṅurua, aua laburd inṅadba wunja ṅala-ṅala ṅanja, gejau arka pitja ewurino: wundjurul' dṅnja inaiuri anṅga.

²¹ Burkai kaueriṅbuna, kubadjuṅ, Iniṅgundeja, laiburu ṅduṅṅanu nidji tjuṅundju, ṅndjaniṅgunda, i:dja kari wa pandjo:lgunṅ, God ṅari nidji kandjaniṅgunderi;

²² Wuniṅwu ṅri Caesar kaiug erkuno:, wuniṅwu ṅuru-ṅuru?

²³ Aua laiburu kaṅinanṅgori ardjadjin badaia, kundjuṅṅanṅgori,

²⁴ Tjaraṅmiimbu kaiug tjaruṅ; ṅguja anṅgam imiṅum, wiri-wiri? Arka kubadjuṅ, Caesar anṅga.

25 Aua kundjuṅṅaṅgori, Gewunja irano: Caesar Caesar anaṅga, irano: God God anaṅga.

26 Kaḍjinba laburd pungaḍbaṅ ṅala-ṅala anaṅga i:dja adbaṅṅale nuru, raṅgari kariṅa aua aṅgaio:lbala, kumuk karwuna.

27 Kaueraṅmurkalal atjakekaria Sadducia, arka kubadji kari wa baṅri padin, burkai kaueriaḍbuna,

28 Kubadjuṅ, Iniṅgundeja, Moses wiri-wiri kundjuṅjuṅari, i:dja ṅawanṅga ṅamba debara inṅeṅa maṅṅaṅṅaṅja kudai, wonṅalaṅ ino:ra, ṅawanṅga maṅṅaṅja njimenja, wonṅalaṅ baṅri aṅgaianda wunja ṅawanṅga wunja.

29 Gewunja kadina ṅawawaia aṅṅalja; iwurlge maṅṅaṅṅaṅja njimaṅ, debara keṅa wonṅalaṅ ino:ra;

30 Pulaṅara kuda;

31 Leṅgunda kuda: njimaṅ, ge kaḍjinu aṅṅalja miriṅu, wonṅalaṅ ardo:raia, debara kadjurlina.

32 Paḷejau wonjaiṅja kuda: debara njeṅa.

33 Gewunja baṅri aṅṅaṅjuṅ, aṅguja anaṅṅaṅja maṅṅaṅṅaṅja pitja njeṅu? Gewunja aṅṅalja njimaṅeri maṅṅaṅṅorinja.

34 Jesu kundjuṅṅaṅgori, Aṅgo:lo:lia baṅdaia wuna ṅaria paṅṅan karwona, paṅṅan kunja kado:wi: nja;

35 Arka ardinia mandjia baṅdaia ge aṅṅamaṅ wunja, baṅri aṅṅaṅ wunja adbaṅ naṅja, wa paṅṅan parwaṅ, wa pado:wi:n paṅṅan kunja;

36 Kaḍjinba debara pariṅṅan njele, gewunja kaduṅ waḷan ṅaria kaḍjindjia, God aṅgo:lo:lia kaduṅ arka baṅri aṅṅaladiaṅ.

37 Adbaṅ baṅri aṅṅaṅ, Moses kanmiimbuna irulul' daṅja, wuno:murum geṅuṅṅa Inaiuri God Abraham anaṅga, God Isaac anaṅga, God Jacob anaṅga.

38 God wa paṅṅanin adbaṅ arkaṅga, O! ardedjeria arkaṅga; gewunja ardarawaia ardedjeria kaduṅṅaṅga.

39 Atjakekaria wiri-wiri ṅaria kauerio:lbala kubadjuṅ, Iniṅgundeja, wunia kundjalula.

40 Paḷejau kari kaḍjinba daṅṅu padinja kari burkai inṅadjaḍ wunja.

41 Kundjuṅṅaṅgori, Naṅuṅṅowu kubadji Christ David inko:lu?

42 David ṅundju-ṅundju kundji mili-mili kan naṅa naṅja, Inaiuri kundjuṅṅaṅga Inaiuri ṅaianṅga, Atjaḍanu ṅaiu worawerdum maninja,

43 Aṅande njini ardaurgundjia ṅundjaṅgaia ṅundjerdu waiuru.

44 Gewunja David kaṅrim Inaiuri, naṅuṅṅowu inko:lu kaṅuṅ?

45 Pelenṅare ardarawaia waḷi nuru aṅṅanineri kundjuṅṅaṅgori inalalaia,

46 Lia maraṅ wiri-wiri ṅaria wunja, arka lai kauwonṅaṅgori wudawa aṅṅeṅuru wunja wobi kaṅṅendjia naṅja, wulmai lai kauwonṅaṅgori ko:l naṅrim maninja, adbaḷi' kaṅrim kaṅṅ naṅrim maṅaria naṅja.

47 Arka mindjaḷ kadju maiarum ardjo:jo:ria arkaṅṅam, mara-maranu dadjurd kadju, aṅṅandjieṅu wunja; umaḷimaie wunaiuru pitja paṅṅam.

21

¹ Bal kumañ, maɾa kanbuna tji:ria lulwa karkuguleñu kaiugñari' ñuru.

² Maɾa njimbuna kuda: ndjaruñ ndjo:rinja ndjenja ma ko:guleñu kaiug tjaruñandu pidi:nu.

³ Aua kundjuñu, Nidji kuñenuri, njañga ndjo:rinja ndjenja kuñguguleñu tjaqari man daɟu ardarawaia ñanja;

⁴ Gewunja añdja ardarawaia darawa kudai añañuñ, lulwa kubarkuguleñu, O! njañga njino:ra kuñguguleñu darawa wundjedjeru njañgananga.

⁵ Atjaqekaria kadjuniri dadjurñari' wunja, mamałalam mañganina kaiug wunia njiniñge, lañugu njiniñge, kundjuñu,

⁶ Wuna wurañunindj, lewara pitja njejeñgal, gejaw wa pitja puñgañgien ñuruma kaiug kaiug ñanja, namba wa puñgaiabien ñari.

⁷ Burkai kaueriañbuna kubadjuñ, Iniingundeja, Añudjau gewunja wuna pitja njanu? Njañga umiimbaie wuna pitja njejeñgal?

⁸ Aua kundjuñu, Maranindj, pinjirkadjuiejiri; gewunja ardarawaia pitja areñgal ñañumba ñanja, pitja bare, Naju ñanuñ, lewara wodjulu kunuñ; paramalando:jiri.

⁹ Wuno:murum ñuru njirkunuñ małani' wunja, wurgunu wunja, pinjirgulguniejiri; wungurle madj kuñañgunjal, O! umindjuñuru maiirgi:rkum ñuru-ñuru.

¹⁰ Gejaw kundjuñañgori, Worumba pitja bari arañmurkie worumba ñanja, bañdaia bañdaia ñanja.

¹¹ Nuli-ñulim manaiudba pitja menu, tañbium maiageqari' ñanja pitja njanu kaladadañu, wungulgunia kuda: umiimbaie wunenaiuru and jo:l' di daɟu.

¹² Wuna darawa wałi puñganinja ardo:ri njiri ñanja pitja parandenu, pitja njinbarejo:ra pitja añañanino:nuri dadjurñarim maninja, bur karim maninja, njinbarañural ardenaiud' ñanja, mañanambaia ñanja ñañumba wunja.

¹³ Umiimbaie pitja njañiaienuri.

¹⁴ Gewunja tjañajuñu wurandju njidi:um maninja gewurle ni: pinjidiri arañundjo'lba;

¹⁵ Gewunja ñaju pitja njinjano: njidjamundu a wuni:ndjaru, wuna ñanja ardauurgundjia njirkanañaia ardarawaia kañjinba pitja parwelgen, kañjinba pitja pinjinbadjo:lbañ.

¹⁶ Pitja njiraninowie njidenaiurgandu ñanja, ñawawaia ñanja, njiri madeja ñanja, jałigaia ñanja, atjaqekaria njiri ñanja pitja njinbarañdju njirkumbi:nu wunja.

¹⁷ Pitja njiro:ndjurie ardarawaia ñanja ñañumba wunja.

¹⁸ Tjaqara tjaruñ njidbri: ñanja wa pitja debad puñgeñan.

¹⁹ Njamula njirkunuñ njirkandj pitja arem.

²⁰ Wuno:murum maɾa marañunbu Jerusalem wo:ri mañgauwi:na małaniñaria ñanja, gejaw laiburu njidu wulingadba wodjulu mañganuñ.

²¹ Gejaw arka Judaea ñanja añañanuñ kubadaiinja tałambañ ñuru; arka pulaga ñanja madjañdiwenja ñuru, arka bundul' ñanja añañanuñ ñara pareñaliri ma ñanja.

22 Gewunja wuna kunuŋ umalimaiejau, darawa wiri-wiri kauwi:na ko:rug kaŋmienju wunja.

23 Wurgunu arka naŋja maŋduwanja aŋga-nuŋ, ŋamugu aŋganbaɔo: gejaŋ; wurgunu wunaiuru pitja njaŋu kabalɔba naŋja, wundji:la worumba aŋdja naŋja.

24 Pitja arɔwa kulɔjuru iamundu naŋja, pitja aranɔrie murd-murdkaia worumbaia ardarawaia ŋuru, Jerusalem pitja djaŋmbaba mejo:rie edbulia naŋja, ko:rug njaŋmie njini lewara edbulia arkananɔga.

25 Umiimbaie pitja njaŋu maŋaŋun' naŋja, kunjila naŋja, jalŋgaŋdam maninja; kabalɔba naŋja kuda: pakul ŋari worumbaia naŋja, lia maŋgadbaia paŋaŋgarinja wo:ndum auuba maŋgo:.

26 I:dja ŋarwu aŋgauwona luren kunja, kadidja wuna pitja njaŋinaie baŋdaia nanja; wundjurulu aŋdjo:l' daŋja pitja djera-djera njaŋinaie.

27 Gejaŋ pitja maŋa irewu I:dj' iŋko:lu iŋgenɔaliri aŋguban naŋja wundjurul' daŋja paŋlemba manaiudba naŋja.

28 Wuna wunmanbaŋi kaŋinaienju, bal wuram, njidbri: brai wuri:, gewunja umundulbaie njirkananɔga wodjulu kunjaŋgaliri.

29 Baŋe-baŋe kundjuŋanɔgori, Maranindj tjilium, ŋuwonu darawa kuda:;

30 Wuno:murum gole la-la maŋgam, wuranindj, njiri ŋundju-ŋundju laiburu njiduŋ wodjulu tjauadba;

31 Ge kaɔjiniu njiri kuda:, maŋa wuranunbu wuna ko:rug kaŋmienju, laiburu njidu baŋdaia God ananɔga wodjulu kaŋnuŋ.

32 Nidji kuŋenuri, Arkulieja aŋdja pitja wa parenan, darawa waŋi ko:rug puŋgamien.

33 Aŋdjo:lu, kabalɔba pitja ejuŋurandu, ŋala-ŋala ŋaiananɔga pitja wa puŋgenan ŋuru.

34 Maranindj njiri ŋundju-ŋundju wunja, ŋamba njirkulum kaŋlabu ŋana paŋaninjaie wunɔalɔbaŋda naŋja, djo: naŋja, wun' ŋari wundjed-jeŋ kaŋi naŋja, gejaŋ lewara ge maiirgi:rkum puŋgenɔalduri limbitja ŋari kaɔjiniu;

35 Gewunja pitja njejenɔal ardarawaia naŋja atja aŋganun maminum kabalɔba mararawam maninja.

36 Barele njidu kaɔjinja, iraniau njidia ma wunja jaŋanai njirkumbaŋa wunja wuna darawa kenɔaliri, njirkumbaŋgenju wunja imaŋŋale ŋuru I:dj' iŋko:lu.

37 Kaɔjinja lewara kaniingundaleri dadjurdaŋrim maninja, kaɔjinja wundugum daŋde keŋanuru, atja kaŋina taŋamban Oliva ŋari naŋja.

38 Peleŋgaraia ardarawaia aliŋari kaueraŋmurkalal dadjurdaŋrim maninja aua ŋuru iŋgarkanuru wunja.

22

1 Maŋarijau lo:jenda kunjaŋgunal maia iroro, iŋgaŋrimiena Wukiau.

2 Ardenaiuri dadjurdaŋria, wiri-wiri ŋaria kuda: kubarkaŋjiro:na ŋaruŋanɔgowu iŋgadbalim wunja; peleŋgaraia aŋganbaŋkulgunaleri.

3 Satan daŋrak keŋanuru Judas naŋja iŋgaŋrimiena Iscariot, aua iaruŋ twelve, inalalaia naŋja iŋganina.

4 Aua keñanjuru, kumbadenunangori ardenaiuri dadjurdnaria, ardenaiuri dadjurdnarim naria kuda; narunangowu angganino:nanja wunja.

5 Arka tjukul kadina, tjauaien kubadjunanganja kaiug ingado: wunja.

6 Aua korega kundjunu, kuñanjiro:na wuniama angganino:nanja wunja pelengaraia adbidjaia.

7 Lewara maia iroroi kunjangunal gejaw Wukiau ingarwuneda.

8 Kañanjawunandu Peter a John, kundjunjiri, Njirinurandu, brar wuriandu Wukiau, nari mindjal kunja.

9 Auandu kundjunanganandu, Nñanam maninja Brar wuriandu kundji:njarendu?

10 Aua kundjunanganandu, Wai, wuno:murum malaiinde' nuru njirkunjanurandu pitja njindja-mandjerandu i:dja wuraua agu mano: inganjuru; iramalando:wandu maiaru' nuru ma dara ingenjuru.

11 Wuri:nanjandu inaiuri maiaru' nara, Iniingundeja kundjunu, Nñanam balaium, ma Wukiau mindjal nannundju nñanalalaia nanja?

12 Aua pitja njinjamiimbandu balaium manaiudba karaj narim manamanjam; ma brar wuriandu.

13 Keñanjurandu mra ko:nandu kajjiniu genunanganandu, brar kundjunandu Wukiau.

14 Wuno:murum gole ko:rug kamiena, atja kauwona, arkanawieja kuda: aua nanja.

15 Kundjunanganori, Djenbenuru mindjal ne kuñenju wuna Wukiau njiri nanja, wali debara pañenjan;

16 Gewunja kuñenuri, Kajjinba njele mindjal puñen, ko:rug njamie njini bandaia God ananja nanja.

17 Djo: nara kamjan, wunia kulula, kundjunu, Iram, dalar wuri: njirge wurura;

18 Gewunja kuñenuri, Kajjinba djo: pañenjan njele kurab wungalalidjerugu nara, bandaia God ananja kenjal djini.

19 Wuro:dbori kamjan, wunia kulula, kalemala, kano:na, kundjunu, Indja kanun nanjanaba inganauwi:nu njiri wunja; wuna wuri: ni: tjaruñunganjuru wunja.

20 Djo: nara kuda: kajjindja palejau mindjal kadjunu, kundjunjiri, Indja djo: nara kanun tjauaien wunjanali gulu, najananga nanja, palulu kaniñaiena njiri wunja.

21 O! Wai, ino:ri aua tjiriwin mango:wara naji nanja palalo:nma nanja kunuñ.

22 Mia, I:dj' inko:lu keñanjuriri, kajjinu kauwi:na aua wunja. O! wurgunu i:dja nanja aua tjiriwin mango:ja.

23 Arge wurura wunmanbali burkeba kajjabiena angguja arka nanja wuna geja.

24 Ai karwiineri angguja arka nanja inaiuri inganiñaienu.

25 Aua kundjunanganori, Ardenaiuri edbulia arkanangaia ardjurulworaia kadunanganori, arka ardjurulba manganun kadimienju ardinieja.

26 Wuna kajjinu njiri kari; O! aua inaiuri inganun njiri nanja kaninja iwomale kajjindja; aua iurulba manganun, inawodjieja kajjindja kaninja.

27 Gewunja aṅguja inaiud' ban daḡa, aua atja ingauwona maṅari naṅja, aua inganawodjeri? Wawu paṅṅanin aua atja ingauwona? O! ṅaiu njiri pulaga naṅja ṅanun, kaḡjindja inawodjieja.

28 Njiri njiduṅ atja njirkunina ṅaiu naṅja wuṅgundjuie ṅaianṅga naṅja;

29 Baṅdaia ṅande njiri wunja, kaḡjiniu Iraia ṅaianṅga kanderu ṅaiu wunja,

30 Mindjal wurṅundju wunja, djo: njirkunjaṅa wunja, paḡalo:nma ṅaianṅga naṅja baṅdaia ṅaianṅga naṅja, atja njirkumbaṅa wunja adbaḡikarim manṅenṅalba naṅja, wure wurṅunbimaṅgori worumbaia aṅṅenṅalja Israel ṅaria.

31 Simon, Simon, wai, Satan Inama kundjuṅanu, djera-djera ṅunṅumbu wunja corn kaḡjindja;

32 O! ṅaiu dadjurd kuṅeṅu ṅundju wunja, paḡad ṅundjanaṅga ilura puṅuniri; ṅundju, wuno: murum kulunṅan ṅunṅumbaṅa, ṅundju ṅawawaia birem-bire aṅṅandju.

33 Aua kundjuṅanaṅga, Inaiuri, ṅanamanja ṅari ṅanṅunjaṅanuru ṅundju naṅja bur karim ṅuru, debara ṅarkunjaṅandu.

34 Aua kundjuṅu, Kuṅenu, Peter, weni, punara wa pitja jero:l puṅgen, ṅundju waḡi tjaṅunuri pindjiin wa laiburu puṅuningara.

35 Kundjuṅanaṅgori, Wuno: murum ṅaiu njinṅunjaṅanawuna bururu njido:ra, tjalumba njido:ra, njidjerdu ṅaria njido:ra, geḡau njidamiaru? Arka kubadjuṅ, Kari.

36 Geḡau kundjuṅanaṅgori, O! weni, aua bururu kudai kuṅṅanurinja, tjalumba kaḡjindja, aua kuldjuru ino:ra, wobi ko:l kundji:nja, kumarenja.

37 Gewunja kuṅenuri, Wuna wiri-wiri kauwi:na madj ko:rug kumaijenja ṅaiu naṅja, AUA KAUWI:NA ARWORIA NAṅJA; gewunja ṅaiu ṅari umindju kudai.

38 Kubadjuṅ, Inaiuri, wai, ṅuruma kuldjuru tjaṅunandu. Kundjuṅanaṅgori, Gole kunuṅ.

39 Ba keṅṅunal, keṅṅanuru kaḡjiniu geṅirida taḡamban ṅuru Oliva ṅari; inalalaia kuda: kaueraṅmalando:na.

40 Wuno: murum taḡmbiu' naṅja inganina kundjuṅanaṅgori, Dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅgundjuie ṅuru.

41 Kaṅuriena arka naṅja kaḡjiniu kaiug tjuna workundju, luṅḡudja kaṅina, dadjurd kundjuṅu,

42 Kundjuṅiri, Iraia, ṅundju ṅamba lai kauwonanu, wuna djo: ṅari tjaṅo:ṅgu; O! kari ge lai kauwonara, lai kauwonanu kuninja.

43 Maṅa kauwi:nanṅga waḡanṅara aṅdjo:l' kara, birem-bire kandjuna.

44 Paḡbalḡa kaṅuriena, wundjilwora dadjurd kundjuṅu; maṅadjinja anaṅṅanja pin njinineri gulu: kaḡjiniu do:ra njimbaṅeri kabaḡba ṅuru.

45 Baṅi inganina dadjurd geṅiri, inalalaia kanmurkalal, maṅa kانبuna kulunu aṅṅanineri pakul kunja.

46 Kundjuṅanaṅgori, Aṅudjakunja kulunu njiduṅiri? Bari njidu, dadjurd wuri: pinjireṅuru wuṅgundjuie ṅuru.

47 Wāli kaluleri wai, pelenḡare, aua kuda: Judas inḡarimiena, iḡaruḡ twelve, inalalaia, naḡja, adbaḡḡale ḡuru keḡaḡuru, Jesu kaḡaḡdjerala, ko:lbo:na.

48 Jesu kundjuḡaḡaḡga, Judas, I:dj' inko:lu tjiriwin mandjo:ḡaḡga tḡaḡḡungulbo:?

49 Arka wo:ri inḡarwuneri maḡa karwuna kubadjuḡ, Inaiuri, kanḡarwu kuldjuru ḡjineḡe?

50 Iḡaruḡ arka naḡja ko:na inawodjieja inaiuri dadjurḡḡara anaḡga, ini:um worawerdu' ḡarim dur mo:na.

51 Jesu kaḡdjo:lbaḡa kundjuḡu, Ge ḡjini kuninja wāli; ini:um mamaḡdanaḡla, kaḡmurduna.

52 Gejau Jesu kundjuḡaḡaḡgori inḡadburkalal ardenaiuri dadjurḡḡaria, dadjurḡḡarim ḡaria, mababaia, Njirkunjeḡḡunal lulun ḡara kaḡdjinu, kuldjuru, diam ḡjiri kudai?

53 Tjile-jile ḡaḡḡunineri ḡjiri naḡja dadjurḡḡarim maninja, ḡjido:ri wa la paḡaḡamenjara; O! wuna njirkanḡaḡajau, wundjurulu duiba ḡari.

54 Kaueraḡaḡ, kauerielguruḡgula, kaueraḡurula maiaru' ḡuru inaiuri dadjurḡḡara anaḡḡam; Peter kuda: boḡwora kaḡmalando:na.

55 Wuno:murum wiḡnu karkugulenju pulḡga maiarum maninja, kurug aḡḡaḡnina, Peter atja kauwona pulḡga naḡja.

56 Njimbḡaridja ndḡaruḡ maḡa inḡo:na atḡa inḡaḡineri maḡama naḡja, ḡḡadba kaḡindjaḡa, kundjuḡu, Indja kuda: aua naḡja kaḡnina.

57 Aua kari kundjuḡu, kundjuḡiri, Wonaiinja, wa laiburu paḡaḡannḡaḡga.

58 Wāli paḡejau iaḡara maḡa ko:na, kulula, Nḡndju kuda: arka naḡja ḡuḡuḡ. O! Peter kundjuḡu, I:dja, wa paḡaḡanin.

59 Wāli paḡejau, iaḡara ḡḡadbama kundjuḡu, Nidji indja kuda: aua nanja kaḡnina, Galilee ḡara inḡanuḡ.

60 Peter kundjuḡu, I:dja wa laiburu paḡaḡanin tjuḡunjalulu. Mai-irgi:rkum, wāli kaluleri, punara jero:l kundjuḡu.

61 Gejau Inaiuri wararkar kaḡnina, Peter kaḡindjaḡa. Peter ni: kuḡḡaḡurula ḡala-ḡala Inaiuri anaḡga, kaḡdjinu geḡunḡaḡga, Punara wāli jero:l punḡen, weni tḡaruḡuri kari djejara.

62 Daḡde keḡaḡuru, ḡḡadba wola: kundjuḡiri.

63 I:dja aua inḡadbaḡ umbili kaueraḡaḡ, wodpiliba kauerio:rala.

64 Imḡandjugu womburuk kubari:la, burkai kaueriaḡbuna, kubadjuḡiri, Tjo:lba minjalulu, aḡḡuja ḡunḡumbuna?

65 Darawa tḡaḡari wodbandaḡu kubadjuḡaḡaḡga.

66 Wuno:murum lei maḡgo:na, mababaia i:dja naḡja djaruk kadbiena, ardenaiuri dadjurḡḡaria, wiri-wiri ḡaria kuda:, kaielwa kaueraḡurula karwaḡeḡarim ḡuru.

67 Kubadjuḡiri, Nḡndju Christ ḡamba ḡunḡunun, minjenjari. Aua kundjuḡaḡaḡgori, Naiu ḡamba ḡaḡḡundjuḡuri, pitja dja paḡaḡaḡudjara,

68 Namba burkai ḡjinḡudjaḡ, kaḡdinba paḡaḡario:lbaḡ.

69 Wendj-i-daḡu I:dj' inko:lu pitja atja ewa worawerdum maninja wundjurulu God anaḡga naḡja.

70 Ardarawaia kubadjuḡ, Nḡndju God ḡunḡungula? Aua kundjuḡaḡaḡgori, Njiri kuri: ḡaḡḡununḡ.

71 Arka kubədjun. Anudja piri adanədjajaieja anəma wodju? Nəri nundju-nundju nuru karkanurula iamundu nanja.

23

1 Arka ardarawaia bəri kadina, kaueraurula Pilate nuru.

2 Wunmanbəli de kauero:na, kubədjuniri, Indja məra kerwuna worumba arkanənga arkolikolia anəandjuna, kəre ko:nanəngori kaiug ingado: wunja Caesar, genjiri aua nundju-nundju Christ inaiuri ingənun.

3 Pilate burkai kaiəbuna, kundjuniri, Nundju nunaiuru Jew nəria arkanənga? Aua kai:lbəla, kundjunu, Nundju kundjaluiuri.

4 Pilate kundjunəngori ardenaiuri dadjurdnəria, pelengəraia kuda:, I:dja indja nanja worn kari wa məra puə:n.

5 Arka nəədbama kubədjun, Pelengəraia kanəndjeru, kaniingunderi Judaea mararawam maninja, Galilee maiəuru i daəam nuru njini.

6 Pilate nuru ingənina, burkai kandjəbuna i:dja nəmba Galilee nəra ingənun.

7 Laiburu ingənina aua Herod nərim waia ingənina, kaənəwuna Herod nuru, aua geəu Jerusalem maninja ingənina.

8 Wuno:murum Herod Jesu ingənindjəna, djenbenuru tjukul kənina; gewunja maranu lai kauwonanənga ingənindja wunja, nuru ingənina aua wunja, ini:u' nəra kənina umiimbaie kənindja wunja aua nanja kənijaena.

9 Burkai kaiəbuna nəla-nəla darawa nanja; O! aua kari wa paəgaio:lbenja.

10 Ardenaiuri dadjurdnəria, wiri-wiri nəria kuda:, karwelgenja, nəədbama de kauero:na.

11 Herod mələninəria anəgaia kuda: iluk kaueraəmə, umbili kaueraəmə, wobi pələmba nəra tai kaueri:la, tjile kaənəwuna Pilate nuru.

12 Ge i di daəu Herod a Pilate, aue wururandujəligaiandu kənijaenandu; auurlejandu inauurgun-gəndu.

13 Pilate naia kanmə anəniuri dadjurd nəria, ardenaiuri pelengəraia kuda:,

14 Kundjunəngori, I:dja indja kəranurulalgəra kədjindja iərun pelengəraia anəandjeru, wai, nəiu njidbənnəle nuru aua burkai kənijaibuna, kari wa məra puə:nja i:dja indja nanja, ge njiri de irənunbu.

15 Kari Herod kuda:; gewunja kənanəwunalgəri njele, wai, kari beəə' kəri wa pungauwi:nanənga.

16 Wodpiliba inəio:ra, burəngai inəam.

17 Burəngai kəmenjanəngori iərun mənəriəu.

18 Arka jero:l kubədjun tjərunəma, Anuru, burəngai imanəri Barabbas;

19 Aua wurgunu tjərun wunja malaiindem maninja kənijaena, wurkəmə' kunja, ingəiaibiena bur kərim maninja.

20 Pilate njele kundjunəngori, korega geəu Jesu burəngai wunja.

21 O! arka jero:l kubədjun, kubəlula, Wongaia nanja ande.

22 Tjarunuri kundjunanngori, Anudjakunja, nannga woru indja kundju? Njai wa mara puo:nja kari debad' kari aua nanja; gewunja wodpiliba inaiio:ra, burangai inam.

23 Arka njadbama, nala-nala daraiu njininge, burkai kaueriabuna wongaia nanja ingande wunja, gejaw nala-nala arkananga puluru ki:la.

24 Gejaw Pilate wure kumbuna kuninja kadjinu burkai ingadjabuna.

25 Burangai kamanganngori aua wurgunu wunja, wurkeman' kunja, ingaiabiena bur karim maninja, aua ingadiauwuna, O! Jesu kanino:la lai kauwonanngori wunja.

26 Wali ingadjelgurunula, laburd kaueramang Simon Cyrene nara, ingengunaliri bundul' alp, aua nanja wongaia kubarkandenu, mano: wunja Jesu iwelbam.

27 Kaueramalandona pelengaraia djenbenuru i:dja, wonaia kuda, arka wola: kubadjuniri, kaueremaleri,

28 Jesu warakar kanmurkala kundju, Pamamaraia Jerusale' naria, wola: piriareri; wola: wuri: njiri nundju-nundju wunja, wonalalanuja njirkangannga wunja.

29 Gewunja, wai, lewara pitja njejengal wuno: murum pitja bare, Tjukul naria njanngundia, arkulum kadjinba bari padjandienja, namugu kadjinba panbado:nja.

30 Gejaw pitja barenanngori talelemban, Njirwa ari nanja; kurorandu, Ro:k wuri:njari.

31 Gewunja wuna namba kadju nuwonu kalguru nanja, nannga pitja njaninaie dalga nanja?

32 Kaielgurunngienandu kuda: iaruandu iwaworkandu aua nanja ingauwi:randu wunja.

33 Gejaw madburkala tambium mangarimiena Pandjunarim, ma wongaia nanja kauerandenu iwaworkandu kuda:, iakara worawerdum maninja, iakara mamauim maninja.

34 Gejaw Jesu kundju, Iraia, wai tjabunngori; gewunja wa laiburu padin nani kadjiri. Wobi ananga arge wurura dalar kubadjun, kaueramurangeri.

35 Pelengaraia karwelgenja kaueranindjaneri. Ardenaiuri kuda: umbili kaueramangeri, kubadjun, Atjakekaria kanmundulbala, aue nundju-nundju kamundulbaienja, indja namba inganun Christ, ingamuriena God ananga.

36 Malani' naria kuda: umbili kaueramangeri, kaueramurkalaleri, vinegar kano:na,

37 Kubadjuniri, Nundju namba nunnunun Jew naria inaiuri arkananga, pamundulbaie.

38 Wiri-wiri kuda: kuniaina aua nanja, INDJA INAIURI JEW NARIA ARKANANGA.'

39 Iarun iwaworkandu ingalienjandu kanjuo:na, Nundju wawu Christ pununin? Nunge nundju-nundju pamundulbaie, arendu kuda:.

40 Iakara kaio:lbala kamaiambuna, kundjuniri, Nundju wawu God punungulgunen, wure nanja wundji-di-dagu nunnunun?

41 Narendu kuda: wuniama, gewunja wodbandu kadjinu workundjunandu; O! indja kari woru wa pungenja.

42 Kundjuṅṅaṅga, Jesu, ni: tjaṅṅuru wuno: murum ṅunṅunjaṅga baṅdaia ṅundjanaṅga ṅanja.

43 Aua kundjuṅṅaṅga, Nidji kuṅenu, weni pitja ṅunṅanu ṅaiu ṅanja Paradisa ṅanja.

44 Lewara ṅjinina, duiba manijaena kabalba mararawam maninja kaḷe-kaḷe' ṅjinim,

45 Maṅṅunja duiba ṅarinja ṅjiniaina, jaṅḷa dadjurd ṅarim maninja dalar kaṅinaena pulaga ṅanja.

46 ṅala-ṅala daraiu jero:l kundjuṅu Jesu kulula, Iraia, ṅuno:ri ṅanja ṅunino: ṅṅandj. Wuna kalula, ṅandj wudi keja.

47 Centurion maṅa ko:na wuna kaṅinaena, God ko:do:dala, kundjuṅiri, Nidji i:dja ṅidja ṅaḍṅuru kaṅina.

48 Pelenṅaraia ardarawaia djaruk aṅṅamiena wuna kadidja wunja, wuno: murum kadidjana wuna kaṅinaena, adbaṅṅalim deba marwuna, djo:li kadinal.

49 Laiburia ardarawaia aṅṅaia boṅwora karwelgenjiri, woṅaia kuda: ṅgadbando:na Galilee alp, wuna kubadidjaṅeri.

50 Wai, i:dja ṅumba Joseph, kauadeja, i:dja inia, ṅaḍṅuru,

51 Aua wa panmurkenja arka kalula, kadjuṅu, Arimathaea ṅara, malaiindem Judaea ṅanja, aua kuanala baṅdaia God aṅṅa,

52 Aia kaṅurkaṅuru Pilate, kaṅiau wuna durgu Jesu.

53 Jeri kaiqbuna, murd kaṅaṅ wobi imalala ṅjininge, kandeṅu kaṅmenma ṅanja kaiug ṅanja dur maṅṅauwi:na, ma ṅanja wai i:dja kari wa we parwenja.

54 Lewara ge Ardamanjau, Wunaiurujau wodjulu kuninaleri.

55 Woṅaia kuda: kaueraṅmalando:na, aua ṅanja aṅṅenṅunali Galilee alp, kaṅmenma maṅa marwuna, ṅarunṅṅowu durgu kandi-ena.

56 Djo:li kadinal, ardamanja kanbaṅkandjuna arkaṅim manieja, aṅṅaiaṅ ṅaria.

57 Wunaiurujau ṅoiba kadina, ṅala-ṅala ṅanja.

24

1 Lewara gewurle paḷe Wunaiurujau, aliṅari maṅṅunju, kaṅmenma madburkalal, markaṅurulal arkaṅim manieja maṅamanja maṅṅarkandjuna.

2 Maṅa kubarwuna kaiug ruluba kaṅuriena kaṅmendj-i-daḅu.

3 Daṅa kariṅa, wa maṅa puṅgarwi:nja durgu Jesu Inaiuri aṅṅa.

4 Ge kunina, wai ardi:um idjedja ṅjinaṅineri wuna wunja, wai i:dja ṅarunandu kauwelgenjandu arka ṅanja wobi paḷemba ṅara ṅanja;

5 Arka karkulgenja, idjidja kubadbaṅ arbiṅum kabal' kuru, auandu kundjuṅandu, Aṅudjakunja kaṅṅaṅjiro:jiri iedjer adbaṅ nanja?

6 ṅuruma wa paṅṅanin. O! baṅi kaṅina. Ni: wurunuru kalulanuri wai Galilee ṅanja ṅinaṅineri,

7 Geṅiri, I:dj' ṅko:lu madj kaṅauwi:nja i:dja arworia ardo:ri ṅanja, wongaia ṅanja kandienna, paḷe kulunu tjaṅunandu baṅi kaṅinja.

8 Arka ni: kubarkaṅurulanṅaṅga ṅala-ṅala aṅṅa,

9 Djo:li kadinal kaṅmenm' alp, darawa wuna kubadjuṅṅaṅgori eleven, inalalaia, atjaḷekaṅaria ardarawaia kuda.

¹⁰ Arge kañinuri Mary Magdalena, Joanna, Mary James anañganja, atjakekaria kuda: arka nanja wuna kubadjuananngori arkanawieja.

¹¹ Njala-njala wuna m̄ara kumbi:nananngori wonjala kadjinu, arka dja kubarkudjarala.

¹² O! Peter b̄ari kañina, tjari kumananjuru kañmen' njuru; ilu kañina, m̄ara ko:na wobi ekamandj; kenanjuru, ini:akamanma rangari kena wuna tjanda kamiena.

¹³ Gejau, wai, iaruandu arka nanja lewara ge-i-di-daḡu kenanjurandiri maiarundjerunu' njuru wodjulu Jerusale' nanja, manjumba Emmaus.

¹⁴ Kululandiri aue wururandu wuna darawa tjuman kamiena.

¹⁵ Ge kunina, wali kalulandiri, burkeba ingaiabienandiri, Jesu mandja kamurkalalgandu, auandu nanja kejo:ri.

¹⁶ O! ambulkandu dj̄an kumienandu aua wa laiburu pañganinjanangandu.

¹⁷ Aua kundjuananngandu, Nanannga wuna njala-njala ai njirkumbi:ñandiri njirkunjananjurandiri? Auandu pindi-windi kauwelgenjandu.

¹⁸ Iakara kaio:lbala, injumba Cleopas, kundjuanannga, Nundju edbulwu Jerusale' nanja, wawu laiburu puñunindjiri wuna tjuman kamiena ma nanja wendjiau?

¹⁹ Aua kundjuananngandu, Nanannga? Auandu kundjuananngandu, Jesu Nazareth n̄ara wunja, aua inganina i:dja tjo:lbada, iurulba kudai geñu, kalula, God imaññale njuru, i:dja ardarawaia kuda:;

²⁰ Ardenaiuri dadjurd n̄aria, ardenaiuri ararkanangaia, anganbadino:nannga wure nanja deb̄ar' kunja, wongaia nanja ingarkandenu.

²¹ O! ari ardi:u' n̄aria adina aua pitja anjamundulba Israel; weni kuda: lewara tjaruñuri wuna tjuman kamiena.

²² Wonjaia atjakekaria kuda: ari nanja rangari anbarqandjuna, arka alinari kañmenma nanja anganina;

²³ Durgu ananga wa m̄ara puñarwi:nja, karingunal kubadjuñiri ardidjeja walan̄naria anganbadidjana, arka kadjuñu aua iedjer inganun.

²⁴ Atjakekaria kuda: ari nanja kañmen' njuru madburkalanuru, m̄ara kubarwuna kadjinu wonjaia kadjuñu; aua wa m̄ara pauero:nja.

²⁵ Gejau aua kundjuananngandu, O wonjala, njirkulum tjananba n̄ari wuranun̄djara darawa tjo:lbadaia kadjuñu.

²⁶ Wawu Christ wuna ko:ru puñgenja, ingenanuru paľemba njuru anangam?

²⁷ Gejau Moses auurle tjo:lbadaia ardarawaia njini, kamiimbunandu mili-mili irarawa nanja wuna aua nundju-nundju wunja.

²⁸ Gejau mamurkalalkuri maiarundjerunuma ma njuru ingenanuriringuri, aua kundjuñu ingenanjuriri njele.

²⁹ Auandu wore kamañandu, kundjuandu, Atja banu arendu anja, Kale-kalem n̄inganun, maranunja gole we njimb̄neri. Dara kenanjuru atja wunja auandu nanja.

³⁰ Ge kunina, wuno:murum atja ingawona, auandu nanja, wuro:dbori kamañ, wunia kulula, dewod ko:na, kano:nandu.

31 Gejau ambulkandu tjalan kumbunandu, laiburu kaninanangandu; aua kamburguk kanina auandu nanja.

32 Aue nundju-nundjandu kani:nandu, Wawu narkulandum maramara pamandinjandu narendu nanja, wali gejunjarendiri kalumba nanja, wali narkumiimbunandu mili-mili?

33 Ge-i-di-dagu bari kaninandu, djo:li kaninalgandu Jerusale' nanja, mara kanbunandu eleven, inalalaila, djaruk angamiena, atjakekaria kuda: arka nanja,

34 Kubadjuniri, Inaiuri nidji bari kanina, mara kauwi:nananga Simon.

35 Gejau auandu kundjunandu wuna kalumba nanja, narunangowu aua laiburu ingani:nanangandu wuro:dbori dewod inganaleri.

36 Wuna wali kadjuniri, Jesu aua nundju-nundju kauwelgenja arka pulaga nanja, kundjunanangori, Abi:la kuninjanuri.

37 Arka luren kubadbaj, karkulgenja, in'an' nali kubadjun mara ingarwuna.

38 Aua kundjunanangori, Anudjakunja djerara marameri, anudjakunja njidi:akamanma kuriiri?

39 Njano:ri, najerdu, wuranindj, najakawali naju nundju-nundju; tjaramandana, tjaranindj, gewunja inandj iwiliri, inari ino-ra, kadjinu taranunindj naju kudai nanjunun.

40 Wuna geju kanmiimbuna ino:ri, ierdu.

41 Arka wali karkudjarala gewunja tjukul anganina, rangari angena, aua kundjunanangori, Njiri manari kudawu?

42 Kauerano:na djaia iwidjara.

43 Aua kamaj, adbannale njuru mindjal kundjunu.

44 Gejau kundjunanangori, Wuna njala-njala nanjunanuri wali njiri nanja nanjunineri, ko:rug kumaijenja darawa wiri-wiri kauwi:na njala-njala Moses ananga nanja, tjo:lbadaia nanja kuda:, kan nanja kuda:, naju wunja.

45 Gejau ardi:um palkar mamurananangori mili-mili ingadena wunja;

46 Kundjunanangori, Wurunangowu wiri-wiri kumbi:na Christ madj pungenja, bari kaiandienja imandj i dagu lewara tjaruuri jau.

47 Kulajan ardi:um kulujenja injumba nanja umara wai kunja worumbaia ardarawaia nanja, Jerusalem maninja mauurlem.

48 Wuna nanja njidanjajaieja.

49 Wai, kunjanawunuri tjauaien naju Iraia ananga; atja njidu manaiudba nanja wuranjunma njini wundjurulu karaj i dagu.

50 Kanganurulanuru dande njuru Bethany njini, ino:ri la mananangori, pali kanbuna.

51 Ge kunina, wali pali anggo:neri, kano:ngienanangori, mano:kanuriena and jo:l' kuru.

52 Arka lungu-lungudja kabadbajananga, Jerusalem maninja djo:li kadinal, tjukul djenbenuru kadina.

53 Kadjinma kadineri dadjurdjarm maninja, God kauero:do:daleri.